

pomýšleli na to, jak by pohnuli císaře, v jehož rukou jich svoboda spočívala, aby jim povolil a pojistil svobodu náboženství ve smyslu České konfesse, jež se jim stávala víc a více společným praporem,¹⁾ za níž jednomyslně šli.

Vhodná příležitost²⁾ k jednání o náboženství s císařem naskytla se stavům, když došlo k roztržce mezi císařem Rudolfem a jeho bratrem Matyášem. Císař v tísní své, když Matyáš již táhl ku Praze, nařídil veřejnou hotovost a svolal obecný sněm do Prahy na 19. května 1608. Stavové dostavili se do Prahy ve velikém počtu spolu se svým válečným lidem. Zatím co sněm se opozdil o několik dní pro vyjednávání posílů císařových s Matyášem, jenž zatím již přitáhl do Čes. Brodu, jednali stavové pod obojí v Praze v zeleném pokoji na hradě pražském o náboženství. Dne 22. května usnesli se, aby nepřistupovali na proposice královské, dokud by jim nebyla povolena náboženská svoboda, o níž hodlali žádati. Štěpán Jiří ze Šternberka,³⁾ prezident české komory a hejtman německých len, stoupenec starého „husitského náboženství pod obojí“⁴⁾ bratr Adama ze Šternberka, nejvyššího purkrabího a vůdce mírnější strany katolické, formuloval žádost tu tak, aby strana pod obojí při tom opatření a majestátu krále Vladislava strany náboženství byla zůstavena. Než Václav z Budova, dožádán jsa ode všech stavů, kteří patrně se slovy pána ze Šternberka nesouhlasili, vidouce v nich nedorozumění a nesprávnou informaci, ozval se k tomu v tom smyslu, aby výpis takového majestátu stavům se ukázal, tak aby věděli, zač císaře prositi. I odložilo se jednání náboženské do druhého dne. Na ráno pak 23. května, když se stavové pod obojí u velikém počtu sešli v zeleném pokoji, že jim místo nestačovalo, Štěpán Jiří ze Šternberka doznal, že výpisu toho majestátu ještě nemohl dostati. Ale má prý o něm zprávu,⁵⁾ která strana pod obojí jim jest již dobře opatřena. Protož radil, aby stavové, „spokojíce se v tom

¹⁾ Jos. J. Müller dí v předmluvě k Ohlášení J. A. Komenského, str. XXI. o bojích o svobodu náboženskou před r. 1609: „Jednota jeví se hned od počátku s novými utrakvisty jakožto jediná strana. Formální domluva sloučení obou stran nastala teprve po vydání majestátu, ale v posledních letech spojení bylo znenáhla užší, aniž lze uvést jednotlivé fáse tohoto postupu.“

²⁾ A. Gindely, Geschichte der Ertheilung der Majestätsbriefes von 1609. 1808, str. 17 nsl.

³⁾ Z rkp. Václava Budovce z Budova v klášteře Strahovském D. C. II. G. otiskl J. Glücklich, O historických dělech Václava Budovce z Budova 1911, str. 74 a 75. — *Paula Skály ze Zhoře* Historie česká (Tieftrunk) I., 90—91. — *Vil. Slavata*, Paměti (J. Jireček) I., 154, 155. — *V. Tomek*, Dějepis města Prahy XII., 439 nsl. — *A. Gindely*, Gesch. d. B. B. II., 352 nsl.

⁴⁾ *V. Slavata*, Paměti I., 154. — *Srv. Ottáv Slov. Naučný* XXIV., str. 783.

⁵⁾ Patrně od svých staroutravvistických rádců. Z toho lze souditi, že sám dle Skály „přiznává se též k náboženství evangelickému, jak dalece těm věcem rozuměl, tak také podstatně o nich promlouval“. Byl směru staroutravvistického, ale šel se stavy ostatními jako jeden z nejkonservativnějšího jich křídla.

punktu, o jiných artikulích rozmlouvali“. Ale tu Václav z Budova promluvil k němu jménem všech stavů a vyvedl ho z tak škodlivého omylu, řka, že není v tom dobře a gruntovně zpraven, aby ten majestát krále Vladislava měl býti nyní stavům pod obojí k dobrému, protože král Vladislav vedl sám k tomu, aby se stavové pod obojí spravovali kompaktáty s konsistoří pražskou, kteráž je pod jurisdikcí arcibiskupa pražského, čehož aby je Pán Bůh uchoval. Stavové pod obojí mají však lepší opatření od císaře Maximiliána. I poukázal na zrušení kompaktát z r. 1567 a na Českou konfessi a císařovu assekuraci z r. 1575, směřuje k tomu, aby v jich smyslu bylo žádáno o náboženskou svobodu. S tím souhlasili všichni přítomní, a i sám Štěpán Jiří ze Šternberka dal se tím přesvědčiti. Václav Budovec pak požádán, aby k stolu přisedl a ty artikule, na čemž se tak stavové snesou, poznamenal. Což se i stalo. Budovec sepsal spis o 25 člancích¹⁾ a přinesl je příštího dne, 24. května, do zelené světnice, kamž se stavové pod obojí opět sešli ve velikém počtu. Artikule byly čteny a schváleny a ihned také podpisovány. Asi 200 pánů a přes 300 rytířů se podepsalo, též všechna města královská kromě Plzně, Budějovic a Kadaně.²⁾ Stavové žádali tu předně: Co se náboženství pod obojí přijímajících dotýče, aby všichni tři stavové království českého při té obecní konfessi České, kterou někteří Augsburskou jmenují, a při tom mezi sebou strany pod obojí porovnání... zůstaveni byli, a jiná aby nevycházela a podle té aby své kněžstvo jak české tak německé řídit... mohli. Konfesse Česká měla býti vložena do zemských desk. Dále žádali, aby mohli voliti defensory k spravování konsistoře strany pod obojí, jakož i aby akademie byla postavena pod jich opatrování. Přáli si, aby nejen vyšším dvěma stavům, ale i městům královským dána byla tato svoboda, a aby lid poddaný od svých vrchností, ať již strany pod jednou či pod obojí, nebyl nucen k změně náboženství. V dalších člancích zvláště žádali, by úředové byli obsazováni stejnoměrně osobami pod jednou a pod obojí. Na těchto požadavcích se sjednotivše, odpirali stavové jednati o proposicích císařových, dókud artikul o náboženství nebude projednán. Tím byl císař donucen, by jim vyšel vstříc. Dne 28. května byli stavové hromadně přijati císařem. Hrabě Jáchym Ondřej Šlik³⁾ tlumočil jich jménem⁴⁾ císaři německým jazykem požadavky stavů, předložil mu též německý překlad 25 článků a exemplář České konfesse v německé řeči tištěný, vázaný v červeném axamitě. Stavové žádali odpověď téhož dne, ale odložena na zítřek. Císař v odpovědi své⁵⁾ 29. května vyšel vstříc stavům v žádostech politických, ale

¹⁾ *Vilém Slavata*, Paměti I., 156—159.

²⁾ *Vilém Slavata*, Paměti I., 155.

³⁾ *Vilém hrab. Slavata*, Paměti I., 160: „Tento pán nebyl husitem, ani z Jednoty bratrské, než obliboval sobě učení Martina Lutera.“

⁴⁾ *Škála*, I., 100.

⁵⁾ *Vilém Slavata*, Paměti I., 162—166.

v člancích, týkajících se náboženství, vyžádal si odklad do budoucího sněmu, jehož den byl ustanovil v dorozumění se stavy na tomto sněmu. Pak bude jednáno „až do zavření sněmu, aby aspoň jednou takové vysoce důležité potřeby obecné předsevzaty, jednány, uváženy a na místě postaveny byly“. Nedošli sice stavové svého cíle, ale přece se mu značně přiblížili, zvláště když dosáhli, aby byl artikul o náboženství se slibem císařovým vložen do sněmu.¹⁾ V něm výslovně se praví, že císař snesl se se stavy, „jestliže by při budoucím sněmě to na místo strany těch artikulův o náboženství postaveno nebylo, tehdy císař ráčí tímto sněmem stavy tak opatrovati, aby nebyli povinni k žádným artikulům“ císařových proposicí „přístupovati“, „leč by prve strany toho artikule o náboženství na jistém konci postaveno bylo. Avšak mezi tím jeden každý . . . i lidé poddaní . . . náboženství své . . . bez překážky svobodně provozovati mohli.“ Tento úspěch stavů pod obojí byl podmíněn jich jednomyslností a pak vhodnou příležitostí, tísni císařovou.²⁾

Strana katolická, připravujíc se k dalšímu zápasu.³⁾ správně pozorovala, že síla jich protivníků spočívá v jich jednomyslnosti. Proto se snažili ji porušiti. I hleděli v tom smyslu působiti na obě strany, na Bratří

¹⁾ Tamže, str. 168—170.

²⁾ Morava se dala pod ochranu arciknížete Matyáše, jenž slíbil stavům hájiti jich práv stavovských i náboženských. Otázka náboženství projednávána byla na olomouckém sněmu, zahájeném 16. července 1608. Zastupci měst Olomouce, Brna, Unčova a Uh. Hradiště žádali stavy o sprostředkování, by jim povolena byla svoboda náboženská a exercitium Augsb. vyznání, chování vlastního kaplana v městě neb na předměstí, zřizování škol a j. Tomu vzepřel se rozhodně kardinál Frant. z Dietrichštejna, ohlašuje, že k podobné proměně nijak nesvól, byť pak i biskupství a život musí ztratiti. Stavové se usnesli, aby až do příjezdu J. M. K. do země stran náboženství byla puštěna svoboda, kromě kázání v městech, v jiném pak aby se jim pod žádným způsobem překážka nedála. Zemským hejtmanem zvolen Karel z Žerotína, vůdce strany pod obojí. Ze sněmu vysláno poselství k arciknížeti Matyáši s žádostí o potvrzení svobod zemských a zvláště náboženských, „poněvadž víra jest dar boží a nikdo k ní nemůže býti nucen, aby tedy J. Mt. nás všechny i jednoho každého při víře zákona božího a náboženství křesťanského bez překážek všelijak zůstaviti a nás v tom ujistiti ráčil.“ Matyáš slíbil, že zachová vše, co předkové jeho slíbili a zachovávali. Důvěrně se však vyjádřil, že se raději vzdá panství na Moravě, než by povolil nepodmíněnou svobodu náboženskou. *Frant. Kameníček*, Zemské sněmy III., 400, 466, 734—736.

³⁾ O této přípravě svědčí list arcibiskupa Karla z Lamberka biskupu v Řezně z 18. července 1608. Srv. *Al. Krösz*, Die Erpressung des Majestätsbriefes von Kaiser Rudolf II. v Zeitschrift für katholische Theologie, roč. XXXI., 1907, str. 481. Arcibiskup pražský píše: „Haben hierauf der Sachen nachgedacht und wegen der E. L. vertrauten Artikeln uns mit andern sowohl geist- als weltlichen katholischen Verwandten der Kron Behaimb, deren noch, Gott Lob! eine ziemliche Anzahl, also verglichen, dasz wir samtlich uns den Ketzern opponiren, ihr Majestät unsere Nothdurft ausführlich fürbringen, ihre nichtigen Propositiones diluiren und unsere uralte Privilegia, Freiheiten und Immunitates zu confirmiren emsiglich begehren und anhalten wollen . . ., darzue uns ohne zweifel jetzig legatus apostolicus cardinalis Mellini nit eine kleine Hilf erweisen wird können.“

i novoutrakvisty. Tak dne 25. června¹⁾ po sněmu někteří páni pod jednou ku pánu z Budova mluvili, proč tak všechny stavy pod obojí zastává, když se přece pražskými kněžími a konsistoří nespravuje, a kněží konsistorští jináče učí a jináč, kteří jsou v říši ordinováni, a jináče Bratří, tak že nemohou slouti stranou pod obojí než stranami. Ale pán z Budova pokus ten důrazně odmítl, řka, že všichni tito pod obojí nejsou než jedna strana pod obojí, protože se všichni k jedné konfessi z l. 1575 přiznávají; že pak mezi nimi jsou rozdílné řády, ceremonie a církevní kázně, to jednotu pravdy boží v té konfessi obsažené, též ani svazek lásky křesťanské mezi nimi neboří. Při straně pod jednou jesuité, kapucíni, františkáni, dominikáni a jiní mnozí řádové veliké rozdíly, divné regule a rozdílná práva mají. A jestliže jim to na škodu není, i nám ty rozdíly na ublížení býti nemají. Že pak kněží někteří nesvorní v hanění a potupování jedni druhých se dávají, vrchnosti jich, strana pod obojí, bohdá pokojni budeme, i kněžstvo k tomu povedeme.²⁾ Tu katoličtí páni a rytíři obrátili se na pány a rytíře pod obojí, žádajíc jich, aby proti těm, kteříž se Bratřími spravují, učinili ohlášení, že jich nechťi trpěti ve svém spolku. Jiní pod jednou šli zase ke stavům, kteří se spravují konsistoří a jejím kněžstvem, žádajíc podobně, aby učinili protestaci, že oni tou staročeskou věrou, proti kteréž Augsburská a bratrská čelí, se spravují. Když to učiní, že císař mimo jiné jejich všecko náboženství potvrdí a je všelijak k úradům³⁾ i jináč bude fedrovati. Ale i oni přímo odvětili: „Jako poctiví lidé jsou se k té konfessi České a k tomu porovnání přiznali a nyní podepsali, že všichni pod obojí k té konfessi se hlásíce, za jednoho člověka státi mají a, Bůh dá, státi budou.“ Dobře prý spatřují, k čemu by se tuto věsti chtělo. Netoliko aby stranu pod obojí roztrhli. Ale kdyby kněží v říši ordinované a bratrské vyhnali, tedy že by totéž i konsistoriánskému kněžstvu učinili, anebo je docela pod jurisdikci a poslušnost arcibiskupovu přivedli.⁴⁾

Tato jednomyslnost všech pod obojí přijímajících, a i těch, kteří se přidrželi konsistoře a tedy byli více méně směru staroutrakvistického, byla velice potěšitelná a nutná, měli-li dojíti náboženské svobody. Však právě proto neustávali horlivci katoličtí všemožně pracovati, aby stranu pod obojí, tak jednotně seřaděnou na společné půdě České konfesse, nějak rozdělili. Proto se snažili zbaviti je této společné jejich půdy. Brzy po

¹⁾ *Budovec* v rukopisu strahovském D. C. II. G.; otiskl *J. Glücklich*, O historických dílech, 68. — *Skála*, Historie I., 108—111.

²⁾ V ten čas, 27. června 1608, Bratří z Jednoty v Ml. Boleslavi, „majíce sobě návštěi dáno od přednějších, zbor svůj tu v městě odevítiti dali a své náboženství svobodně provozovali.“ *Jiří Kesselius*, Kronika Mladoboleslavská (Čes. mus. I. E. 5. opis, str. 227).

³⁾ Jeden z těchto pánů byl Štěpán Jiří ze Šternberka, od r. 1609—1612 komorník císařův.

⁴⁾ Tak se také stalo po bitvě bělohorské.

sněmu a najisto do počátku října¹⁾ sepsali katoličtí bohoslovci, jesuité, polemický spis proti České konfessi, a to jednak²⁾ k poučení a posílení strany katolické v boji proti straně pod obojí, jednak proto, aby otráslí důvěrou a věrností stavů k České konfessi,³⁾ aby pak tím snáze mohli je rozdvajiti a jich úsilí zmařiti.

Než všeliké takové úsilí o rozdvojení strany pod obojí bylo v celku marno. Rozhodující osobnosti mezi stavy strany pod obojí, zvláště pak někteří páni bratrští, jako Václav Budovec, správně poznali, oč straně protivné jde, a tím více dbali, aby strana pod obojí a Bratří postupovali jednotně. Této ostražitosti bylo velice potřebí. Vyskytli se někteří, a to i mezi vlivnými osobnostmi ve straně pod obojí, kteří nesnášlivým svým stanoviskem k Bratřím způsobovali nemalé potíže. Byli to někteří k r a j n ě konservativní, staroutrakvističtí a pak i někteří rozhodně luterští⁴⁾ páni, jako jmenovaný již hrabě Jáchym Ondřej Šlik, Štěpán Jiří ze Sternberka, dále Kašpar Kaplíř ze Sulevic, Jiří z Talmberka a Jan ze Sezimova Ústí.⁵⁾ Stoupenci strany výlučně luterské, zvláště pak hrabě

¹⁾ Spis ten je v *arch. arcib. v Praze*, Act. religionis fascic. III., sub C.; opis je v zem. archivu. Týž spis, ale bez začátku, je v *arch. Vat.*, Borgh. III., 132 a., fol. 1—14; opis je rovněž v zem. arch., a sice jako příloha k zprávě nuncia Caëtana z 13. října 1608 (*arch. Vat.*, Borgh. II., 148, lett. 37). Nuncius posílaje do Říma latinský překlad České konfesse („Confessio fidei . . . . A. D. 1583“, tedy dle vydání Španovského) i s předmluvou, přikládá i odpověď jesuitů, dokládaje: „Ad essa verrà aggiunta la risposta fatta a detta confessione da' padri Giesuiti e tradotta similmente dalla lingua Boema nella latina, la quale infin' hora quà non habbiamo publicato.“ K jejímu tisku asi nedošlo. Aspoň není znám.

²⁾ Ve spisu tom v úvodě praví její spisovatelé: „Expetierunt nonnulli, ut breve de ea confessione iudicium conscriberetur, quo ad eam melius expendendam facilliter via apperiretur, tam iis, qui ipsam flagitarunt (quorum quidam ne viderunt quidem hanc confessionem, nedum ut eam expenderint), quam iis, quorum intererit de ea decernere. . . . Visum est breve hoc scriptum edere, quo intelligi poterit, quo pacto haec confessio et divinis scripturis et sibi ipsi in multis contraria sit, item quam latam portam aperiat in hoc regno omni haeresum colluviei.“

³⁾ Spis je psán velmi bystře. Všimá si chyby v I. článku České konfesse, kde místo 5. Mojž, 4, je nesprávně citováno 4. Mojž, 5. Probírá všech 25 článků, kritizuje a odsuzuje je se stanoviska katolického a to v celku klidně, bez urážek. Srv. výše str. 303, 13. Bezpochyby bylo použito při sepsání tohoto spisu pojednání polemického z r. 1575 sepsaného podobně proti České konfessi. Srv. výše str. 205, 2. — Brzy na to roku 1609 vydán byl spis *Jakuba Horčického z Tepence*, Konfessi katolická. Po vzoru České konfesse, ale ovšem proti ní, předkládá Horčický učení katolické na základě spisů jesuity Petra Canisia a Jana Bosáka. V praž. univ. knihovně 54. F. 175. — *Ant. Podlaha*, Tři čeští laikové, Sborník hist. kroužku Vlast, 1896, seš. 5, str. 15 nsl.

⁴⁾ Sklon některých pánů k směru výlučně luterskému ve smyslu Formule concordiae lze vysvětliti jednak tím, že někteří z nich i výchovou i společenskými styky stáli ve značné míře pod německými vlivy. Hodně tu rozhodoval dále styk se saským dvorem. Obojí platí zvláště o hraběti Šlikovi a Kašparu Kaplíři ze Sulevic, jenž 3. dubna 1621 vypovídal před císařskou komisí německy.

⁵⁾ Staroutrakvisty byli Štěpán Jiří ze Sternberka, Jan ze Sezimova Ústí a Jiří z Talmberka.

Šlik, měli náboženského rádce v Polykarpu Leyserovi,¹⁾ který roku 1607 byl také v Praze²⁾ a tu kázáními svými vzbudil mocný rozruch a svým příkře protikalvinským smýšlením ovládal i hraběte Šlika a jeho skupinu. Proto páni tito rozuměli České konfessi, za níž též stáli, ve smyslu výlučně luterské Formule concordiae³⁾ a chtěli s ostatními jíti společně jediné potud, pokud by s nimi stáli, ať již opravdově či na oko, na témže základě,⁴⁾ což Bratřím ovšem nijak nebylo možno. Než tato výlučná nesnášlivá skupina pánů byla dosti osamocena mezi ostatními snášlivě smýšlejícími evangelickými stavy. Zvláště mezi Bratřimi vzrostlo takové smýšlení smírné od r. 1575 velice. Stal se tu poněkud téměř převrat v kruzích vůdčích. Roku 1575 počínali se vůdčí

¹⁾ O českém vydání jeho spisu: „Vysvětlení křesť. katechismu“, viz výše 411, 3, jakož i 439, 3. Charakteristický jest jeho spis: „Ob, wie und warum man lieber mit den Papisten Gemeinschaft haben und gleichsam mehr Vertrauen zu ihnen tragen solle, denn mit und zu den Calvinisten.“ *Hoř z Hořneggu* vydal r. 1620 toto pojednání znova, by ospravedlnil jím ovládanou politiku saského dvora ve válce české.

²⁾ Srv. P. Alojs Kroesz, Geschichte der böhm. Provinz der Gesellschaft Jesu I., 811—816. P. Leyser kázal v domě Petra Voka z Rožmberka na Hradčanech 8. a 11. července 1607 a kázání svá vydal tiskem pod názvem „Zwo christliche Predigten“. V kostele jesuitském bylo mu v kázáních odpovídáno. Leyser vydal pak spis „Rettung der zweyen Pragerischen Predigten“ v Lipsku 1609. — M. Georg Cunrad Rieger, Die Alte und Neue Böhm. Brüder 1734, str. 92. — Václav Budovec psal měsíc na to z Prahy 14. srpna 1607. J. J. Grynaeovi: „Audi vi et Polycarpum concionantem et cum illo sum collocutus; modestior est in concionibus et colloquiis quam in scriptis suis, nescio quo genio contra orthodoxos editis.“ *Jul. Glücklich*, Václava Budovce z Budova Korrespondence, str. 48.

³⁾ Autor má exemplář České konfesse z r. 1583, jež byla kdysi majetkem Kašpara Kaplíře ze Sulevic. K exempláři tomu dal Kašpar Kaplíř přivazati výlučně luterský protikalvinský spis Polykarpa Leysera: „Vysvětlení křesťanského katechismu“. Viz výše pozn. 1.

⁴⁾ Hrabě Šlik v listu svém 9. září 1608 (otiskl *Jul. Glücklich*, Václava Budovce z Budova Korrespondence, str. 68 sl.) vytyká Bratřím: „Cum non tantummodo in caeremoniis, verum etiam in praecipuis fidei articulis discrepemus plurimum, satis mirari non possum, cur vestrae de concordia et pace in religionis negotio nobiscum genuinae Augustanae confessioni addictis ineunda admodum sint solliciti et eandem nobiscum profiteri religionem universo terrarum orbi persuadere conentur.“ Připouští však: „Nihilominus tamen si pallio confessionis nostrae suos errores tegere seu volare (t. j. Bratří) potuerint, sicut in imperio Romano Zwingliani suam doctrinam confessione Augustana vestire consueverunt . . . , sancte affirmo . . . , me in futuris comitiis ipsorum conatibus nec verbis nec re ipsa contradicturum esse.“ Při tom chválí předmluvu, kterou Bratří chtějí předelati obmýšlenému svému vydání České konfesse: „Interim tuo rogatu praefationem illam . . . confessioni nostrae Bohemicae praefigendam . . . perlegi, dignam sane, ut non tantum modo huic, verum omnibus aliis praefigeretur confessionibus, vera namque media ad oculos quasi demonstrat, quibus ecclesia Dei . . . suum incrementum et decrementum sumpserit.“ Hrabě Šlik patrně Bratřím nebyl tak osobně nepříteln, jako spíše z důvodů dogmatických jemu odjinud vštěpovaných. Srv. list *Pol. Leysera* hraběti Šlikovi z podzimu 1609. Viz dále hlavu 69.

kruhové Jednoty, počítajíce — ovšem neprávem — s přízní vlády, velice upiáté k straně novoutrakvistů, všemožně dbajíce, aby žádné svazky konfessijní a církevní mezi nimi nebyly navázány. Zatím však poznali, že vláda právě jim Bratřím je nanejvýše nepříznivá, a toto poznání vedlo k tomu, že Bratří oporu hledali ne ve vládě, ale ve straně jim nejbližší, v novoutrakvistech. Tak dospěli k tomu, aby — asi právě tak jako to činili roku 1575 novoutrakvisté — kladli sami nyní důraz na to, co je oběma stranám a všem evangelíkům vůbec společného, vidouce v tomto společném jádru křesťanství, a aby za vedlejší pokládali dogmatické a konfessijní subtility.¹⁾ Takové smýšlení, ztělesněné zvláště ve Václavu Budovci z Budova,²⁾ nalezlo nyní snadno právě v České konfessi společnou půdu, na níž bylo možno i nutno sjednotiti všecken český protestantismus, totiž nejen široký snášelivý směr novoutrakvistů mírně melanchthonsko-lutersky smýšlejících, ale i na levo stojící Bratry, orthodoxy, Kalvinisty, a na pravo výlučné Luterány, ba docela i ty, kdož se přidrželi konsistoře a jejích kněží.

A právě proto, že Bratří byli výlučným směrem luterským podezíráni, jako by se nepřidržovali — aspoň ne upřímně — České konfesse, učinili důležitý krok, aby zřejmě projevili svůj poměr k České konfessi. Obstarali totiž zvláštní bratrské vydání České konfesse a v předmluvě důrazně projevili svůj souhlas s ní. Přese všecken sklon svůj k učení kalvínskému, jaký projevili právě před tím ve své konfessi z r. 1607 a 1608 a ve svém katechismu z r. 1608 i jiných tehdejších spisech, jsou si plně vědomi společného základu, jenž je vysloven v České konfessi, a přiznávají se k němu rozhodně. Vydání jich, obstarané³⁾ na základě posledního dotud vydání z r. 1583, má zvláštní význam: Ještě to poslední úřední české vydání konfesse vůbec obstarané Jednotou bratrskou. Od té doby nevydali česky jiné konfesse jménem Jednoty.⁴⁾ Ale právě tímto svým posledním úředně vydaným

¹⁾ Souvisí to asi jednak s tím, že v době 1608—1609 stáli v popředí tohoto náboženského jednání ne senioři, ale páni, tedy laikové, a na druhé straně že i tito senioři byli smýšlení daleko smířlivějšího, než kdysi Jan Kálef v roce 1575. V čele Bratří byli senioři Jakub Narcissus, Bartoloměj Němčanský a Matouš Konečný, dále v druhé řadě senioři moravští Jan Lanecius, Jan Cruciger, polští Simeon Theophil Turnovský, jenž zemřel 1608, a od r. 1608 Mat. Rybinus a Martin Gerlichius. Mimo to značný měl význam kazatel Petra Voka z Rožmberka Mat. Cyrus, pozdější senior.

²⁾ Václav Budovec z Budova psal 18. září 1608 hraběti Šlikovi v odpověď na jeho citovaný právě dopis (*Jul. Glücklich*, Václ. Budovec z B. Korr. 70—72): „Quod ad confessionem nostram a statibus regni Bohemiae anno 1575 editam attinet, ego sancte in Domino . . . affirmo, me non modo omnibus articulis, sed et omnibus verbis illius subscribere, sic tamen, ut reliquarum ecclesiarum Christi confessiones non reiciam et Dei verbo in Christo nostro veracissimo . . . credam.“

³⁾ Viz dále hlavu 85.

⁴⁾ Latinské vydání Bratrské konfesse z r. 1609—1612 bylo určeno především pro ty, kdož z jiných národů si přáli se poučiti o Jednotě a jejím

konfessijním symbolem Bratří se připojili k vyznání Českému. Právě v předmluvě tohoto vydání z r. 1608:¹⁾ „Ačkoli předkové naši milí svou vlastní konfessi měli, při níž i od J. M. pánů stavů zanechání jsou, avšak i tuto všech tří stavů konfessí ve všech podstatných artikulích podle i jejich i našeho uznání s naší konfessi se srovnávající oblíbili a k ní se přihlásili. A to pro dokázání skutečné lásky, že se od J. M. všech tří panů stavů království Českého, tělo a krev Krista Pána pod obojí přijímajících, nedělili, nýbrž u víře svaté s nimi snášeli a srovnávali. Druhé, poněvadž snad někteří by se najíti a domnívati mohli, jakoby nynější kněží a služebníci Jednoty šlépějemi předků svých nekráčeli, a té konfessi sobě neoblíbovali, nýbrž na odpor jí něčemu posluchače své vyučovali: Protož jsme nikoli nemohli a také slušně neměli toho pomínouti, než-li vytištěním v nově často jmenované konfessi přede vším křesťanstvem v tom se osvědčiti, že následující předků našich milých tu konfessi ve všech podstatných artikulích s naší se srovnávající oblíbujeme; a že náboženství toho, kteréž v též konfessi J. M. císaři Maximiliánovi podané obsaženo, od předků našich i od nás za spasitelné uznáno, následujeme, k němu se přiznáváme, a Bohdá až do smrti naší při témž vyznání víry svaté všech tří stavů (poněvadž jedna pravda Boží jakž v ní, tak i v naší obsažena jest) zůstati a setrvati míníme. K čemuž nám věčný a milosrdný Pán Bůh na věky požehnaný dopomáhati rač. Amen. Kněží²⁾ a služebníci Páně, kazatelé evangelium svatého, v Jednotě bratrské.“

Konfessi tu vydali bratrští kněží svým jménem. Učinili tak ovšem v dorozumění s bratrskými pány, zvláště s Budovcem, s nímž byl ve styku senior B. Bart. Němčanský,³⁾ a Petrem Vokem z Rožmberka, s nímž často jednával B. M. Cyrus, jeho duchovní rádce.⁴⁾ Bratrská šlechta v ten čas jednala ve veřejnosti vždy jménem Jednoty, jsouc ovšem ve stálém dorozumění se seniory, kteří před veřejností zůstávali úplně v pozadí. Petr Vok z Rožmberka všelijak se zasazoval o uznání České konfesse, snaže se pohnouti i světské kurfiřty, aby na císaře působili v tom

učení. Potřeba ta pocífována byla, jak o tom píše i *Karel st. z Žerotína* 12. dub. 1607 Jiřímu Erasmu baronu ze Starhenberka. Viz *Archiv český*, díl XXVII. Dopisy Karla st. z Žerotína 1591—1610. Vydal *Fr. Dvorský*. Str. 308. — České vydání Bratrské konfesse z r. 1602 nebylo míněno jako vydání úřední, nýbrž spíše jako spis určený ke vzdělání, a nebylo obstaráno Jednotou, nýbrž J. A. Komenským samým. Viz dále v hlavě 88.

¹⁾ Titul vydání toho zní: „Vyznání víry svaté křesťanské všech tří stavů království českého, k kšaftu těla a krve Pána našeho Jesukrista se přiznávajících a pod obojí přijímajících“. Vytištěno L. P. 1608. 4°, 28, str. 48. Obsahuje: Předmluvu Bratří, dedikaci Mich. Španovského, supplikaci stavů a Českou konfessi.

²⁾ Kteří senioři tenkrát stáli v čele Jednoty, viz 440, 1.

³⁾ Srv. výše 423, 7.

⁴⁾ *Jos. Salaba*, Korrespondence kněze br. Matěje Cyra s Václavem Březanem a Petrem Vokem z Rožmberka (*Věstník kr. č. spol. nauk* Ih., 1900, IX.).

smyslu.¹⁾ Sám přiznával se rozhodně k České konfessi,²⁾ v tom smyslu se ohlašuje 30. prosince r. 1608 i před královskými komisari,³⁾ ba docela pečoval i o zvláštní německé vydání České konfesse svým nákladem r. 1609,⁴⁾ dav k němu připojiti i své dva listy stavům, (z 6. listopadu 1608).⁵⁾ Václav Budovec pak všemožně o to péči měl, aby jednota evangelíků a Bratří na základě České konfesse nebyla porušována.⁶⁾

¹⁾ O tom svědčí zajímavý dopis Petra Voka z Rožmberka knížeti anhaltskému z 3. srpna 1608, na nějž mne upozornil profesor Dr. K. Krofta, začež jsem srdečně vděčen. Dopis je v Herz. Anhaltin. Haus u. Staatsarchiv Zerbst. Abt. Bernburg. A—9a. Nro. 160, fol. 107—109. Opis v zem. archivu kr. Čes. Petr Vok žádá knížete „wollen E. L. . . dahin sehen, damit . . . die drei weltlichen Churfürsten umb zullassung in dieser cron Böhheim freien laufs der religion . . . ein beweglich intercession-schreiben . . . alsbalden ausfertigen, nit zweifelend, weiln dieser confession agenda den prophetischen und apostolischen schriften, der augsburgischen confession und dern apologia gemess und gleichformig, auch dannenhero der herzog in Holstein dieselb in sein land auf und angenommen, es werden ir allerseits LLL. hierzue aus christlichen eiver verstehen.“ Dle tohoto dopisu měl Petr Vok zprávu, že ve vévodství holštýnském byla zavedena konfesse Česká. — U tamních odborníků učinil jsem v té věci dotaz, ale nemohl jsem se bližšího dopátrati. Mám za to, že Česká konfesse v Holštýnsku zavedena nebyla, ale že snad tamní vévoda nějakým způsobem odkázal na ni se souhlasem.

²⁾ Těž Karel st. z Žerotína. Fr. Duorský, Dopisy Karla st. z Žerotína 1904. (Archiv český), str. 417.

³⁾ Budovcovo diarium IX. A. 8, fol. 38. — Něm. zpráva z 30. pros. 1608, viz Herzog.-Anhaltisches Haus- und Staatsarchiv Zerbst, Abt. Bernburg. A. 8. a. Nro. 159, fol. 22, 23. Opis v zem. archivu čes.: „In der bekanten und erkanten religion verbleiben ir fürstl. Gn. bei der confession, so anno 1575 Keiser Maximiliano über-richt, wollen also Gott, was Gottes, und dem Keiser, was des Kaisers ist, geben und dabei leib, guet und blut zu seczen.“

⁴⁾ V témže archivu v Srbišti je list z 19. ledna 1609, týkající se tohoto vydání, fol. 59. Opis v zem. archivu: „Der buchtrücker Hans Schönfeldt hat die behmische glaubensbekantnuß, samt den angeheften beeden schreiben zu trucken und zu absolwiren (doch suppresso nomine suo et loco) uf sich genommen, und sollen den 28. dies 300 exemplaria geliefert werden, und eins ohngefehr 4 kr. gestehen. Hab 50 exemplaria auf schreibpapier zu trucken und unter den 300 zu liefern befohlen, so etwas teurer, denn die gemeine sein werden.“ — Téhož vydání týká se další dopis ze 7. února 1609 z Třeboně zaslaný knížeti Kristianu z Anhaltu Theobaldem Hockem z Zweibrucku, německým tajemníkem Petra Voka (v témže archivu, fol. 74, 78), v němž jako postscriptum je poznámka částečně chifrovaná: „Die bohemische confession hat man . . . Rosenbergs schreiben können daran angehengt werden, den es hat nunmehr kein gefahr, weiln der religionsfresser Collonitsch ritler dahin, vita ubi cum gemitu fugit indignata sub umbras.“ — O vydání tom viz v hlavě 86.

⁵⁾ Dopisy ty byly čteny ve sněmu 18. února 1609. Proto jsou v diariu Budovcově IX. A. 8. uvedeny na fol. 100—113 při zápisu o jednání z 18. února 1609. Petr Vok z Rožmberka píše v dopise určeném pro stavy: „Kterízkoli se k té konfessi České léta 1575 ode všech tří stavů sepsané a k tomu při ní porovnání hlásíme, touž konfessi ústy vyznáváme, srdcem jí věříme a podle ní z jednomyslného a společného všech tří stavův na tom sněmě léta 1575 snešení (nebo tak vzní ta slova) za jedno u vše křesťanské učinění jsme.“ V témž diariu Budovcově jsou tyto dopisy vepsány pozdějším písmem ještě jednou na fol. 23—33.

⁶⁾ Srv. jeho dopis dále uvedený, str. 448, pozn. 3.

66. Stavové pod obojí dosahují vítězství Majestátem r. 1609.

Evangelíci a Bratří, spojení na základě České konfesse, hleděli vstříc příštímú sněmu s plnými nadějemi,¹⁾ chystajíce se překonati všechny překážky a odhodláni ke krajnímu zápašu. Ale i strana katolická chystala se k nejrozhodnějšimu odporu, vedena nejvyšším kancléřem Zdeňkem Albrechtem z Lobkovic, jesuity a slabým sice arcibiskupem, Karlem z Lamberka,²⁾ ale za to horlivým jeho gen. vikářem Janem Lohelíem. Nuncius Caetano,³⁾ jenž nedávno před tím přibyl do Prahy, byl spiritus rector této mocné strany, organisoval její stoupence a působil v tichosti na dvoře císařském i u jednotlivých předních pánů velmi rozhodně ve prospěch církve katolické. Brzy zasahoval vlivem svým i mezi odpůrce. Skládaje svou naději v rozpor staroutrakvistů (Husitů) a ostatních nekatolíků, jakož i v napjetí mezi Bratřími a stranou výlučně luterskou, všemožně dbal, — jak o tom píše v listu z 19. ledna 1609 a pak o týden později — aby takový rozpor jen vzrůstal. V nesvornosti kacířů prý jediné jest spása katolictví. Také jest důležité, aby město Praha bylo po vůli, k čemuž prý poslouží nedávno provedená změna v úřadech městských. V úřad staroměstského primasa totiž nedávno byl dosazen Jiří Heideilius,⁴⁾ dříve evangelík, ale v ten čas již horlivý katolík. Také byla staroutrakvistická konsistoř obnovena krátce před sněmem, k žádosti Pražanů, jež — jak nuncius dí — nejvyšší kancléř se svými služebníky chytrým klamem k žádosti té pohnul. Tomáš ze Soběslavě,⁵⁾ farář u sv. Mikuláše na Malé straně, jemuž vytýkali nepořádný život, stal se administrátorem, a 12 kněží ustanoveno členy konsistoře.⁶⁾ Administrátoru dána byla 23. ledna 1609 od nejvyš-

¹⁾ Petr Vok z Rožmberka psal 4. ledna 1609 Kristiánu, knížeti anhaltskému: „Der böhemische landtag kann bei dem gemeinen religionswesen viel wurken, sonderlichen wenn die böhm. evangelische stend für einen mann stehen und es durchdringen.“ (Herzog-Anhaltisches Haus- u. Staatsarchiv Zerbst, Abt. Bernburg. A. 9. a. Nro. 159. Opis v zem. arch. kr. čes.).

²⁾ Srv. výše str. 446, 3.

³⁾ Srv. Jan B. Novák, O důležitosti zpráv nunciů (Zprávy zem. arch. kr. Čes. 1906), str. 73 nsl. Dopisy tehdejších nunciů z Prahy zaslané do Říma svědčí o tom, jak mocně zasahoval nuncius do tehdejších poměrů.

⁴⁾ Slavata, Paměti I., 192. — Jeho životopis podává Budovcovo diarium, f. 537 nsl. ke dni 26. června 1609, kdy stavové usnesli proti Heideilioví „Výhostní list“. Dle toho byl rodem Moravan. Býval u knížete administrátora halberstadtského. R. 1592 přišel do Prahy. Stal se kancléřem na Starém městě, pak i císařským rychtářem a posléze krátce před jednáním tímto primasem z přízně nejvyš. kancléře z Lobkovic. Vytýká se mu celá řada nepoctivosti.

⁵⁾ O Tomáši ze Soběslavě šíře se zmiňuje K. Krofta, Sněmy XI., str. 70, pozn. 293; str. 72, pozn. 298; str. 73 pozn. 302. — Srv. A. Podlaha, Úpadek strany pod obojí na sklonku XVI. století (Sborník hist. kroužku 1904, 161 nsl., 222 nsl., 226 nsl.

⁶⁾ Jich jména viz v Instrukci, o níž hned dále. Jest mezi nimi týnský kněz Petr Hubka, svatojindřišský Jan Cicada, dále Ondřej Ksel, Jindřich Kocian, Petr Mělnický, Jan Frankonius, Matouš Nigrin, Mikuláš Rajský, Jan Včelín, Michal Krul, Jan Žlutický a Kliment. Srv. Apologie druhá (Šubert), str. 105.

šího kancléře příkře katolisující instrukce.¹⁾ Administrátor ochotně ji přijal, vykonal arcibiskupovi přísahu, v níž slíbil poslušnost papeži, a složil vyznání katolické víry, bez níž prý nikdo nemůže býti spasen.

Sněm²⁾ byl zahájen 28. ledna 1609. Stavové dostavili se u velikém počtu,³⁾ že jim netoliko palác, ale i síň jeho, zelený pokoj i soudná světnice těsná byla. Císař předem vyslovil přání, by spis, jež v minulém sněmu sepsali a podepsali, byl mu vydán, aby podpisy ty byly zrušeny. Stavové spis předložili 30. ledna, nikoliv aby byl zrušen, ale jako důvod upřímného mínění stavů s císařem, by císař znal osoby, které se podepsaly v takové poddanosti a věrnosti. Císař přijal spis, slíbil podpisy uchovati a v královských propositích⁴⁾ čtených 31. ledna svolil, aby stavové napřed projednali otázku náboženskou.⁵⁾ Ale se strany vlády předem bylo pečováno, aby takovému jednání o náboženství dály se všemožné překážky. Tak v úterý, dne 3. února, povolání zástupci královských měst k nejvyššímu purkrabímu, a tu působeno na ně, aby nešli se šlechtou v otázce náboženské. Chtělať vláda města odtrhnouti od stavů ostatních, spoléhajíc na úřední osoby na vládě závislé a vládě oddané. Staroměstský primas Jiří Heideilius pospíšil si prohlásiti jménem Staroměstských, že dle rady nejvyšších zemských úředníků nechťejí v náboženství hledati novot, ale chtějí se řídit dle kompaktát a jen si přejí, aby arcibiskup jich kněží světil. Úřední osoby ze Star. města i z Nového města projevíly souhlas, ba i zástupce Kutné Hory, ostatní nesouhlasili, ale mlčeli. Téhož dne jednali stavové pod obojí o náboženství. Václav Budovec z Budova⁶⁾ předem žádal, aby

¹⁾ *Budovcovo diarium* IX. A. 8., fol. 301, nsl. — *Shála*, Historie I., 165—167. — *Apologie druhá* (Šubert), 105—108.

²⁾ *Budovcovo diarium*, v archivu musea král. Českého IX. A. 8 (dříve 23, J. 7.) — *Zprávy Karla Zikmundova*, posla kolínského, byly mi přístupny v opise dle rukopisu jindřichohradeckého laskavostí pana Dra. Julia Glücklicha. — *Acta sub decanatu M. Joh. Campani Vodniansi*, a *Actu decanatus M. Nicolai Troili Hagiochorani*, orig. v zem. archivu král. Čes. 62, B. 8. Oeconomica B. 21. Opis univ. sekretáře Thom. Ant. Putzlachera je v *univ. archivu Praž.* sub A. 17. VI. Význačné části těchto akt otiskl Riegger, *Archiv der Geschichte u. Statistik, insbesondere von Böhmen*, II. Th., 1793 v Drážďanech. Pro spolehlivost je ovšem třeba dbáti originálu B. 21. — *Vil. Slavata*, Paměti. — *Shála*, Historie. — *Gindely*, Geschichte d. B. Br. II., 365 nsl. — *A. Gindely*, Geschichte der Ertheilung des böhm. Majestätsbriefs von 1609. — *K. Krofta*, Majestát Rudolfa II. — *Jul. Glücklich*, O historických dilech V. Budovce z Budova. Spisem tím J. Glücklich ukazuje, že hlavním pramenem pro jednání náboženské a sněmovní v roce 1609 je *Budovcovo diarium*, jehož autora zjišťuje, Paměti Viléma Slavaty a *Zprávy Karla Zikmundova*.

³⁾ *Budovcovo diarium*, IX. A. 8, fol. 44 nsl.

⁴⁾ *Budovcovo diarium*, IX. A. 8, fol. 54 nsl.

⁵⁾ *Nuncijs* v listu svém do Říma 2. února 1609 psal, že kacířů sešlo se mnoho, katolíků pak málo, jich pak spojenci Husité jsou slabí a nečetní. Největší naději skládal opět v nesvornost protestantů. *J. B. Novák*, O důležitosti zpráv nunciů, str. 76.

⁶⁾ *Vilém Slavata*, Paměti I., 192 nsl.

⁷⁾ *Budovcovo diarium*, IX. A. 8, fol. 69 nsl.

byla čtena supplikace stavů z r. 1575. Chtěl, aby si připomněli jednání otců a na ně pak navázali další své jednání. Štěpán Jiří ze Šternberka sice mínil, že si ji může přečísti každý doma, ale všichni se ohlásili, aby se četla. Četl ji Jindřich Otta z Losu. Tak sněm z r. 1609 přímo pokračuje v jednání z r. 1575, ač ovšem za okolností značně jiných. Pozoruhodné je, že to byli právě páni z Bratří, kteří r. 1609 navazují na jednání stavů pod obojí z r. 1575 a na jich supplikaci.

Následujícího dne, ve středu 4. února,¹⁾ uvedli stavové pod obojí své žádosti ve spis. Vyzvalť je nejvyšší purkrabí, aby vše, co by chtěli císaři předkládati, podávali mu ne ústně, ale ve spisu. Jednalo se patrně o to, aby písemné žádosti mohly býti tím spíše vyvráceny a zmařeny. Stavové pod obojí ochotně tak učinili, a deputace, jejímž mluvčím byl Štěpán Jiří ze Šternberka, odevzdala císaři téhož dne písemnou žádost o svobodu České konfesse, a to česky i německy v překladu Šlikově, a přiložila výpis ze zemských desk o zrušení kompaktát r. 1567. Den na to, 5. února,²⁾ oznámil jim nejvyšší purkrabí, že si přeje císař, aby mu předložili i Českou konfessi, o níž jim jde. Rádi tak učinili, vidouce v tom dobré znamení, a dne 5. či 6. února³⁾ předložili konfessi svou česky a německy. Císař však dal asi již 4. února spisy mu podané nejvyššímu purkrabímu, aby uvážil spolu s jinými katolíky, jakou by měl dáti stavům pod obojí odpověď. Nejvyšší kancléř pak poslal Českou konfessi i se supplikací stavů a oním výpisem ze zemských desk jménem císařovým konsistoři pod obojí, aby podala mu o těch spisech své dobrozdání jakož i zprávu o jednání z r. 1575 v příčině České konfesse. Běželo zřejmě o to, aby dobrozdáním tím poskytnut byl nový důvod k zamítnutí žádosti stavů.

Konsistoř pod obojí pospíšila si s odpovědí a předložila ji již 7. února, v sobotu po sv. Dorotě. Dobrozdání její⁴⁾ jest

¹⁾ Tamže, fol. 73.

²⁾ *Budovcovo diarium*, f. 75.

³⁾ *Budovcovo diarium*, f. 76, mluví o 5. únoru, *Slavata*, Paměti I., 196 nsl. o 6. únoru. — *Karel st. z Žerotína*, když zvěděl o předložení České konfesse, psal z Vídně 15. února 1609 Štěpánu Illésházymu (*Archiv Český*, XXVII., *Dopisy Karla st. z Žerotína 1591—1610*, *Fr. Dvorský*, str. 417): „Videntur Bohemi non recessuri a sententia nec aliud quidquam indulturi imperatori, nisi prius de religione libere profitenda et exercenda utrinque conveniat. Obtulerunt libellum, in quo breviter comprehensi articuli fidei nostrae. Confessio est, quae ante plures annos Maximiliano caesari a parentibus nostris eadem in causa oblata et ab ipso approbata. Omnem lapidem movent pontificii frequentibus consultationibus apud Jesuitas et Capucinos institutis, ut irritos reddant nostrorum conatus, sed frustra hactenus.“

⁴⁾ V dobrozdání tom konsistoř pod obojí píše (*Vilém Slavata*, Paměti I., 213—214. — *Arch. Harrach.*, fasc. 30, fol. 400, opis v zem. arch.): „Nejjasnější a nejnepřemoženější Římský císaři, Uherský a Český králi, etc. Jakož jste nám V. C. M. dva spisy a konfessi od Jich M. všech tří stavův království Českého V. C. M. poslané 4. měsíce února léta přítomného 1609, abychom na ně zprávu svou a dobré zdání dali, milostivě podati poručiti ráčili, kterážto spisy a konfessi s bedlivostí přečetše, co

stručné. Zajímavé je, že i konsistoř v tomto dobrozdání o spisech stavů pod obojí poukazuje na to, že se tu jedná vlastně o totéž, oč se jednalo r. 1575, že totiž „tíž spisové léta 1575 v podobných slovích, i konfessi Augšpurská,¹⁾ jinak Pikhartská, předkům našim byli jsou od... císaře, Maximiliána... odesláni“. I předkládá císaři dobrozdání konsistoře z června r. 1575,²⁾ jakož i supplikaci z 9. září 1575,³⁾ v níž se tehdejší kon-

by v sobě to vše obsahovalo, tomu jsme porozuměli. A tíž spisové léta 1575 v podobných slovích, i konfessi Augšpurská, jinak Pikhartská, předkům našim téhož léta 75ho byli jsou od slavné a svaté paměti císaře Maximiliána, pána pána Otce V. C. Mti. nejmilejšího dodání. Co jim předkové naši téhož léta administrátor a konsistoř proti tý a takový konfessi za odpověď dali, to příležitostě V. C. Mti. v poníženosti přednášíme. A poněvadž pak předkové naši vždycky jsou to v paměti měli, co na chrámě Těla Božího v Novém městě Pražském zlatými literami zapsáno a v témž kostele čtvrtým jazykem, česky, latině, uhersky a německy publikováno jest léta 1437 ff. VI. post Tiburcii, že Čechové a Moravané Tělo Boží a krev pod obojí přijímající jsou věrní křesťané a praví synové církve svaté, toho jsou se vždycky přidrželi a bez proměny až do toho času vedle rubriky arcibiskupství Pražského se chovajíce, jsou zůstávali a nám toho dochovali a jiných žádných sektářův ani samorostlých kněží bludných a poběhlých od církve svatě Pikhartův, kteří od biskupův římských svěcení pořádného neměli, mezi sebou netrpěli a jich nepřijímali, ani v ničemž nefedrovali. Neb nemajíce řádného kněžství, nemají také ani řádných svátostí a jsou pouzí lejkové nesvěcení. Však kdyby chtěli od svých bludů upustiti a napraviti a od biskupa římského svěcení přijímati, chtěli bychom je také na milost přijíti. My pak spolu s těmi, kteří se v témž náboženství starobylém pod obojí přijímající srovnávají a s předky našimi srovnávali, též se srovnáváme, a s pomocí Boží srovnáváme až do smrti naš budeme a připovídáme a mimo V. C. M. jakožto pána našeho nejmilostivějšího po Pánu Bohu žádného jiného ochránce nepoznávající, v milostivou a laskavou ochranu ve vší poníženosti a pokoře se V. C. Mti. poroučíme, té naděje důvěrně u V. C. M. jsouce, že V. C. M. tuto naši poníženou zprávu dobrotivě a laskavě přijíti a našim nejmilostivějším císařem, králem a pánem zůstatí ráčíte. Datum v konsistoři Pražské v koleji císaře Karla IV. jinak veliké v sobotu po sv. Dorotě 7 Februarii léta Páně 1609. V. C. Mti. věrní poddani kaplané Kněz Tomáš Soběslavský, administrátor, a faráři konsistoře arcibiskupství Pražského pod obojí přijímajících.“

¹⁾ Slovem „Augšpurská“ je míněná konfesse Česká. S tím srv. Ohlášení kněží z r. 1608—9. Viz dále v hlavě 68.

²⁾ Srv. výše na str. 187—189.

³⁾ O této *supplikaci z 9. září 1575* není jinde zmínky. Byla patrně podána v roce 1575 zcela v tichosti a to ve smyslu ujednání s nunciem, jak je o tom zmínka výše na str. 245 pozn. 2 a na str. 246 řádka 3 a násl. Dovidáme se o ní teprve z odpovědi konsistoře ze 7. února 1609. Jest to zajímavý akt a doplňuje vhodně to, co je pověděno výše na str. 246. Dohodnuvši se s nunciem, konsistoř předložila 9. září 1575 císaři Maximiliánovi tuto supplikaci, v níž dí: „Došla jest nás zpráva těchto dnův, kterak by V. C. M. pánům stavům, kteří se pod obojí býti hlásí, na žádost jich strany náboženství... jistou odpověď pojminulého týhodne dáti ráčil, tak aby netoliko stav panský a rytířský, ale i městský takové náboženství beze všech výminek a překážek na budoucí časy svobodně provozovati mohli. Však aby jim od V. C. M. taková odpověď dána byla a to v sobě obsahovati měla, toho my v jistotě pro rozličné a sobě rozdílné zprávy, které o té odpovědi mezi lidmi vůbec jdou, věděti a z příčin mnohých tomu místa dáti nemůžeme.“ I prosí, „že V. C. M. nám dotčenou odpověď... v známost uvéstí ráčí, tak abychom jak sebe, tak i jiné kněžstvo věděli čím v jistotě spraviti,“ dodávající, „že by dobré bylo pro zachování lidu věrného při pravém

sistoř vyslovila o císařově konečné odpovědi na žádost stavů o svobodu náboženství ve smyslu České konfesse, důrazně žádajíc, aby v městech královských a zvláště v Praze bylo zachováno starobylé náboženství. Konsistoř r. 1609 dokládá, že to starobylé učení podle kompaktát bez proměny vedle rubriky arcibiskupství Pražského až dosavad se dochovalo, sektáři však, „nemajíce řádného kněžství, nemají ani řádných svátostí,“ však „kdyby chtěli od svých bludů upustiti a od biskupa římského svěcení přijímati“, chtěla by „je také na milost přijíti“.

Zvěděvše zatím 6. února¹⁾ od Křištofa Kobra, zástupce Menšího města, J. M. C. puchhaltera českého, člena Jednoty bratrské, o nátlaku, jež na města činí nejvyšší úředníci, napomínali stavové zástupce měst k věrnosti a vyznání. Bylo té věrnosti třeba. Byloť na ně naléháno všelijak, aby od stavů se oddělili. Hned 7. února²⁾ byli zástupci měst poznovu svoláni, a to na staroměstskou radnici, a tu se snažil primas Heideilius získati je pro návrh nejvyšších úředníků, že prý arcibiskup bude na dále ordinovati vhodné kněží pro města, aby se tím tedy spokojili. Než Křištof Kobber vzepěl se tomu, prohlašuje, že Praha a ostatní města nejsou katolická, ale přidržují se České konfesse z r. 1575. A když primas, chtěje je zastrašiti, žádal podpisy těch, kdož tak prohlašují, „aby známi byli, kdo jsou to,“ neváhali dáti své podpisy, ač primas hrozil: „Co vám budoucně tato vzpoura a neústupnost vaše přinese, to čas ukáže.“

Zatím jednala rada královská, sestavená ze samých katolíků, jaké stanovisko by měl císař zaujmouti k žádosti předložené. Ač nejvyšší purkrabí zastával stanovisko mírnější, a v tom smyslu³⁾ bylo v noci na

náboženství, který se neví čím spraviti, aby i jiným vůbec dotčená odpověď známa byla, neb se jest obávati, aby takovými postranními zprávami nebohý lid sveden a roztrzen nebyl.“ Spolu prosí císaře, by vyřídil i jejich mnohé supplikace dosud nevyřízené, a to „předkem strany náboženství pravého starobylého pod obojí přijímajících... aby to svůj průchod míti mohlo a měněno nebylo, zvláště v těch místech, kdež ještě měněno není, jako v městech pražských a jiných obcích a osadách... a v tom od V. C. M. aby pánům Pražanům všech tří měst pražských zvláštní poučení učiněno bylo. Nejvýše pak za to v poníženosti prosíme, aby konsistoř naše a kněžstvo pořádné z rukou a ochrany V. C. Mti. jiným zvláště světským k správě dáváno nebylo.“ Taková supplikace, psaná v plném souhlasu se slovy nunciovními, nemohla zůstatí na krále bez účinku, jak se to ukázalo již 16. září 1575 v zákazu všech novot v městech a v zákazech dalších. Také v roce 1609 nebyla bez významu.

¹⁾ *Budovcovo diarium*, fol. 76.

²⁾ *Slavata*, Paměti I., 197. — *Budovcovo diarium*, fol. 79 nsl.

³⁾ Zpráva *nunciou* do Říma z 9. února. *Jan B. Novák*, O důležitosti zpráv nunciů, str. 76 a 77. — *Vilém Slavata*, Paměti I., 198 nsl. — *Jos. Vávra*, Katolíci a sněm český r. 1608 a 1609, Sborník hist. kroužku 1893, str. 13, zmiňuje se o schůzi v paláci arcibiskupském. Sešli se tu probošt svatovítský Jiří Pontán z Breitenberka, děkan Šimon Brož z Horšteina, převor strahovský Kašpar z Kvestenberka, opatové karlovský a emauzský, kanovníci, dva doktoři z kolleje sv. Klimenta, pan Adam ze Šternberka, kancléř Zdeněk Vojtěch z Lobkovic, nejv. hofmistr Křištof z Lobkovic, Adam z Valdštejna, Vilém Slavata, Ferdinand purkrabí z Donína, Jaroslav z Mar-

9. února rozhodnuto, aby císař povolil svěcení kněží pod obojí arcibiskupem a ochranu víry pod obojí jako pod jednou, ovšem bez všeliké zmínky o České konfessi, nuncius zvěděv o tom, zakročil i proti tomu nepatrnému ústupku a dosáhl odložení té věci. Jednáno pak znova v kabinetě císařském a v domě arcibiskupově, až konečně nabyla převahy strana příkře stojící proti všem ústupkům, když arcibiskup Karel z Lamberka odevzdal jim svůj memořál, v němž pod hrozbou církevními tresty se prohlásil proti ústupkům. V tom smyslu rozhodl se i císař žádosti stavů pod obojí až na nepatrné jednotlivosti nevyhověti. Dne 11. února¹⁾ ve středu dal 30členné deputaci stavů o d p o v ě ě písemní, předem ústně prohlásiv, že nesmýšlí, „aby kdo tuto z pikhartův byl“. Přítomní někteří páni z Jednoty neozvali se, nepokládajíce se za Pikharty, kromě sám pan Štěpán Jiří ze Šternberka pravil, že „on žádným pikhartem není“. Teprve druhého dne ve čtvrtek 12. února po odchodu stavů katolických čtena stavům pod obojí odpověď císařská,²⁾ v níž pověděno, že v tomto království nemá býti připuštěno žádné jiné „nové“ náboženství „mimo náboženství starobylé v tomto království zvyklé pod obojí a pod jednou“. Že však se přičiní o to, aby mohli pohřbívati své mrtvé za zvonění hran i v katolických kostelích, jichž jsou patrony, jakož i aby arcibiskup kněží jim světil. Náboženství těch, kteří se z Jednoty bratrské jmenují, od starodávna jest zapovědíno. Bratří však mohou od své v tomto království nikdy nepřijaté ani neschválené víry k jedné či druhé z obou církví přestoupiti. Tímto příkrým odmítnutím, jež nijak nedbalo skutečných poměrů, byli evangeličtí stavové ovšem svrchovaně podrážděni, a spolu i upozorněni, že jest třeba tím jednomyslněji postupovati.³⁾ V tom smyslu také

tinic, Fridrich Švihovský z Risenberka, Vilém Sviták z Landštejna, hejtman Nového města pražského, Jindřich Libštejnský z Kolovrat, Jan Zbyněk Zajíc z Hazenburka, Ctibor Žďárský ze Žďáru, hejtman malostranský, Oktavian Strada z Rossberka, císařský antikvariis a jiní rytíři. Byla to schůze obdobná schůzi katolických hodnostářů a stavů z 8. března 1575. Srv. výše str. 106. — Srv. *Alojs Kröss*, Die Erpressung des Majestätsbriefes an Kaiser Rudolf II., Zeitschrift für kath. Theologie, 1907, str. 622 nsl.

¹⁾ *Diarium Budovcovo*, IX. A. 8, f. 83 nsl. — *Skála*, Historie I., 123, 124. — *Slavata* I., 201. — *Vokál*, f. 248. — *Jos. Vávra*, Katolíci a sněm český r. 1608 a 1609. Sborník hist. kroužku 1983, str. 13.

²⁾ *Budovcovo diarium*, IX. A. 8, f. 84. — *Slavata*, I., 202—203. — Acta sub dec. *M. Joh. Campani*, B. 21, f. 10.

³⁾ To zvláště dobře vystihl Václav Budovec, jak lze poznati z jeho dopisu nedatovaného, ale psaného v době po 11. únoru 1609 knížeti anhaltskému (Herzog-Anhaltinisches Haus- a Staatsarchiv Zerbst, Abt. Bernburg A. 9 a, Nro. 159, f. 72—73, opis v zem. archivu král. Čes.). Dopis ten uveřejnil *Jul. Glücklich* v Nové korespondenci Václava Budovce z Budova co nejdříve. *Budovec* tu píše mezi jiným: „Mir ist eingefallen, dass Pragae durch die bewuste resolution eine solche trennung gesucht werden will, dadurch erstlich orthodoxi, so der ends die von der bruderschaft genannt, a pace et libertate ausgeschlossen werden wollen, und wann solches dismals erlangt wurde, so wurde hernaher, wan dadurch evangelicorum partes umb soviel geschwächet, unschwer der weg und die gelegenheit gefunden werden, auch diejenige

žádali poslanci z kraje chebského a z hrabství kladského, by stavové i pro ně vymohli náboženskou svobodu.

Téhož dne 12. února¹⁾ ve čtvrtek jednali stavové pod obojí o odpovědi na resoluci císařovu. Vidělit, že jest nemožné na té resoluci přestati. A poněvadž věděli, že strana pod jednou nejvíce o to usiluje, aby mezi stavy pod obojí nějaké rozdvojení mohli způsobiti, za kterou příčinou také ona slova strany těch, kteří jsou z Jednoty bratrské byla doložena, uznávali za potřebné, aby, nežli by císaři dali odpověď, mezi stavy se stalo takové sjednocení, by mohli směle císaři říci, „že u víře křesťanské podle též konfessí jsou učiněni za jedno.“ Bylo pak z voleno 91 osob, mezi nimi 14 z Jednoty bratrské, aby repliku připravili. Zvolení sešli se druhého dne, 13. února v pátek, do soudné světnice. I uvažováno o replice. A když přišli na artikul strany Bratří, Štěpán Jiří ze Šternberka, dožádaný direktor jednání o náboženství, ve smyslu slov císařových o Bratrích rozhodně žádal, aby Bratří vyšli ze schůze a poradice se, spisem se zjevně pronesli, chtějí-li, zanechajíce již všech obzvláštností, k nim, straně pod obojí, přistoupiti, s kněžstvem svým jejich konsistoři se řídit, do kostelův jich choditi a s nimi se v té konfessi České srovnávati. Než Václav Budovec vzepřel se té řeči, řka, že se diví, kterak mimo všecku naději ta řeč se k nim děje, ježto oni z Jednoty bratrské dávno jsou se stavy pod obojí sjednoceni a k České konfessi se přiznávají a chtějí i dále věrně státi se stavy pod obojí. A když pán ze Šternberka, nedbaje toho, výslovně naléhal, by Bratří se poradili a písemně prohlásili, chtějí-li k nim beze všech výminek přistoupiti, Budovec prohlásil, že není třeba spisu, nebo že stavové z Jednoty bratrské se ještě jednou ohlašují, že se se stavy pod obojí ve všech artí-

zu verfolgen und auszureuten, welche ubiquitatem bekennen, und endlich wurde es über den rest gehen.“ Budovec však se těší, že jsou „fratres mit donen sub utraque in fundamento et necessariis ad salutem Gottlob einig“ a že se nedají rozdělit „deren ungleicheiten wegen, so inter nostros orthodoxos und dan lutheranos laider seint.“ Rád by, aby kníže anhaltský působil na pána z Rožmberka, by za tohoto sněmu bděl a vlivem svým k tomu působil, „dass die evangelici sich nit trennen, noch die fratres excludiren lassen wolten.“

¹⁾ Srv. *J. Glücklich*, O list. dílech V. Budovce z Budova, str. 76—91, kde jsou otištěny souběžné zprávy o jednání výše zmíněném, totiž *Budovcovo diarium* IX. A. 8, fol. 87 nsl., *Slavatovy Paměti* I., str. 204 nsl. a *Mart. Sam. z Dražova*, Třicet pět důvodů, str. 7 nsl. — V těchto zprávách nejsou všude stejně určeny dny, kdy se jednání to dalo. Ve čtvrtek 12. února byla císařova resoluce čtena, a dne 14. února byla replika datována (viz str. 451, 2), tedy v ten den bylo jednání o ní skončeno. O replice jednáno bylo dle zprávy Slavatovy, jež nejpodrobněji dbá časového postupu, po dva dny, tedy v pátek a sobotu, a volba 91 osob byla den před tím, tedy ve čtvrtek, hned v ten den, kdy resoluce císařská byla čtena, tedy 12. února. Budovec se zmiňuje o 13. únoru jako dni volby a jednání dalšího, ale den ten nelze uvést ve shodu s ostatními. Proto datují jednání v ty dny dle Slavaty, a zvláště volbu. Tak činí i *Gindely*, *Geschichte der Böhm. Brüder II.*, 370, aniž blíže to odůvodňuje. Činí tak proto, že jest mu v té věci předlohou Slavata.

Rozpravy: Roč. XIX. Tř. I. Čís. 44.

kulích víry v té konfessi obsažených snášejí, a že chtějí, přijde-li konsistoř stavům v moc, a bude-li kněžstvo podle té konfesse řízeno, i oni s kněžstvem svým pod jejich správu přistoupiti. Než druhého dne, 14. února v sobotu když pán ze Šternberka znova žádal písemné prohlášení Bratří, staroměstský prokurátor Adam Linhart z Neyenberka z Jednoty bratrské předložil stavům pod obojí žádaný spis, v němž stavové z Jednoty bratrské, hlásíce se výslovně jako členové Jednoty, zdůrazňovali sice své dávné srovnání se stavy pod obojí dle České konfesse, ale při tom trvali na některých svých zvláštnostech a zvláště vzpírali se přiznání, aby se kněžími konsistořskými spravovali. Stavové pod obojí přijavše spis, uvažovali o něm mezi sebou. Štěpán ze Šternberka a i mnozí jiní nebyli se spisem tím spokojeni. Chtějí-li Bratří k nim přistoupiti, rádi je přijmou, ale ať to učiní bez výminek, — aby snad sobě všech zámluv císařových tím nezkažili. I předložil pán ze Šternberka stavům pod obojí spis svůj, na jaký způsob by chtěli Bratří k sobě přijíti. A stavové upravivše jej, předložili jej Bratřím. Když pak Bratří ústy Adama Linharta žádali, by stavové pod obojí od nich proti svědomí jejich takových závazků nežádali, a pán ze Šternberka¹⁾ Bratřím nechával na vůli, chtějí-li na svém zůstat, že mohou od císaře sobě potvrzení hledati, stavové pod obojí že budou sami svou věc fedrovati, a tak již se zdálo, že dojde k roztržce, šli někteří rozvážlivější a snáselivější evangeličtí páni, zvláště Henrich Mates hrabě z Turnu, mezi Bratří a usilovali o dohodu. Hrabě z Turnu podotýkal, že dobře tomu rozumějí, že v resoluci jim dané ani oni, kteří se buď k České neb Augsburské konfessi přiznávají, nejsou pokládáni za pravé pod obojí, na něž by se povinnost J. M. C., práva a zřízení zemská vztahovala, než toliko ti, kteří se kompaktáty spravují. I dovozoval, že mají-li evangelíci a Bratří čeho na císaři dosáhnouti, velice je třeba, aby všichni byli v náboženství sjednoceni. Proto žádal Bratří, by nedopustili rozdvojení, na něž nepřátelé čekají. Bratří, toužíce z téhož důvodu po jednotném postupu, ochotně prohlásili, že, „co se víry svaté křesťanské v té konfessi České obsažené dotýče, k té že se oni věrně přiznávají, a ji také ve všem zcela a zouplna za svou vyznávají“ „a podle ní se všemi stavy tohoto království k té konfessi se přiznávajícími za jedno býti chtějí a jsou“. Jen co se kněžstva, kázně a řádu církevního dotýče, též rozličných ceremonií, že jim nelze upouštěti a sebe a kněžstvo uvozovati v moc kněžstvu jinému, které snad samo v řádu by nestálo, zvláště když nevědí, jakými kněžími konsistoř bude obnovena, když bude od císaře dána v moc stavů. Jestliže však v budoucnosti poznají, že konsistoř, až bude stavy obnovena, bude státi v dobrém

¹⁾ J. A. Komenský podotýká k tomu ve svém Ohlášení (Müller, str. 100.): „Nebo co div, že se v věcech neshadných nesháze něco sběhlo? co div, že kde rozdílne byly hlasy, rozdílne se nalezli smyslové? To raději div a Boží dílo, že v tak velikém počtu (mezi 90 vybranými osobami) jedna toliko tak prchla se našta, jiné všechny k míru a pokoji vedly i dovedly.“

řádu podle příkladu církve apoštolské,¹⁾ budou moci i v těch věcech den ode dne se jednotiti. Chtějí-li pak páni stavové to od nich přijíti a tolikéž kněžstvem jich konsistoř obnoviti, že oni také rádi chtějí dále pomáhati toho při císaři vyhledávati, aby všichni volně a svobodně mohli pánu Bohu sloužiti. S tím zvolení stavové pod obojí rádi souhlasili, těšíce se, že Bratří konfessi Českou za svou přijímají a spolu s nimi za jedno chtí býti. I připověděli, že konsistoř, až jim bude dána v moc, chtějí obnoviti i kněžstvem pod obojí i z Jednoty bratrské, a co se řízení kněžstva a řádův církevních dotýče, o to že se potom přátelsky snesou, aby každý při svých rádech a ceremoniích byl zanechán. S tím ujednáním souhlasili také stavové ve velkém počtu shromáždění a hned zvolili společnou komisi k sepsání repliky císaři.

Repliku tu²⁾ předložili ve středu dne 18. února. Poukázavše na četná příkoří, jež se dějí stoupencům České konfesse, a odkazující na jednání roku 1567 a 1575, žádají znova o svobodu náboženskou dle České konfesse, podotýkajíce, že „co se pánů přátel našich z Jednoty bratrské dotýče s námi za jedno podle té confessi jsou“, „a když od V. C. M. nám konsistoř v moc dána bude, tehdy také všickni společně ji podle též Confessi a slova Božího obnoviti, kněžstvem pořádným osaditi, defensory ze sebe naříditi a touž konsistoři a kněžstvem se všickni společně řídit a spravovati chceme.“ Spolu žádali, by jim povoleno bylo, aby akademii pražskou mohli obnoviti, a aby to vše jim ve dsky zemské bylo vloženo. Císař³⁾ repliku tu dal nejvyššímu purkrabímu, by ji uvážil s katolickými nejvyššími úředníky a navrhl odpověď. Nejvyšší úředníci, vyhledavše staré paměti o jednání v té věci a poradivše se 20. února⁴⁾ s nunciem, arcibiskupem a jinými zástupci církve katolické, jako učinili před deseti dny, navrhli císaři opět o d p o v ě ě zamítavou, jež pak stavům byla dána

¹⁾ Srv. výše str. 39 slova seniora Jana Blahoslava.

²⁾ Budovec v rkp. IX. A. 8, fol. 98 nsl. — Slavata, Paměti I., 210—213. — Škála, Historie I., 127. — Vohál, fol. 250. Datum repliky je „v sobotu po sv. Školastice, 14. Feb.“ Budovcovo diarium — f. 99—100 — zaznamenalo ke dni 18. února zajímavou podrobnost o České konfessi: „Téhož dne přinesl se do sněmu originál Confessi té obecné České in folio, v červeném aksamitě vázané a na pergameně, při níž i ta supplikaci císaři Maximiliánovi podána, též i potvrzení té Confessi od téhož císaře se našlo s podpisem vlastní ruky pana Bohuslava z Hassištejna, nejvyššího sudího království českého, a pana Michala Španovského, nejvyššího písaře království českého, a pana Václava Vřesovce. A na tom zůstáno, aby ta assekuraci císaře Maximiliána k té Confessi připsaná na německo se přeložila a J. M. C. dodala. Ten pak originál té Confessi odeslali páni Španovští, synové dobré paměti pana Michala Španovského.“

³⁾ Slavata, Paměti I., 213 nsl.

⁴⁾ Alojs Krösz, Die Erpressung des Majestätsbriefes, str. 634, užívá tu zprávy Diaria P. rectoris collegii Clementini ke dni 20. února 1609 (rkp. na Strahově). — Vil. Slavata, Paměti I., str. 19

v sobotu 21. února.¹⁾ Stavové, vyhledavše rovněž staré paměti,²⁾ opověděli jednomyslně duplikou v pátek 27. února,³⁾ opětující a odůvodňující znova své požadavky, a to česky s německým překladem Jáchyma Ondřeje hraběte Šlika, prosíce císaře, by ráčil jim „Confessi Českou i s Porovnáním potvrditi, ji ve dsky zemské vložit, konsistoř i akademii pražskou v ruce a opatrování uvésti.“⁴⁾ Jako přílohy připojili opis a překlad assekurace z r. 1575,⁵⁾ vidimus fakulty filosofické o osazování konsistoře stavy od r. 1434 do 1562⁶⁾ a stížnost na přikořčené straně pod obojí.⁷⁾ Žádosti té rada královská chtěla se důrazně vzepříti

¹⁾ *Budovec* v rkp. IX. A. 8, fol. 122 nsl. — Rkp. *Jana Vokála* v bibl. strahovské, f. 255. — *Slavata*, Paměti I., 220—222. — *Šála*, Historie I., 129. — V resoluci císařské se dí o Českou konfessi, že „jest mnohým dobře vědomé, když jsou někteří tuž Confessi a podle ní také i Agendy v tomto království tisknouti dali, že jsou se s nemalou domluvou potkali, a takoví exemplárove těch Confessi a Agend že jsou dokonce byli zapovědění, až v tento teprv nepřilhodný, nepřiležitý čas sou se zase vyjevili“.

²⁾ Dne 23. února přišel hrabě Jáchym Ondřej Šlik do akademie a tázal se, je-li tu něco, „quo doceri possit Consistorii sub utraque renovationem ad status pertinere.“ Shledáno, co se dalo, a pak ještě 25. února jednali zástupci university se stavy o konsistoři a universitě. *Acta sub dec. M. Joh. Campani*, B. 21, f. 16.

³⁾ *Budovcovo diarium*, fol. 134 nsl. — *Jan Vokál*, f. 259 nsl. — *Šála* I., 132 nsl. — *Slavata* I., 220 nsl.

⁴⁾ O dřívějším vydání České Konfesse dí tato duplika: „Aby kdy vytištění té Confessi mělo zbráněno a zapovědino býti, o tom ti, kteří z prostředku našeho až posavad v živobyti zůstávají a té odpovědi (t. j. Maximiliánova ujištění) doslejšchali, žádné vědomosti nemají. . . I za králování V. C. M. táž . . . Confessi nejednou tisknuta, pod slavným jménem V. C. M. vůbec vydána a V. C. M. v jazyku německém připsána a odvedena byla.“ *Budovcovo diarium* IX. A. 8, f. 140. — *Vokál*, I., f. 263. — *Slavata*, Paměti I., 225.

⁵⁾ V duplice se praví o této assekuraci: „Kteroužto . . . assekurací jsou tehdyž stavové . . . v opis uvedli, a jakž tuž konfessi tak tuž assekurací na čisto v jednu knihu vepsati dali, a pro budoucí paměť některé přední osoby z nejvyšších pánův úředníkův zemských k J. M. C. o to vyslané v ni se vlastními rukami podepsali, nicméně i vůbec vytisknouti dali. Podle čehož stavové mnohá léta při téměř náboženství . . . ochráněni byli.“

⁶⁾ *Slavata*, Paměti I., 232 nsl.

⁷⁾ Ze stížnosti té vysvítá, v čem se cítili stavové pod obojí v Čechách utištění, a v čem strana pod jednou v posledních letech postoupila. Vzpomínají zvláště: 6. Administrátor Václav byl arcibiskupem vězněn, a pak i sesazen. 7. Pře manželské místo dolejší konsistoře rozhoduje nyní na větším díle arcibiskup. 8. Památka M. Jana Husi a Jeronýma jest nejen z kalendáře vypuštěna, ale kněží pražští v ten den bývají do kanceláře na hrad pražský obsíláni, aby se slovo Boží nekázalo. 9. Německým jazykem slovo Boží pod obojí, aneb kněžím evangelickým, kázati se nedopouští, ač straně pod jednou jest to volno. 10. Vrchnosti některé pod jednou dosazují na fary pod obojí kněží pod jednou, duchovní vrchnosti tak činí téměř všechny, a nutí i poddané k přestupu. 11. Na panstvích královských na větším díle kněží pod jednou se dosazují, nad čímž poddaní naříkají. 14. V klášteře slovanském, jenž byl pod obojí, nyní opat pod jednou zůstává. 15. Na Vyšehradě kostel sv. Alžběty, od starodávna pod obojí, strana pod jednou před 4 či 5 lety odňala. 17—20. Stavům některým pod obojí vlada brání stavěti kostely na jich gruntech a osazovati je kněžími evangelickými. 21. Hejtman měst pražských a podkomoři měst královských

a proto shledávala protidůvody. Proto jí přišlo vhod, když administrátor s konsistoři 2. března předložil novou supplikaci císaři na stavy pod obojí,¹⁾ podávaje v opise list císaře Ferdinanda, daný po neděli postní Laetare léta 1554, aby císař Rudolf viděl, jak stavové pod obojí kdysi kněžstvo konsistoře pražské opatrovali. Proto žádal administrátor, aby císař měl konsistoř a kněžstvo její v ochraně a nevydával je v moc stavů, poněvadž prý, co se dalo před 50 lety — kdy totiž stavové příjmy farní pro sebe zabírali —, chce se i jim dítí a také děje. Rada královská sama v téže době, 2. a 3. března, měla poradu s jesuity a jinými zástupci církve katolické,²⁾ aby pak v tom směru působila na císaře. A císař, jsa úplně pod vlivem nejvyššího kancléře a ostatních svých katolických rádců, dal 7. března stavům pod obojí jako poslední své slovo t ř e t í o d p o v ě ě zamítavou, jež pak čtena byla 9. března.³⁾ Není divu, že mezi stavy vzrůstalo povážlivé rozčilení, a že královské proposice, jakkoli nutné, zůstávaly nevyřízeny. Na návrh Jiřího ze Šternberka usneseno podati tripliku, a zvoleny osoby k jejímu sepsání. Ve čtvrtek 12. března čtena i s přílohami a schválena. Než pro nemoc císařovu teprve v sobotu dne 14. března

dříve vždycky pod obojí bývali tak jakž města jsou; ale již od mnoha let vždycky se pod jednou nařizují. 22. Na procesi v Praze bývají měšťané z kanceláře nuceni. 23. Tisk knih podřízen censurě biskupově. 24. Městští úřadové, zvláště v Praze, osazují se katolky, třeba i cizozemci a lidmi dosti nezpůsobnými. 26. Při kanceláři bývali místokancléř i jiní pod obojí; nyní jen katolíci. 27. Zvláště na města se dotírá o náboženství, aby tak i vyšším stavům vhodné městské školy, učitelé a kněží byli k náboženství pod jednou přivedeni. 28. Moravanům a Slezákům (jako i Uhrům), oudům království českého, jest propůjčena svoboda náboženská, v Slezsku (Břehu) se ordinují i kněží evangeličtí, království české nemá té svobody. 31. Arcibiskup Zbyněk Berka nazval konfessi Augsburskou, že jest „vira nová, zde v tomto království neznámá a přespolní, proti zřízení zemskému a sněmům.“ 32—37. Stížnosti Chomutova, Mostu a Broumova. *Budovcovo diarium* IX. A. 8, fol. 148—163. — *Vilém Slavata*, Paměti I., 238 nsl. — *Apologie druhá* (Šebert), č. 14, str. 89 nsl.

¹⁾ Supplikace ta je připojena jako příloha k císařově třetí resoluci z 9. března 1609 a je v *Budovcově diariu* IX. A. 8, fol. 180—183. Také je ve *Sborníku Vokálově* (Strahovská bibliothéka) na listu 225—226, kdež má nadpis: „Supplikaci administrátora a kněží Pražských na pány stavy pod obojí“.

²⁾ *Alois Krösz*, I. c., str. 645 dle *Diariae rectoris coll. Clementini* ke dni 3. března.

³⁾ *Budovec* IX. A. 8, fol. 169 nsl. — *Jan Vokál*, 271. — O dřívějším tisku České konfesse praví se tu: „Zůstávají lidé ještě v živobyti, kteří toho vědomí jsou, že se nemalá domluva těm, jenž tuto Confessi tisknouti dali, jako mezi jinými někdy statečnému Michalovi Španovskému z Lisova, z poručení J. M. C. od někdy vysoce urozeného Viléma z Rožmberka při přítomnosti některých osob stala, a takové exempláře že mu byli zapovědění. Jakož také, kde by tištěni byli, v nich se nedokládá.“ — Císař v odpovědi té při zmínce o konsistoři výslovně se dovolává „přiležící supplikaci poctivých administrátorův a farářův konsistoře arcibiskupství Pražského pod obojí přijímajících, vejpisů z kněh a pamětí konsistořských“. Jest tím míněna supplikace konsistoře z 2. března. — *Vil. Slavata*, Paměti I., 247—248, místo třetí odpovědi císařovy uvádí text odchylný a připojuje opis conceptu s podrobnou zprávou o dosazení konsistoře r. 1562 císařem, str. 248—249.

předložili stavové tripliku,¹⁾ opatřenou 6 přílohami,²⁾ domáhající se poznovu svobody náboženské dle České konfesse. Vytýkal-li císař v poslední své resoluci, že se přísaha jeho na konfessi Augsburskou nevztahuje, odpovídají stavové: „O to s V. C. M. žádného odporu nemáme, aniž jsme toho v žádosti naši nepředkládali, než toliko potvrzení Confessi naší České, kterouž někteří jmenují Augšpurskou, sme žádali a žádáme“.³⁾ Oprávněnost svou hlásiti se k církvi pod obojí, ač věroučně časem dále pokročili, odůvodňují tím, „že jsou stavové království českého s volí krále a pána svého všech časů mohli a moc měli o náboženství jednati, zavíratí, v náboženství svém řády nařizovati, je přivětšovati“. Odříkají se na jedné straně „konsistoře a kněžstva nepřikladného,⁴⁾ kteříž opustivše slovo Boží a učení předkův našich pod obojí, jiným hrozně a těžké přísahy činí“, ale také zjevně odpírají, „aby na gruntech svých nějaké kněží nepořádné, kalvinisty a pikhartské míti měli.“

Až do té doby byl mluvčím Štěpán Jiří ze Šternberka, zastupující směr nejkonservativnější mezi stavy pod obojí. Když však hned po předložení tripliky v soukromé audienci projevil o své újmě císaři značnou povolnost, radě císaři — asi v dohodě se svým bratrem, nejvyšším purkrabím —, aby artikul o náboženství do jiného sněmu odložil a mezi tím stavy zůstavil zouplna při opatření sněmu z r. 1608, tedy při náboženské svobodě, konečné vyřízení odročuje na dobu pozdější, vzniklo podezření,⁵⁾ „jakoby v tomto jednání neupřímně se stranou pod obojí

¹⁾ *Budovec* IX., A. 8, fol. 193 nsl. — *Jan Vokál*, f. 275. — *Skála* I., 143—151. — *Vil. Slavata*, Paměti I., 253—257, podává místo tripliky již quadrupliku.

²⁾ Přílohy byly: A. Opis 4 psaní a cedulek vlastní rukou císaře Maximiliána psaných r. 1575 Bohuslavu Felixovi Hasištejnskému z Lobkovic (viz výše str. 134); B. Artikulové a výtah náboženského míru v říši z let 1552—1582; C. Patrní důvodové ze starých sněmů a z učení předkův našich pod obojí v království českém, že předkové naši . . . věřili, jak vyznání naše obsahuje (viz výše str. 142); D. Paměti z sněmův království českého, kdy konsistoř nařizena a od koho kdy obnovena byla; E. (v rukopisu Budovcově prázdna strana) Zpráva o obsazení konsistoře 1562 Ferdinandem I. F. Přísaha kněží pod obojí dolejší konsistoře pražské od arcibiskupa svěcených. *Budovec* IX., A. 8, f. 212—246. — Srv. dále zprávu o konfiskování spisů v universitě r. 1622.

³⁾ O dřívějším vydání České konfesse praví: „O záповědění tištěné Confessi České, aby se to kdy ze sněmovního obecního svolení, tedy zjevně zvláště z poručení císařského státi mělo, že vždy posavad nevíme; než zprávu máme, když jedna neb dvě osoby ze strany pod jednou něco se o to ku pánu Michalu Španovskému domlouvali, že jest on se V. C. Mti. sám osobně omluvil a při svojí omluvě od V. C. Mti. zůstaven byl s tím doložením, že V. C. M. o té domluvě nic věděti neráčíte, což jsou od něho nejedni v živobyti zůstávající slyšeli.“

⁴⁾ Srv. *Zik. Winter*, Círk. život, 244, kde je citován z rkp. budišínského, Politica 340, tento posudek stavů o staroutraktivistickém kněžstvu: „Jsou mezi nimi lidé nehrubě učení, artikulův víry nepovědomí, bludové sekt a rot jsou jim neznámí, neb oni sami sektou jsou, nemajíce certam analogiam fidei; ku příkladu dnes chválí papeže, slouží mši, d'ábly vyhánějí, blátem a křížmem dítek se dotýkají, a zejtra zase proti tomu všemu jsou.“ Srv. dále v hlavě 68. Křesťanské ohlášení kněží.

⁵⁾ *Budovcovo diarium* IX., A. 8, f. 253 nsl. — *Vil. Slavata*, Paměti I., 253 a 261.

smýšlel“. Pán ze Šternberka cítil se tím uražen a vzdaloval se jednání. I dožádali se stavové¹⁾ hraběte Jáchyma Ondřeje Šlika, lutersky smýšlejícího, by jich jménem mluvil k císaři, čímž se cítil Štěpán Jiří ze Šternberka tím více dotčen. Královská rada jednala zatím o návrhu Štěpána ze Šternberka, jež odporučoval i jeho bratr, nejvyšší purkrabí. Než Zdeněk z Lobkovic, nejvyšší kancléř, byl proti všelikým ústupkům. A v tom smyslu dal císař stavům ve středu 18 března²⁾ opět stručnou o d m í t a v o u o d p o v ě ě, žádaje, aby stavové již nastoupili na další články. Stavové podali 24. března svou quadrupliku,³⁾ trvající na svých náboženských požadavcích. Dne 31. března dostalo se jim stručné poslední resoluce opět krátce zamítavé.⁴⁾ Nadarmo stavové žádali nejvyššího purkrabího, by se přimluvil u císaře za jich žádost. Nadarmo hrozili nejvyšší úředníci odročením sněmu. Stavové nedali se zastrašiti. Povzbuzovalo je, že dolnorakouští stavové⁵⁾ krátce před tím dne 19. března po mnohých příkořích a přese všechen odpor biskupů vídeňského a pasovského jakož i nunciův vymohli si na arciknížeti Matyášovi kapitulační resoluci náboženskou svobodu i pro města a městyse, ač svoboda ta zůstala téměř jen na papíře. Budovec a jeho přátelé sepsali ještě v noci 31. března spis, určený pro nejvyššího purkrabího, v němž vysvětlují, proč nelze dále ve sněmu jednati, a oznamují, že položili si schůzi ke dni 4. května na radnici novoměstskou, prohlašující se hotovými hájiti i císaře i víru a hrozíce odraziti vší mocí všeliké příkoří. Následujícího dne 1. dubna⁶⁾ nejvyšší purkrabí, vyslyšev znění spisu, sněm rozpustil. Stavové pod obojí a Bratři, ač císař nic jim nepovolil, přece jednoho dosáhli, jak Budovec to shrnuje:⁷⁾ „Pán Bůh ráčil stavy pod obojí u víře svaté spojití a k tomu srdce jich nakloniti, že připověděli při téže víře všichni státi a trvati.“⁸⁾

¹⁾ *Slavata*, Paměti I., 261 dí: „Neb ti z Jednoty bratrské chtěli své předsevzetí věsti, a spolčivše se s jinými pod obojí, oni jsou původové, ředitelové a vůdcové těch všech neřestí byli.“ Srv. dále str. 459, 3.

²⁾ *Budovcovo diarium* IX., A. 8, f. 250.

³⁾ Tamže, fol. 261 nsl.

⁴⁾ Tamže, fol. 281 nsl. — *Slavata*, Paměti I., 263.

⁵⁾ Že si čeští stavové dobře všimali události v Dol. Rakousích, toho dokladem je opis artikulův povolených evangelickým dolnorakouským ve *Sborníku Vokálově* v strahovské bibliothéce na listu 211 nsl. Mají název: „Artikulové z Vídne, na jaký způsob náboženství povoleno Rakušanům 1609“. Jest to 18 krátkých artikulů. — Také v radě královské, v níž bylo jednáno o triplice stavů, bylo již poukazováno na ústupky Matyášovy v Dolních Rakousích. *Vil. Slavata*, Paměti I., 260.

⁶⁾ *Budovec* IX., A. 8, f. 297. — *Slavata*, Paměti I., 264 nsl.

⁷⁾ *Budovec*, fol. 299.

⁸⁾ O tom, jak stavové pod obojí hleděli na tehdejší poměry, dává zřetelné svědectví *dopis psaný z Prahy 6. dubna 1609* do Anhaltska (Herzog-Anhaltisches Haus-u. Staatsarchiv Zerbst, Abt. Bernburg, A. 9. a. Nro. 159, f. 135—137. Opis v zem. arch.): „Böheim wird turbiert durch den obristen burggraven Sternberg und den

Stavové, nemohouce ničeho docílit cestou zákonnou, nastoupili cestu těsně hraničící na odboj.¹⁾ Zvláštními posly a listy žádali krále Matyáše, jakož i evangelické kurfiřty, vévodu brunšvického, jakož i slezské a lužické stavy o přimluvu, stěžující si na zlé rádce královské, svolali schůzi stavů na den 4. května do novoměstské radnice a pomýšleli na sbírání branné moci. Marně vydán v pondělí po Judica, 6. dubna, císařský zákon a obmýšlené schůze,²⁾ a marně předvolal císař některé přední osoby ze strany pod obojí k zodpovídání. Předvolaní dostavili se sice k císaři, ale vytrvali při společném ujednání, žádající císaře, nechce-li, aby konali obmýšlenou schůzi, aby tedy svolal sněm. Stavové³⁾ nedbající zákazu, shromáždili se pak dne 4. května v Praze, ale nikoli na radnici novoměstské, nýbrž dostavili se na palác na nádvoří před kostelem všech svatých u velikém počtu, a u větším ještě počtu, „že k tomu podobného za paměti naší se nic nespátřilo“, opět druhého dne 5. května. Tenkráte Václav Budovec jich jménem v čele deputace žádal nejvyšší úředníky, aby císaři předložili žádost stavů, „poněvadž císař neráčí sobě oblibovati“ shromáždění jich na radnici novoměstské, „aby jim jiné místo jmenovati ráčil“, kde by rozmlouvali o svých potřebách. V pátek pak 8. května⁴⁾ povolání byli zástupci stavů pod obojí k císaři, aby jim dána byla odpověď na žádost tu. Padesáte zvolených zástupců stavů dostavilo se ke králi, a za nimi stála opodál všechna obec. Císař dal jim na jich žádosti odpověď odmítavou, řka, že je „při vydaných svých mandátech zanechává a sobě v svou regalii a v svou moc královskou sáhati nedá“. Pojednavše důtklivě s pány úředníky v královské kanceláři, oznámili jim svou omluvu, „že k dobrému J. M. C. na místo uložené se sejítí chtějí“. Pak „šli stavové na palác, a učinivše kolo, zavazovali se pod přísahou, jakž na dobré a poctivé náleží, zdvíhajíce dva prsty, poněvadž při J. M. C. tak hrubě a nevině omluveni jsou, že pro dobré J. M. C. a vši obce na rathouz novoměstský se podle předešlého snešení na obecném sněmu najítí dají.“ U velikém zástupu, jakého po celý věk nebylo tu viděno, odebrali se pak přes most i po lodích do novoměstské radnice, nedbajíce zákazů. V sobotu dne 9. května zahájili tam jednání společnou pobožností a po-

obristen canzlern Poppeln am allermeisten und heftigsten. Diese beede regulieren sich ainzig nach der spanischen botschaft und dem häbstlichen nuntio, haben bies dahero die Böhmen recht hergenommen und alles nach irer obern wuntsch dirigieren helfen . . . und suechen diese jetzmalen nicht anders als zertrennung der stend . . . Den 12. Martii hat man das religionswesen zu Wien concedirt, den 31. hat mans zu Prag abgeschlagen . . .“

¹⁾ *Budovcovo diarium* IX. A. 8, f. 310—411.

²⁾ *Budovcovo diarium* IX. A. 8, fol. 311—313.

³⁾ Tamže fol. 316 nsl. — *Vil. Slavata*, Paměti I., 270. — *Skála*, Historie I., 180 nsl.

⁴⁾ *Budovcovo diarium* IX. A. 8, fol. 326 nsl. — *Slavata* I., 273. — *A. Gindely*, Geschichte der Böhm. Brüder II., 389, přísahu stavů z 8. května omylem uvádí dne 5. května.

kračovali v něm i v neděli Jubilate 10. května. Zvolili 100 osob k sepsání omluvy císaři, mezi nimi čtyři z nejpřednějších prokurátorů, dva z starých pod obojí a dva z Bratří.¹⁾ V Praze vzrůstalo ohromné vzrušení, a počet ozbrojených rostl. Kol novoměstské radnice se shromáždilo na 10.000 lidu a přes 500 koní pánů a rytířů s četnou ozbrojenou čeládkou. Zatím přicházely do Prahy přimluvy knížat,²⁾ z nichž Matyáš³⁾ psal velmi stručně a opatrně, kdežto zvláště Kristián, kurfiřt saský, a jeho kancléř Dr. Gerstenberger v čele poselství vřele radili císaři k ústupnosti. Dne 11. května schválena byla stavy sepsaná omluva, určená pro císaře⁴⁾ a byla pak zvolenou deputací císaři doručena i s přimluvnými listy knížat. Za těch poměrů ztrácela nesmířitelná strana mezi nejvyššími úředníky, Zdeněk z Lobkovic a jeho přátelé, jakož i španělský vyslanec a nuncius vliv na císaře. Nezbyvalo nic jiného, než buď přinutiti stavy k ústupu brannou mocí anebo jim vyhověti. Proti ohromné většině stavů neodvažovala se vláda zakročiti zbraní,⁵⁾ nemajíc dosti vojenských sil. Proto nezbylo jí, než ustoupiti, aspoň na čas. — Konečně po dlouhém vyjednávání císař 16. května vyšel požadavkům stavů vstříc a v dohodě s nimi vydal mandáty⁶⁾ uveřejněné 20. května, kterými svolal sněm na neděli Rogationum 24. května, a to k projednávání otázky náboženské, slibuje je opatřiti, aby všickni, strana pod jednou i pod obojí, a kteříž se k konfessi předešlé císaři podané přiznávají, „náboženství své beze všech překážek a útiskův ode všech lidí buď duchovních buď světských vykonávati mohli“. Mezi tím měli býti stavové zůstaveni při opatření z minulého sněmu z r. 1608. Nad to císař slíbil, že sněm nerozpustí, dokud artikuly o náboženství a odložení artikulové obecní nebudou vyřízeny.

Nesmířitelná strana katolická⁷⁾ viděla, že odpor její jest marný, a s obavou hleděla vstříc věcem příštím. Za to s velikým očekáváním sešli se stavové pod obojí do Prahy⁸⁾ a dne 25. května shromáždili se

¹⁾ *Vil. Slavata*, Paměti 279. Z Bratří byl Adam Linhart, ze strany pod obojí Václav Magerle.

²⁾ *Budovcovo diarium* IX. A. 8, fol. 332 nsl. — *Apologie druhá* (Šubert) str. 108—124.

³⁾ Proč byl list Matyášův tak opatrně psán, poněkud vysvětluje *rada Albrechta z Kaménka* v té věci daná Matyášovi. Rkp. v archivu musca král. čes., opis v zem. archivu.

⁴⁾ *Vil. Slavata*, Paměti, 278—285.

⁵⁾ O tom se zmiňuje *V. Budovec* v listu svém Janu Jak. Grynaeovi 29. května 1609. Srv. *Jul. Glücklich*, Václ. Budovec z Budova, Korrespondence, str. 76.

⁶⁾ *Vil. Slavata*, Paměti, 206—208.

⁷⁾ O tom svědčí list arcibiskupa Karla z Lamberka papeži Pavlu V. z 25. května 1609, uveřejněný *Al. Kröszem*, Die Erpressung des Majestätsbriefes, v Zeitschrift für kath. Theologie, 1908, str. 517 nsl.

⁸⁾ *Budovcovo diarium* IX. A. 8, fol. 412 nsl. — Srv. list Václava Budovce Janu Jak. Grynaeovi z 29. května 1609 (*J. Glücklich*, tamže str. 75): „Etenim post tempora Hussi, imo ne in temporibus quidem Hussi, aliquid simile Deus tam brevi temporis spatio inter nos peregit.“

v sněmu. Než teprve ve středu 27. května sněm byl zahájen a předloženy královské proposice, v nichž stavové byli vyzváni jednati o náboženství.

Znamením doby bylo, že na počátku sněmovního jednání, dne 28. května, ve čtvrtek ve svátek nanebevstoupení Páně, než stavové vyšli ze sněmu, postavili se před ně čtyři staroutrakvističtí pražští kněží,¹⁾ jmenovitě Matouš Nigrin od sv. Petra, člen konsistoře, a Jiří Hanuš od sv. Václava, dále Tomáš Copacius od sv. Štěpána a Jan Mathiades od sv. Martina, aby se přihlásili k České konfessi. A dne 1. června přišli opět jiní čtyři kněží za týmž účelem. A hned na to, 2. června,²⁾ přišel staroutrakvistický kněz týnského chrámu Eliáš Šud se svým kaplanem, přiznali se k České konfessi a postavili se pod ochranu stavů. A pak přicházeli zase jiní čeští kněží, jeden po druhém,³⁾ tak že mimo dvě osoby „nepříkladného obcování a nezdravého učení“ a administrátora, nikdo více z pražských kněží nechtěl míti s konsistoří co činiti.⁴⁾ V kostelích, při nichž působili kněží přihlásivší se k České konfessi, byly pak zaváděny služby boží dle evangelického způsobu.⁵⁾ Také v ty dny, dne 17. června, přihlásil se k České konfessi⁶⁾

¹⁾ *Budovcovo diarium*, fol. 425 nsl., 431 nsl. — *Slavata*, Paměti I., 293 nsl. „Tito čtyři poběhlí kněží, v týchž bludech urputně setrvávše, in exilio misere život vésti musili, a kdo ví, jak dokonali.“

²⁾ *Budovcovo diarium*, f. 434. — *Slavata*, 297.

³⁾ *Skála* I., 203. — Dne 4. června kněz od sv. Jindřicha Jan Cicada a téhož dne i město Hradčany a osada sv. Jana na Malé Straně žádali o přijetí ve spolek České konfesse. *Budovcovo diarium*, f. 442. Acta sub dec. *M. Joh. Campani*, B. 21, fol. 76. — Dne 13. června přišli tři faráři pražští, „tak že jen toliko dva farářové ještě při konsistoří Pražské zůstávají“. *Budovcovo diarium*, fol. 454. — Jednomu z těchto tří „bylo 80 let a ten pamatuje, že jest konsistoř pod správou pánův stavův zůstávala.“ *Zprávy Karla Zikmundova*, str. 310.

⁴⁾ *Skála* I., 203.

⁵⁾ *Slavata* I., 301, 316.

⁶⁾ *Slavata* I., 306. — *Budovcovo diarium* IX., A. 8, f. 477 a 478. — *Zprávy Karla Zikmundova*, str. 320. — Acta sub dec. *M. Joh. Campani*, B. 21, f. 78. — Casparus Felix prohlásil, že „pro veliké hrůzy a rufiánství déle mezi nimi zůstati nemohl“ a že přistupuje „z bedlivého slova Božího čítání a dostav Confessi České, že ji sobě oblíbil, ne pro zisk tělesný, ne k zalíbení se lidem, ne z zoufalství, ale aby sobě i jiným k spasení posloužil“, a žádal o ochranu proti stíhání. — V neděli 21. června měl kázání v kostele Božího těla na Nov. městě a veřejně vyznal svou evang. víru. Kněz Hanuš od sv. Václava vysluhoval pak v kostele tom večer Páně evangelickým způsobem. „Zanechavše zpívání a sloužení mše sv. v jazyku latinském, toliko české písně zpívali dal, a vypustivše konsekraci a elevaci, četl jen z zákona českého o večer Páně a potomně chlebem a vínem pod obojí některým lidem a obzvláště tomu mnichu posluhoval...“ Srv. *Zik. Winter*, Děje vysokých škol Pražských, str. 85. — *Karel Zikmundův* dokládá: „Ten jistý mnich učený člověk a kazatel znamenitý jest... Faru již má na gruntech pana Vchynského starého“. — Srv. o něm zprávu jesuitů z r. 1609. *Al. Krösz*, Die Erpressung des Majestätsbriefes, Zeitschrift f. kath. Theologie 1908, str. 516 a 517. — Ale dle všeho jsou tu dvě osoby spojeny v jedno. Aspoň *jesuitský autor rkp. I., A. 1*, v pražské univ. knihovně vypráví na str. 265, že přestoupili k novoutrakvistům tenkrát dva členové řádu františkánů, z nichž jeden se věnoval logice

Blažej, chrudimský děkan s jinými 16 nepřítomnými staroutrakvistickými kněžími a katolický mnich, Františkán Kašpar Četlíř, jinak Casparus Felix, přední správce a prokurátor kláštera u Matky Boží Sněžné. Žádost jejich stavům oznamoval Jáchym z Těchenic,¹⁾ připomínaje s radostí, že tak „Pán Bůh jest sv. paměti Dra. M. Luthera, Calvina a Bezu vyvésti ráčil“. Byli to patrně kněží,²⁾ kteří i pod stálým dohledem konsistoře dospěli k evangelickému přesvědčení, jež rozšířeno bylo i v jich farnostech, a nyní při prvé příležitosti svrhují jho konsistoře a hlásí se k vyznání svému veřejně, aby v jeho smyslu působili.

Zatím stavové pod obojí, překonavše mezi sebou, zvláště zásluhou Budovcovou, všeliké zjevné rozpory, dobře vědouce, že jich nepřátelé v nesvornosti jich by měli svou sílu,³⁾ sepsali své požadavky náboženské a předložili je císaři v pátek 29. května v memoriiálu,⁴⁾ žádající opětně o svobodu náboženskou dle České konfesse, o odevzdání university a konsistoře ve správu stavů a o příznivé vyřízení dřívějších žádostí. Prosili o brzkou a příznivou odpověď. A vskutku král, poměry nucen, byl by vyšel stavům vstříc, a poměrně příznivá odpověď byla již připravena, ale v posledním okamžiku byla zmařena osobním zakročením nunciiovým.⁵⁾ Příchodem pak arcivévody Leopolda,⁶⁾ pasovského biskupa, dne 30. května do Prahy ještě více k odporu povzbuzen, císař protahoval jednání a konečně prohlásil⁷⁾ 5. června, že strany náboženství má vše zůstati, jak tomu bylo za Ferdinanda I. a Maximiliána II. a až posavad. Stavové vyslechli resoluci tu s velikým vzrušením.⁸⁾ A již pomýšleno

v jesuitské koleji, kdežto druhý byl kazatelem, a ten právě přestoupil napřed. Přestupy ty působily na kruhy katolické a jich příznivce velice bolestně a nepřiznivě: „Negari nequit, quin multos eosque nobilissimos, qui iam ad fidem catholicam praeculsi ac propensi fuerant, averterit haec rerum perturbatio et concessa credendi libertas, praesertim vero nefaria duorum transfugarum defectio... Ex his erat sacerdos Franciscanus, qui logicae in collegio nostro operam dabat; cui alius eiusdem instituti ac domicilii concionator ad idem facinus paulo ante praciverat.“ — Acta sub dec. *M. Joh. Campani*, B. 21, f. 77 zmiňuje se o Blažejovi Borovském a 16 kněžích, které on přihlásil, a sice téhož dne 17. června.

¹⁾ *Chaos rerum memorabilium* I., f. 386 v archivu kr. hl. m. Prahy.

²⁾ Také *Snešení stavů pod obojí a Bratři* z r. 1609 zmiňuje se o těchto přistupech.

³⁾ V tom smyslu psal *Václav Budovec* Janu Jak. Grynaeovi 29. května 1609, (*J. Glücklich*, V. Budovce z Budova Korrespondence, str. 76): „Hoc unum noctu dieque meditantur, ut arte mala quocunque modo status distrahan, mille convitia in orthodoxos spargentes, illisque solis causam mutationis huius in religione imputantes, inter quos me imprimis sublatum vellent... in quo sane certamine non minus periculum a simulatis evangelicis, quam a apertis hostibus nobis imminet.“

⁴⁾ *Budovcovo diarium*, fol. 427.

⁵⁾ *Jan Bedřich Novák*, O důležitosti zpráv nunciů, str. 79.

⁶⁾ *Skála*, Historie I., 203.

⁷⁾ *Budovcovo diarium* IX. A. 8, fol. 444 nsl. — *Vil. Slavata*, Paměti I., 300, 301.

⁸⁾ „Téměř věc k víře nepodobná, jaké tu naříkání bylo.“ *Budovcovo diarium*, fol. 449.

na krajní prostředky. Vypracovali odpověď císaři, v níž oznamují, že k ochraně své víry chystají se k defensi. V druhé listině připravili provolání k veřejnosti, protestující proti dosavadní politice vládní a ohlašující všeobecnou defensi. V třetí pak listině připravili návrh Majestátu, jak jej žádati chtěli nyní od císaře: očekávají od něho povolení plné náboženské svobody všem stavům i poddaným a organisace církevní pod vlastní konsistoří, universitou a defensory. Dne 13. června¹⁾ odevzdala deputace, jejímž mluvčím byl hrabě Šlík, připravenou odpověď a koncept očekávaného Majestátu císaři, jenž „zuřivě hledě, nic slyšeti nechtěl“. Než již i sami katoličtí stavové²⁾ byli rozhodností stavů pod obojí zastrašení a víc a více pocítovali, že další odpor bude bezvýsledný. Jen nejvyšší kancléř Lobkovic, dále Slavata a Martinic byli v poradě katolických stavů, „jichž všech bylo okolo třiceti osob“, pro krajní odpor. Nejvyšší purkrabí v soudné světnici ještě 13. června na místě vši strany pod jednou oznámil stavům pod obojí, že chtějí strany snešení sněmovního o náboženství roku 1608, „pokudž by nebylo proti cti a slávě Boží, proti římsko-katolickému náboženství, proti císaři a zřízení zemskému, podle strany pod obojí státi a je proti každému, vymíňujíc císaře, obhajovati a s nimi za jedno býti“. Když pak Václav z Budova ohradil se proti všelikému „pokud“, nejvyšší purkrabí dal totéž prohlášení bez toho obmezení. Budovec purkrabím a pánům pod jednou, vyjímaje kancléře,³⁾ vyslovil díky strany pod obojí. Zatím jednáno se stavy slezskými, jichž zástupci dostavili se 17. června⁴⁾

¹⁾ *Budovcovo diarium*, fol. 455 nsl. — *Vil. Slavata*, Paměti I., 306.

²⁾ *Budovcovo diarium*, fol. 461 nsl. — *Jesuitský autor rkp. I. A. I* docela vytýká, že mírnější katoličtí páni úsili novotrakvistů podpírali. Za to na druhé straně chválí pány výlučně katolické a líčí jich zásluhu. Dív: „Nec defuerunt nominis catholici quidem proceres, qui haec postulata eorum connivendo, fortasse et promittendo faverent, enituit tamen trium potissimum regni procerum pro nobis constantia, illmi supremi cancellarii Zdenconis Adalberti Popeli, dni Guilelmi Slavatae et Jaroslavi Borsitae de Martinicz, domini Smetchnensis . . . Sed et illmi nuntii Apostolici dni Antonii Caictani, archiepiscopi Capuac, atque etiam illmi Don. Balthasaris a Zuniga regis Hispaniorum ad imperatorem legati, spectatus est erga ordinem nostrum amor.“

³⁾ O nejvyšším kancléři pravil „mnohý z obce . . ., aby jej hrom zabil . . . jiní, aby jej z volna vyhodili, jakožto nepřítel strany pod obojí.“ *Budovcovo diarium*, f. 467.

⁴⁾ *Budovcovo diarium*, fol. 469 nsl. — Téhož dne, 17. června, ve středu před Božím tělem, měli stavové pod obojí nemalý spor s kancléřem pro dekrety, které toho dne byl vydal městům pražským a mistrům kollegiátům, přikazuje, aby v den Božího těla se účastnili procesí jako za předešlých let. Ale již 13. června stavové a kněží pod obojí se dohodli, že se procesí neúčastní a kostel týnský hned po kázání zavřou. Nyní pak „kněží Eliáš Šuda, Cikáda i jiní“, jsouce obesláni na kancelář, předložili dekrety jim doručené stavům, a ti s nimi šli na kancelář. Tam zastihli „administrátora, kterýž na kněžstvo žaloval . . .; nebohý s hanbou velikou a posměchem i s tím lotrem knězem Henrice, jakž jméno má Kohout, dolů jíti musili.“ Budovec jménem stavů ostře domluvil nejvyšším úředníkům, že se vkládají v jich kněžstvo. Kněží pražští, přidržující se České konfesse, se procesí

do sněmu. Dne 20. června¹⁾ uzavřeli stavové s vyslanci slezskými ujednání o smlouvě proti všelikým společným nepřítelům, třeba se kryli i jménem císařovým. Téhož dne odpoledne došla resoluce císařova:²⁾ Císař odpíral povolití stavům jich požadavky, odkazuje je na zákony dosavadní, po případě ochoten jsa spornou otázku předložití kurfiřtům, a zapovídal jim ozbrojení. Resoluce přijata byla s naříkáním a reptáním. Stavové rozhodli se ihned zahájití všeobecné ozbrojení. Přípravovali ve výboru dne 22. června a 23. června³⁾ odpověď králi, v níž oznamují, že pro útlaky byli nuceni zbrojiti a jsou hotovi se brániti proti každému mimo krále. Dalších pět listin připraveno za účelem všeobecné defensi v Čechách za pomoci Moravy a Slezska. Ve středu pak dne 24. června⁴⁾ předložil výbor celé straně pod obojí v soudné světnici návrhy, týkající se defense a zemské hotovosti. To vše uvažováno.⁵⁾ Stavové nad to činili návrh pro volbu direktorů, jakožto správců země a vrchních velitelů vojska, a všichni podepsali plnomocenství určené pro direktory a připojili své pečeti. Teprve za tak kritických poměrů poznal císař celé nebezpečí a vážnost tohoto jednání a počal povolovati stavům v jich požadavcích. Prostřednictvím se ujal saský vyslanec doktor Gerstenberger,⁶⁾ nabízející 25. června stavům a jich poddaným volnost náboženskou dle České konfesse, volnost ordinace jich kněží v Německu, ale odpíraje jim konsistoř a universitu. Ale stavové u vědomí své moci a bezmocnosti císařovy, neuspokojeni polovičatými ústupky a zvláště odepřením konsistoře a akademie a tudíž i organisace církevní, po nějakém váhání rozhodli se nepovoliti, a tím méně, když císař ve své resoluci ze 26. června⁷⁾ po nejvyšším purkrabím jim nabídl toho dne v pátek večer ústupky ještě omeze-

ovšem pak neúčastnili. *Zprávy Karla Zikmundova*, str. 328 nsl. — *Acta sub dec. M. Joh. Campani*, B. 21, f. 77, dí o dni 18. června: „Processio in nova et veteri Praga nulla; hinc superstitiosarum aliquot animularum indignatio.“

¹⁾ *Budovcovo diarium*, fol. 484 nsl. a 506 nsl.

²⁾ *Tamže*, f. 489.

³⁾ *Tamže*, fol. 493 nsl. — *Vil. Slavata*, Paměti, 316 nsl.

⁴⁾ *Vil. Slavata*, Paměti I., 318.

⁵⁾ Téhož dne i Štěpán Jiří ze Šternberka, který od 14. března 1609 (srv. str. 455) se stavů pod obojí a jich jednání stranil, vzkázal jim, „že on jest od též konfessi nikdy neodstupoval, nýbrž jako předešle, tak i nyní se ohlašuje, že on se pány stavy osobou svou i se všemi statky a lidmi poddanými svými do vylití nejposlednější krůpěje krve státi a cokoliv mezi sebou nařídili, tomu všemu zadost učiniti chce.“ *Vilém Slavata*, Paměti I., 318. Štěpán Jiří ze Šternberka viděl patrně věc stavů na postupu. Stavové vzkaz jeho s radostí přijali, těšice se z jednomyslnosti tím posílené.

⁶⁾ *Budovcovo diarium*, fol. 502 nsl. — *Vilém Slavata*, Paměti, 319 nsl.

⁷⁾ *Budovcovo diarium*, fol. 525 nsl. — Budovec oceňuje tuto poslední resoluci takto: „Dovoluje již tu Confessi Českou, zdá se něco více stavům . . . povolovati, však . . . tak je sepsaná, aby všechno v pochybnosti bylo; též stavové na staré ceremonie se zavazují, Academia, konsistoř se jim odnímá, města královská žádného opatření nemají.“ *Vil. Slavata*, Paměti, 323 nsl.

nější. Hned téhož dne stavové radili se o listinách připravených před čtyřmi dny. Ve dvě hodiny na noc čtena Omluva stavů¹⁾ pod obojí, kterouž pak Jiří ze Švamberka odevzdal nejvyššímu purkrabímu pro císaře. Pak čten a schválen návrh o všeobecné defensi.²⁾ Defensi sama svěčena 30 direktorům, velitelství vojska pak třem velitelům, v jichž čele stál Hendrych Mates hrabě z Turnu, a pak opustili stavové sněmovní sál.

Tím přerušeno jednání sněmovní a nastoupena cesta branného odporu. Dne 27. června direktori převzali moc jim svěčenou,³⁾ přísahou se zavázavše stavům na staroměstské radnici, že věrně splní, co jim uloženo. Sněm opuštěn, stavové se rozjízďeli do svých domovů, aby shromáždili brannou moc, města vybidnuta, by se připojila k defensi, což se také stalo; v Praze samé shromažďováno vojsko. Císař byl proti všemu tomu téměř bezmocný. I počal vyjednávat se stavy pod obojí prostřednictvím nejvyššího purkrabího a mírnějších zastupců stavů katolických, odvrátiv se tak od strany nesmiřitelné — španělské —, jíž v čele stál nejvyšší kancléř. Než stavové pod obojí trvali rozhodně na úplném povolení Majestátu jako podmínce, měli-li by nastoupit cestu sněmovního jednání. Sám nejvyšší purkrabí, boje se, aby trůn nebyl ohrožen, radil císaři, by žádosti stavů vyhověl, ježto král Matyáš stavům arciknížetství rakouských strany náboženství již všecko povolil, a jest se obávati, aby stavové čeští, odtrhnouce se, krále Matyáše za pána svého nepřijali. Nadarmo varoval i pak nejvyšší kancléř, jestliže král Matyáš svým povoláním do pekla sobě cestu strojí, že jest naděje, že císař jeho v tom nebude následovati. Marně usilováno o některé změny. S jedinou změnou, že místo „evangeličtí“⁴⁾

¹⁾ *Budovcovo diarium*, fol. 529 nsl.

²⁾ *Budovcovo diarium*, fol. 537 a 545 nsl. — *Vil. Slavata*, Paměti I., 327 nsl.

³⁾ *Budovcovo diarium*, fol. 565 nsl. — *Vil. Slavata*, Paměti I., 330—331. — Ze stavu panského byli direktory vedle nepřítomného Petra z Rožmberka: Jan Jiří ze Švamberka, Jan Sezima z Sezimova Ústí, Theobald Švihovský z Ryzmberka, Radslav ze Vchynic, Karel z Vartemberka, Jan Litvín z Říčán, Vilém st. z Lobkovic, Jáchym Ondřej hr. Šlik, Václav Vilém z Roupova, Václav Budovec z Budova; ze stavu rytířského: Jiří Gerštorf z Gerštorfu, Matyáš Štampach z Štampachu, Mikuláš Beřkovský z Šebířova, Bernhard st. Hodějovský z Hodějova, Křištof Fictum z Fictum, Jiří Vančura z Řehnic, Jiří Homutov z Harasova, Bohuslav z Michalovic, mistopisár král. českého, Jindř. Otta z Losu, Václav nejst. z Mitrovic; ze stavu městského: za Staré město Adam Linhart z Nayanperku, Václav Magrle ze Sobíšku, Martin Fruvejn z Podolí, Simeon Humburk z Humburku, Nataniel Vodňanský z Uračova; za Nové město Jiljí Pergkar z Častolovic, Valentin Kochan z Prachové; za Menší město: Křištof Kober z Koberšperku; za Domažlice Adam Vopřcha z Uračova a za Klatovy Daniel Korálek z Těšina. Tak je uvádí úřední tisk stavů z r. 1609: „*Tento artikul o defensi*“. Jindy však schází v seznamu Rad. ze Vchynic anebo Budovec. Sr. *Gindely*, *Cesch. der böhm. Br. II.*, str. 428.

⁴⁾ *J. A. Komenský* praví o tom v Ohlášeni (Müller, str. 96): „Stavové v předepsané majestátu formuli náboženství evangelické pod obojí byli položili, však na žádost císaře Rudolfa (předstírajícího, že se toho slova evangelík nikdy prve v království tomto neuzívalo a nikdež se v porovnáních, smlouvách a sněmovních zápisích

bylo napsáno „pod obojí“, a pak že vsunuta poznámka o platnosti těchto ústupkův až do obecného náboženského porovnání v říši, byl Majestátní list podepsán 9. července císařem, a na místě nejvyššího kancléře, kterýž pro svědomí vzpíral se dostáti své povinnosti, byl opatřen podpisem nejvyššího purkrabího a sekretáře Pavly Michny a 12. července v neděli okolo poledne stavům vydán.¹⁾ S velikou radostí přijali stavové tuto záruku náboženské svobody,²⁾ a po celých Čechách bylo plno radosti, díkyčinění a vděčnosti k císaři. Všude konány děkovné bohoslužby.³⁾ Vedle českých konány na některých místech v Praze i německé bohoslužby.⁴⁾ I v sousedních zemích, zvláště v Sasku⁵⁾ konána slavnost díkyčinění. Zatím sešli se stavové zase do Prahy, aby pokračovali v sněmovním jednání. Dne 21. července čten ve sněmu Majestátní list a spolu s Porovnáním, uzavřeným mezi stavy pod jednou a pod obojí, vložen byl 22. července ve středu do zemských desk jako trvalá součást zemského zřízení, aby konečně byl 26. února 1610 uložen na Karlově Týně.

nenachází) vypuštěno jest, tak že ho ani v majestátu ani v porovnání ani v zřízení konsistoře není, všudy toliko křesťané pod obojí“.

¹⁾ *Budovcovo diarium* IX., A. 8, fol. 607, poznamenává k tomu: „Pán Bůh račiž na tomto gruntu svou svatou pravdu a církev evangelitskou obnoviti, v lásce a svornosti chovati, tak aby to dobré stále zachovati mohli. Nebo non minor est virtus quam quaerere porta tueri.“ — *Vilém Slavata*, Paměti I., 371.

²⁾ Originál Majestátu jest ve výstavě státního archivu ve Vídni (srv. *G. A. Škalský*, *Jahrbuch f. d. Gesch. d. Pr. in Öst.*, 1907, str. 253). Jest prořiznut a bez pečeti. Faksimile tohoto originálu vydal *K. Krofta*, *Majestát Rudolfa II.*, 1909, v příloze. Otištěn byl nejprve asi při vydání České konfesse vytištěné r. 1609 v pátek po sv. Martě, tedy 5. srpna 1609, v impressi Šumanské, a opět r. 1610 při dalším vydání České konfesse. V téže impressi vyšel tisk uchovaný v praž. univ. knihovně 54. G. 3063, jehož asi výtisk zaslal Budovec Grynaeovi do Basileje 8. září 1609. Potom pak často byl otištěn. *Kam. Krofta*, *Majestát Rudolfa II.*, str. 32. Tamže zpráva o moderních otiscích Majestátu.

³⁾ „Die 12. Julii . . . ob impetratas a Caesare literas Pragae passim tripudiatum, pulsatae campanae maiores, cum ad Psalmidiam signum daretur, populus ad gratias Deo et regi agendas excitatus. Te Deum laudamus cantatum.“ *Acta sub decan. M. Joh. Campani*, B. 21, f. 81.

⁴⁾ *Acta sub dec. M. Joh. Campani*, B. 21, f. 82. Dne 15. července kázal německy u sv. Kříže evangelický jeden kazatel. V kostele sv. Havla konáno 19. července také německé kázání, při němž bylo přítomno i mnoho z vyšších stavů. Dne 20. července kázáno bylo německy u sv. Havla, sv. Mikuláše a v kostele sv. Kříže. — *M. Georg Cunrad Rieger*, *Die Alte und Neue Böhm. Brüder*, str. 477, zmiňuje se patrně o těchto bohoslužbách, když dí: „Es predigten auch zu diesen Zeiten (1609) verschiedene churfürstliche sächs. Hofprediger zu Prag, als Daniel Hänich, dessen vier Prager Predigten in Druck gegeben wurden.“

⁵⁾ V Sasku před tím po celý rok konány byly modlitby za dosažení náboženské svobody v Čechách a v neděli 30. července 1609 slaveny byly zvláštní děkovné bohoslužby. *Carl Chr. Schröter*, *Merckwürdige Exulanten-Historie*, 1715, str. 70. — Také v Lužicích Horních i Dolních konány modlitby prosebné. *Zprávy Karla Zikmundova*, str. 259.

Za to mezi příkřejšími katolíky, v jichž čele stál arcibiskup a nuncius, Majestátní list vzbudil zděšení. Arcibiskup¹⁾ ještě 11. července nařizoval veřejné modlitby za odvrácení hrozícího nebezpečí. Jesuité konali ve svém chrámu čtyřicetihodinovou pobožnost. Papežský státní sekretář, kardinál Borghese, když zvěděl o Majestátu, psal 18. a 25. července:²⁾ „Píšu odpověď plnou slz.“ „Z toho si můžete učiniti představu o zármutku našeho pána (papeže). Obává se, že bude konec katolickému náboženství v království Českém.“ Arcibiskup pak docela pomýšlel na to, aby složil úřad do rukou svého nástupce.

Majestátní list týkal se jen českých pod obojí. Slezským stavům³⁾ byl císařem dán podobný Majestát dne 20. srpna 1609, a jím byla slezským evangelíkům povolena náboženská svoboda dle Augsb. vyznání, a to ještě zřetelejší a důraznější, než se stalo v Majestátu daném Čechům. Výslovně povoluje císař, „aby knížata a stavové a vůbec všichni obyvatelé celé země Slezska, ať jsou pod duchovními či světskými knížaty, pány komendatory či v našich dědičných knížetstvích usazení, na venkově, v městech i vsích, kteří se spravují Augsb. konfessí a k ní přiznávají, své náboženství dle zmíněné konfesse svobodně a bez překážky všude na všech místech konali a provozovali, při svém náboženství, kněžích a církevních rádech, jaké teď mají anebo ve smyslu své konfesse zřídí, v pokoji a klidu zůstali, a aby žádný z nich k jinému náboženství, než jaké dosud měl, bez rozdílu zda je usazen aneb se zdržuje pod duchovní aneb světskou vrchností, nebyl nucen anebo proto vyhlášen, tím méně jedině pro náboženství nebyl úřadů zbavován“.

Obyvatelstvu hrabství kladského a kraje loketského byla dána náboženská svoboda ve smyslu českého Majestátního listu a Porovnání.⁴⁾

Moravští stavové⁵⁾ neměli podílu v Majestátu Rudolfově. Byliť tenkrát od Čech oddělení a poddáni Matyášovi. Svobody náboženské

¹⁾ *Al. Krösz*, Die Erpressung d. Majestätsbriefes, Zeitschrift für kath. Theologie, 1908, str. 709.

²⁾ *Jan B. Novák*, O důležitosti zpráv nunciů, str. 80 a 81.

³⁾ *Budovcovo diarium* přináší jeho otisk z r. 1609 na fol. 704—713. — Rkp. musca král. Českého VI., B. 12, (*Urkundenbuch zur Böhm. Kirchengeschichte*, fol. 301—307) přináší text německy. — *Srv. Jar. Goll*, O slezském majestátě Rudolfa II. v Č. Č. M. 1874, str. 20. Goll poznamenává, že tento slezský majestát poskytoval svobodu náboženskou tenkrát neslýchanou. Slezští stavové dosáhli více, než r. 1608 žádali, kdy pomýšleli na svobodné exercitium svého vyznání jen na statcích protestantů. — *Slavata*, Paměti II., 252. — *G. Biermann*, Geschichte des Protestantismus in Ost. Schlesien, str. 37 nsl.

⁴⁾ *Skála I.*, 259—260. — V Kladsku, Lokti a Chebu usilováno o výslovně potvrzení Augsb. vyznání. *Zik. Winter*, Církv. život, 244.

⁵⁾ *Slavata*, Paměti II., 251. — *J. A. Komenský* dí v Ohlášení (*Müller*, str. 116) o tamních kněžích, že „k tomu sjednocení a konsistoři české immediate nepřináleželi.“ — *Fr. Kameniček*, Zem. sjezdy, str. 505: Na Moravě „nebylo potřeba vydávati takový majestát, nýbrž pouze zachovávat, co se ve volnosti náboženské ustálilo zvykem za 16. století.“ „Morava měla tenkrát již pouze bývalou pověst svobodné země, ve skutečnosti však jí nebyla již.“

dosáhli jinou cestou. Již r. 1608 za Matyáše vložili do sněmu článek o náboženské svobodě, že každému má býti volno „spolu s poddanými svými věřiti a náboženství své svobodně provozovati“, „jak komu Pán Bůh poznati dá“. Roku pak 1609 připověděl jim Matyáš, že v náboženství každý může býti „kdo chce a jak chce“. Tenkrát zpívali kněží nekato-ličtí: „Te deum laudamus.“¹⁾

V Lužici nebylo téměř žádných katolíků. Každý prý věřil a měl své náboženství dle učení Luterova a Kalvínova,²⁾ „jak se mu vidělo a zdálo“.

67. Majestátní list a Porovnání.

Čeští evangelíci dospěli tak konečně po dlouhých letech k cíli, jež si byli roku 1575 vytkli, k náboženské svobodě na základě České konfesse. Prohlašuje císař Majestátním listem,³⁾ že ve smyslu žádosti stavů, kteří toho vyhledávali, „aby při té obecní konfessí České, kterouž někteří Augšpurskou⁴⁾ jmenují . . . i při tom mezi sebou v předmluvě též konfessí obsaženém porovnání . . . zůstaveni byli“, . . . „protož jim k tomu povolovati, moc a právo dávati ráčíme, aby . . . sjednocení stavové pod obojí, jakž stav panský, rytířský, tak i Pražané, Horníci a jiná města, s lidmi poddanými jich, a summou všichni, kteří se koli k dotčené konfessí České . . . přiznali a přiznávají, žádného nevymínující, tolikéž (jako strana pod jednou) náboženství své křesťanské pod obojí podle též konfessí a svého mezi sebou učiněného porovnání a sjednocení, volně a svobodně všudy a na všelikém místě provozovati a vykonávati, při víře a náboženství svém, též při kněžstvu a řádu církevním, kterýž mezi nimi jest anebo od nich nařízen bude, pokojně zanechání býti mohli. A to až do křesťanského dokonalého obecného porovnání o náboženství v svaté říši“. Majestátem tím bylo uznáno, že kompaktáta, r. 1567 vypuštěná, nejsou pro stranu pod obojí na dále závazna. Konsistoř pražská dolejší dána v moc a opatrování všem třem stavům pod obojí a rovněž akademie pražská, od starodávna straně pod obojí náležící, a stavům povoleno, aby nad tím

¹⁾ *Zik. Winter*, Život círk., 265.

²⁾ *Slavata*, Paměti II., 252.

³⁾ O textu viz str. 463, 2. — Text Majestát. listu dle originálu: *K. Krofta*, Majestát Rudolfa II. V Praze 1909, str. 34—39.

⁴⁾ *J. A. Komenský* dí o těchto slovech v Ohlášení (*Müller*, str. 122): „Že pak v majestátě o konfessí České položeno jest, že ji někteří Augšpurskou jmenují . . . to aby tam položeno bylo, žádali stavové pod obojí politickou opatrností: předně pro sousedy Němce, aby se nezdáli nové nějaké, od evangelického, v říši známého učení rozdílné míti; druhé, aby k religionsfridu říše, poněvadž se za přední oud říše pokládají, náleželi, což níže potom v témž majestátě výslovně položeno; třetí, učinili to pro přichránění a k společnosti svobod přivzetí těch, kteříž by Augšpurskou konfessí za svou majice, k České společně také se hlásili, poněvadž se jim pod titulem nepřijatě Augšpurské konfessí příkoří činiti chtěla.“

obojí bez vší překážky defensory neb obhájce naříditi mohli. Dále bylo dovoleno, aby stavové „mimo ty kostely a chrámy boží, jichž v držení jsou, . . . v městech, městečkách, vesnicích, aneb kdekoli jinde . . . více chrámův . . . aneb školy . . .“ mohli dáti vystavěti. A jakož v městech královských i Její Mti. císařové, jakožto králové české, z obojího náboženství, totiž pod jednou a pod obojí, pospolu bydlí, protož Majestát ustanovuje, aby každá strana náboženství své volně provozovala a kněžími svými se řídila a spravovala. Také již „žádný jak z vyšších svobodných stavův, tak ani města, městečka i také sedlský lid od vrchností svých, ani žádného jiného, duchovního ani světského člověka, nemají a nemá od svého náboženství odtiskován a k náboženství strany druhé mocí ani žádným vymyšleným způsobem přinucován býti . . .“ Po 34 let byly tyto spravedlivé požadavky stavů odpůrci všemožně odmítány. Teprve když stavové chopili se krajních prostředků, a když sám trůn byl ohrožen, dostalo se jim uznání, a náboženská svoboda byla povolena a zaručena.

Současně,¹⁾ když o vydání Majestátu bylo již rozhodnuto, na přání pánů katolických z 8. července ujednáno²⁾ bylo 9. července, ve čtvrtek po sv. Prokopu, mezi stavy evangelickými a katolickými — nejvyšší kancléř Zdeněk z Lobkovic, Martinic a Slavata se jednání ovšem neúčastnili — Porovnání,³⁾ kterým byl upraven vzájemný poměr obou stran ve smyslu Majestátu v duchu náboženské rovnoprávnosti. Slíbili si vzájemně, že jedni druhé při jejich kostelích, službách božích, ceremoniích, osadách, klášteřích, kollejiích a j., jakž která strana čeho až posavad v držení jest, zůstaviti chtějí a mají. Výslovně ujednáno v zájmu staroutrakvistů, jestliže by král český na panstvích svých aneb kdo z vyšších stavův, buď pod jednou neb pod obojí, chtěl pro sebe neb lidi poddané na faru a kollaturu vzítí kněze pod obojí od arcibiskupa svěceného,⁴⁾ aby tak mohl učiniti.

¹⁾ *Skála*, Historie I., 243. — *Budovcovo diarium*, fol. 600.

²⁾ *Vilém Slavata*, Paměti I., str. 362.

³⁾ „Porovnání mezi stranou pod jednou a stranou pod obojí“. Text jeho podává *K. Krojta*, Majestát Rudolfa II., str. 40—43, podle zápisu v deskách zemských. — *Budovcovo diarium* IX., A. 8, fol. 1009—1011 má „Sjednocení pánův stavův pod obojí s pány strany pod jednou“ i s podpisy všemi. — Je tištěno v dodatcích různých vydání *České konfese* od r. 1609, v *Apologii druhé*, str. 144, Pamětech *V. Slavaty* I., 392—394 a j. Porovnání to podepsalo jen 5 katolických pánů, 5 rytířů a 5 Pražanů; za stranu pod obojí podepsali direktori. Podpisy uvádí *K. Krojta* Majestát, str. 42—43.

⁴⁾ R. 1612 v Blovicích byly zvláštní poměry. Kollátor Vilém Sviták z Landštejna a jeho manželka byli pod obojí. Také obyvatelstvo bylo ze dvou třetin pod obojí. Ale arciděkan plzeňský dovedl udržeti v Blovicích tamní faru v rukou katolických. Posledně tam dosadil „dvojitíhodného kněze Matěje Metanaeusa“, katolického kněze, za duchovního správce. Obyvatelé pod obojí neměli však v Blovicích ani své fary ani svého kazatele. Proto chodívali jinam přes půl míle cesty, což bylo spojeno s mnohými potížemi, tak že o to kolikráte se obraceli na místní vrchnost, ano i sbírek zemských dávati se zbraňovali. Konečně purkmistr a rada města Blovic připadla na to, že by jim mohl pomoci arciděkan plzeňský. I psali mu 15. března 1612, žádajíc, aby se přimluvil u arcibiskupa a u místodržícího, by „dvojitíhodnému

Stran Prahy a jiných měst pak svoleno, jestliže by se v které obci neb osadě ještě kdo nalezl, že by se chtěl spravovati knězem pod obojí, kterýž by od arcibiskupa pražského a ne podle dotčené konfese České svěcen byl, aby takový každý mohl v pokoji se obrátiti k takovému knězi v okolí a užívati od něho služeb církevních. — O městech pak královských a královských jakož i o statcích královských¹⁾ ujednáno bylo v zájmu strany pod obojí, že obyvatelé pod obojí, pokud by tu kde neměli svých vlastních kostelův neb pohřbův, ani společných se stranou pod jednou, dle Majestátu budou moci sobě kostely vystavěti i hřbitovy vzdělati.

Majestátem a Porovnáním skutečně bylo v Čechách, co v jiných zemích zůstalo ještě po celá staletí pouhým ideálem. Na základě České konfese zajištěna byla jejím stoupencům bez rozdílu dotud tak velice pohřešovaná náboženská svoboda, jakož i úplná rovnoprávnost s katolickou menšinou, jež do té doby byla vládou všemožně chráněna ve svém nadprávi a vylučném právu na svobodu.

68. Snešení mezi stavy pod obojí a Bratřími.

Vítězství evangelických stavů bylo umožněno v prvé řadě jednomyslností „sjednocených stavů pod obojí“.²⁾ Evangelici i Bratří postupovali v zápasu tom společně jako jediná jednotná strana pod společným praporem České konfese, při čemž, pokud se týče řádu a kázně, poskytnuta Bratřím značná volnost. Bylo jen důsledno, jestliže takové sjednocení a snešení obou těchto tak příbuzných stran, navázané a osvědčené za doby nebezpečnosti a bojů, nyní po společném vítězství bylo veřejnou listinou slavnostně zpečetěno, aby pak učiněno bylo základem organisace a dalšího rozvoje české církve.

Knězi Matějovi, panu faráři našemu, jisté dovolení k posluhování svátosti těla i krve Pána našeho Ježíše Krista pod obojí způsobou státi se mohlo, i také při jitřních, jak předcházejí veliké noci, a při vánocech českým jazykem zpíváno býti mohlo“. Žádost tu podporovali poukazem, že „nic se u nás nevypouští, žádných ceremonií od církve svaté nařízených, při nich zůstáváme“, a upozorňovali, že jest potřebí, „aby doma toho oučastni býti mohli“, „by k většímu pohoršení přespornímu v těch příčinách se nedálo, kteříž pořadu dobrého nezachovávají.“ Z toho zřejmo, že, ne-li obyvatelstvo, aspoň purkmistr a rada byli smýšlení staroutrakvistického. List ten otiskl *Fridolin Macháček*, Příspěvek k protireformaci na Plzeňsku před válkou třicetiletou, ve Sborníku měst. hist. musea v Plzni 1911, str. 85 nsl.

¹⁾ Právě tento odstavec o statcích královských stal se kamenem úrazu pro budoucnost, když strana pod obojí mezi statky královské počítala dle dávných zvyků i statky církevní, strana pak pod jednou tomu odpírala. Srv. dále v hlavě 76.

²⁾ Slova Majestátu. — Jesuitský spisovatel traktátu „*Apologia pro societate Jesu ex Boemiae regno . . . immerito proscripta . . . Viennae . . . 1618*“ píše však o tomto sjednocení stavů: „Vocant se . . . omnes tres unitos status regni Boemiae corpus et sanguinem Domini ac Salvatoris nostri sub utraque sumentes. At quina sunt isti tam avidae intor se uniti regni Boemiae status? Notorium est scilicet aliquos quidem professione religionis Hussitas esse, alios Lutheranos, alios Picarditas seu Calvinistas, acatholicos quidem omnes“.

Než se tak stalo, bylo ovšem třeba mnohých a vážných jednání, a to jednak mezi stavy, jednak mezi duchovenstvem obou stran. A k takovým jednáním také skutečně došlo. Ještě před vydáním Majestátu došlo počátkem r. 1609¹⁾ ke shromáždění kněží z krajů v hradeckého, čáslavského a chrudimského. Nevíme, kde²⁾ se ta schůze konala. Obsah jednání jest dochován ve spisu: „Křesťanské a povinné ohlášení kněžstva evangelistského k sněmu hlavnímu, v kterémž ten artikl o náboženství uvažován byl, shromážděných“³⁾

¹⁾ „Ohlášení“ těchto kněží jest uchováno v rkp. knihovny biskupské v Litoměřicích B. I. F. 84. (o rkp. tom *Jul. Glücklich*, O historických dlech Václava Budovce z Budova, str. 15. nsl.) a jest tu datováno: „1. července 1609“. — Naproti tomu píše *Gindely*, *Gesch. d. Böhm. Brüder II.*, 511, dle warmbrunnského rkp. Y. d 54., že Ohlášení to je datováno z 13. června 1609. — *Zik. Winter*, *Život církevní 336* pozn., výše zmíněné Ohlášení kněží označuje dle rkp. budišínského Politica datem r. 1608. Vskutku také obsah sám předpokládá dobu o něco dřívější. Zmiňuje se Ohlášení o Petru Hubkovi, knězi týnském, a o Eliášovi Šudovi jako knězi působícím v Nymburce. Ale Petr Hubka zemřel r. 1609 po neděli Reminiscere (II. postní), jež připadla na 15. března, a sice nejspíše v úterý. O tom má zprávu *J. Teige*, *Základy starého místopisu Pražského*, I., 1., str. 507 (dle rukopisu archivu městského č. 1645, f. 64). V útečech za rok 1609 je totiž psáno: „V středu po neděli Reminiscere byli sme u p. administratora, oznamujíc mu o smrti kněze Petra . . ., čtvrtek po Oculi (III. postní neděle) byli sme vysláni k p. administratorovi za příčinou kněze Eliáše Šuda, aby ho k osadě naši konfirmoval.“ A dále: „V sobotu po Oculi vyjeli sme do Nymburka k knězi Eliášovi . . . Od vyhledání kněze Eliáše z matricy p. arcibiskupa dáno sekretáři 2 k. 20 gr., po druhý od vyhledání u p. arcibiskupa vysvědčení jeho pořádného kněžství, kteréž pod pečeti vydáno bylo, 2 k. V pondělí po Cantate, (jež připadla na 17. května) . . . jeli sme pro kněze Eliáše.“ Petr Hubka zemřel tedy asi v úterý 17. března 1609, ne-li ve středu, a jeho nástupcem se stal Eliáš Šud asi v úterý 19. května 1609. Nelze za to míti, že by kněží v onom shromáždění, o němž nahore je zmínka, o tom všem nevěděli. Proto nutno míti za to, že shromáždění to se dalo před 17. březnem roku 1609. — V samém „Ohlášení kněží“ jest zmínka (srv. dále str. 469, 2), o nedávno podané supplikaci kněží staroutravistických. Známý jsou jich supplikace ze 7. února a 2. března 1609. Ohlášení míní supplikaci ze 7. února. Konsistoř sama byla teprve krátce před tím obnovena (srv. výše str. 443), a proto nelze za to míti, že by se tu mohlo jednat o supplikaci jinou. To vše ukazuje zřejmě, že schůze kněží novoutravistických konala se v době sněmu r. 1609, a to mezi 7. únorem a 17. březnem. — S tímto shromážděním kněží a jich usnesením o nových pořádcích církevních souvisí i dopis Václava Štefanidesa psaný 3. července 1608 z Kutné Hory do Srbsiště, o němž byla zmínka výše na str. 363, 7. Z dopisu toho je zřejmo, že již 3. července 1608 pomýšleli kněží novoutravističtí na jednotné upravení obřadů církevních a sledovali k tomu vhodné vzory. Snad se tenkrát již pomýšlelo na svolání kněží a Václav Štefanides stál asi v popředí oněch kněží, kteří pomýšleli na vytčení nových řádů.

²⁾ Ze slov v titulu Ohlášení: „Kněžstva evangelistského k sněmu hlavnímu, v kterémž ten titul o náboženství uvažován byl, shromážděných“ lze souditi, že schůze kněží se konala v čas hlavního sněmu a snad docela v samé Praze, jak také nasvědčují slova v textu Ohlášení dále uvedená: „tu v Praze“.

³⁾ Rkp. litoměřický B. I., F. 84, list. 196 nsl. — Obsah tohoto Ohlášení podává *A. Gindely*, *Gesch. d. Böhm. Brüder II.*, 413 a 451. — Také *Zik. Winter*, *Život církevní*, str. 336, 1, krátce se o něm zmiňuje.

jež kněžstvo to předložilo direktorům 12. července 1609.¹⁾ Z něho lze nejen poznati stížnosti a požadavky kněžstva evangelického té doby a jak si představovali další organizaci církevní, ale v něm se zračí jasně i poměry konfessií, jaké tenkrát v kněžstvu byly. Proto jest to spis nemalého významu. Kněží evangeličtí, očekávající příznivé vyřízení žádosti stavů o Majestát, připomínají stavům, co jest nyní třeba činiti. Napřed jest třeba, aby kněží „ihned z počátku sami jsouce napraveni od pokrytců a bludův, v městě i městečkách, obcích, však ne hurtem, ale pomalu dle slova božího lid, pěkně vedouce, učili“. Při tom rozhodně odmítají součinnost konsistoriánův dosavadních a jim dosud podřízeného pražského kněžstva. „Co se tkne pánův konsistoriánův a kněží pražských, ti aby měli v tom pracovati a jaký dobrý řád pomoci vyzdvihnouti, toho se od nich nenadějeme z příčin těchto: 1. Že oni vždycky byli jsou proti konfessi Augšpurské a tomuto dobrému řádu a srovnání stavův u víře, sami sebe za svaté kněží pokládajíce, jiné pak ouhrnem všechny za poběhlce, kacíře a neřádné kněží praví, jakož se toho důvod patrný v jejich supplikaci J. M. C. nedávno podané nachází.“ 2. Že není mezi nimi žádného rozdílu od římského svěcení jich na kněžstvo, nebo všechny ceremonie římské při mši zachovávají, procesí a jiných věcí užívají a jich tuze hájí řečmi i psaními svými do měst a obcí, nepotvrzují na kněžství, lečby prve říkali, že jsou pod obojí, však to i Římané činí, posluhující pod obojí, jakž toho kdo žádá, nejinak nežli jako i oni. 3. Přijímajíce úřad sv. kněžství, hroznou přísahu činí napřed biskupu římskému a potom svému ordinatorovi zachovati slibují. Mezi sebou jsou nesvorní v řeči, kázání, přísluhování svátostmi velebnými; tento přísluhuje večeří Páně dítkám, jiný ne, jiný opět před zpovědí, jiný po zpovědi. 5. Mezi nimi jsou nevelmi učení, zvláště tu v Praze,²⁾ artiklův náboženství křesťanského nepovědomí, bludův, rot, sekt nepovědomí, nebo oni sami sektáři jsou, nemajíce jistého pravidla víry. Ku příkladu, dnes chválí papeže, zejtra ho haní; slouží mši, křtí dítky a zejtra zase na druhém kázání proti tomu všemu praví, že tak býti nemá a že onoho i toho Kristus neporučil a nenařídil, jedině sám papež pro svůj a svých kněží užitek, a tak horko, studeno, sladko a hořké z jedněchoust vynášejí . . . 6. Že by to kněžstvo města opět znovu obtěžovalo dary, pokutami, jimž jsou asi dobře zvykli. Nebo jsou činivali městům takové příkoří, když jim dal Pán Bůh muže učeného pobožného, k straně evangelistské náchylného, s nímž církev byla spokojena, tehdy jej do Prahy poháněli, a před nimiž se stavějice, nejprv jej upeskovali, kněžství ho odsuzovali, pokutovali, na vymyšlené zápisy zase propouštěli, jakož pak knihy jejich české konsistořské těch zapisův plné jsou, nechť je jen

¹⁾ Rkp. litoměřický, B. I., F. 84, str. 196.

²⁾ Míněna je supplikace ze 7. února, v níž se konsistoř zřiká „sektářův a kněží bludných a poběhlých“. Viz *Slavata*, *Paměti I*, 219. Srv. výše na str. 445 nsl., a str. 468, pozn. 1.

³⁾ „Tu v Praze“ zdá se svědčiti pro to, že schůze kněží konala se v Praze.

ukáží . . .¹⁾ 7. Že tím hned přestanou z klášterův vybíhati mniši, Poláci, Slováci, Slezáci i Čechové, a zůstávají budou při svých závazcích a regulích. Nebo který z nich něco zlého v klášteře se dopustil, smilství, krádeže, klášter zloupiv, tehdy táhl do Pražské konsistoře. Od konsistoře pak ne za poběhlíka, ale za znamenitého kněze a pořádného pro jeho formát, někdy i falešný, jmin a držán byl“ . . .²⁾ Než kněží evangeličtí znají nejen černé ty stíny mezi kněžskými řídicími se konsistoi, ale ochotně přiznávají i stránky světlé a jasné. Praví v Ohlášení: „Aby pak nebylo rčeno, že u všech taková lest a bezbožnost se nachází, uchovej toho Pán Bůh. Také i oni mají kněžstvo v Praze, v městech královských i jinde, muže pobožné, učené, znamenité, však znovuzrozené, od lidských nálezků odpadlé a v pravdě evangelistské, v kofessi zůstávající, pro niž i pohanění trpí.“ A hned jich jmenují několik, které docela navrhují na prvním místě do nové konsistoře. **O b n o v e n í k o n s i s t o e** jest totiž přední úkol, na nějž kněží upozorňují stavy, ihned radíce, jak by se měla kterými kněžskými obsaditi. Nestranně staví do popředí nejlepší muže z kněžských řídicích se konsistoi i kněžských ordinovaných

¹⁾ V *Ohlášení* uvádí se tu tato zajímavá podrobnost: „A pakli který administrátor pro nějaký dar některého neobslal, neb zdržeti ho chtěl na prosbu a modlitbu ubohých lidí z měst, pročez z nich kněz Jindřich Kocián (srv. o něm *Zik. Winter, Život církevní*, str. 242, 255, 264, 333, 371, 643) a kněz Ondřej Švec od sv. Vojtěcha z Kalabří a jiný do kanceláře České na pana administrátora se utekli, že tuto a tamto neřádné kněží trpí, načež by někdy pan kancléř nepomyslel, kdyby oni ohně nepodpalovali, v uši nedmejšali a nepodezřivali. NB. Skrze tohoto kněze Kociána čistí muži i kněží z měst královských musili, jako kněz Pavel z Klatov, kněz Václav z Bydžova, kněz Matěj od sv. Jindřicha, teď nedávno děkan z Kouřimi (miněn jest tu asi Jiří Tesák Mošovský, srv. 437, 4), vyhlášené je za neřádné kněží proto prý, že jsou svěcení německého. A o čem nám není povědomo, to jiným jest výborně známo.“ — Jindřich Kocián — srv. *rkp. university pražské I. A. I*, str. 205 — brzy na to poddal se arcibiskupovi spolu s některými jinými, mezi nimiž prý byl i děkan rakovnický (neznámo, kdo je tu míněn, ježto tehdejší děkan rakovnický Jan Jeronym Žatecký, jenž byl v Rakovnici od roku 1604—1611, byl ženatý a dle všeho smýšlení evangelického; srv. *Fr. Levý, Dějiny Rakovníka*, str. 188), zpovídal se u jesuitů a stal se pak v roce 1609 farářem v Poděbradech. Odtud psal 26. března 1613 ve stížnosti zasláné arcibiskupovi: „Jak sme se tu dostali, i s knězem Ondřejem před půl čtvrtým letem, ihned o řády církevní máme osadníky veliké a hrozné nesnáze, elevationem sacram, aquam benedictam, introductionem, confessionem, žádných processí míti nechti.“ Na oně stížnosti je spolu s Kociánem podepsán i Ondřej Gzel, farář v Libici. Jest tu míněn asi onen Ondřej Švec od sv. Vojtěcha. Když v Praze na Starém městě u sv. Mikuláše nebylo místa pro Kociána, jenž tam působil od r. 1602—1609, a u sv. Vojtěcha pro Ondřeje, dostali se tedy přízní arcibiskupovou a nejvyšších úředníků oba na panství královské do Poděbrad a Libice. Srv. dále v hlavě 76.

²⁾ Tvzení své dokazuje *Ohlášení*, když dále dí: „Tož se také jejich pořádnost ukázala, když za nimi přijížděli a z loupeže, zlodějství je vinili a zase jim je odjímali, což se stalo před 6 lety u sv. Mikuláše na Starém městě Pražském, že takového mnicha z kláštera vyběhlého z Brna napadli. A co jiných k němu podobných, to Pán Bůh ví. A kteříž pak z kláštera nehrubě pospíchali, týž kněz Kocián z klášterův vypuzoval a do měst fedroval, kněží evangelistské vyzdvihoval.“

ve Vitemberku. Především doporučují Petra Hubku, faráře týnského, předního člena dosavadní konsistoře,¹⁾ „poněvadž jest kněz starý a obyčejův konsistoriánských povědomý a mnohým z panstva milý a vzácný. Mohl by za administrátora konsistoře Pražské přijat býti.“²⁾ Hned pak za Hubkou jmenují jiné kněží konsistořské, „ctihodné muže, kněze Jindřicha³⁾ Lanškrounského a kněze Zachariáše, arciděkana v Hradci, kněze Eliáše Šuda, nyní v Nymburce,⁴⁾ kněze Václava, děkana Nymburského,⁵⁾ a i některé panské, — však aby se srovnali s konfessí Augšpurskou“. Vedle těchto kněžských upozorněno na některé z mistrův a bakalářův, „kteříž jsou vitemberského svěcení . . ., slavní muži . . ., ježto by se k správě konsistořské hodili, kněz Adam Plzeňský, farář ve Vraném, M. Viktorin Vrbenský, děkan v Náchodě, M. Jakub Melissaeus, farář ve Vožici, M. Václav Fabricius, děkan v Hořicích, kněz Matěj Romenc Pražský, děkan v Německém Brodu, kněz Václav, arciděkan Horský, kněz Havel⁶⁾ u sv. Panny Barbory. A jiného kněžstva znamenitého, právě pod obojí přijímajícího, svěcení vitemberského, jest na sta, o nichž páni stavové a kollátorové dobře vědí, a zvláště na gruntech J. M. pana Petra z Rožmberka a pána z Smiřic,⁷⁾ pana Štefana z Šternberka“. Jest pozoruhodno, že právě z řady této vyšli skoro všichni členové nové konsistoře. Mimo to je pozoruhodné, že kněží evangeličtí tuto vesměs cítí se zajedno, n e d b a j í r o z d í l ů k o n f e s s i j n í c h a nečiní mezi sebou nikomu výtek kalvínství a zwingliánství, ač jsou mezi nimi zástupci směrů konservativnějších i modernějších. Jest to dojistá znamením, že v českém kněžstvu různé směrové v ten čas vzájemně se snašeli, a všichni za jedno byli ve svém odporu jedině proti nesnášlivému kněžstvu konsistořskému. Proto také kněží evangeličtí ve svém Ohlášení mají se docela bratrsky i k **J e d n o t ě B r a t ř i** „předěšlou konfessí porovnaných“ a pomýšlejí na to, aby tento bratrský poměr

¹⁾ Srv. výše str. 443, 6 a 468, 1. Zemřel asi 17. března 1609.

²⁾ Při tom kněží v „*Ohlášení*“ dokládají: „Však s touto vejmínkou, aby od věci daremných, lidmi vymyšlených, jako mše za živé i mrtvé sloužení a svatých volání, jim kollekt říkání, na processí chození, soli a vody svěcení, jichž Pán Bůh prve posvětil, upustil a náboženství evangelistskému, jehož sice on jest dobře povědom, kteréhož na kázáních svých dotějká, přistoupil, opra se a odpor učině světu a položiv přízeň jeho za smeti, raději o to pracoval a na to myslil, kterak by u Boha lásky, přízně, milosti i věčné radosti za stálost dosáhnouti mohl a v nás po sobě i svým potomkům dobré jméno zanechal. Což kdyby chtěl toliko, mohl by to vše při lidu způsobiti a se k těm slavným svědkům připojiti, jako i mistru Janu Husovi . . .“

³⁾ Snad je míněn Jiří Hanuš Lanškrounský, kněz u sv. Mikuláše na Malé straně, jenž se pak stal členem nové konsistoře. V rukopise je totiž několik přepsání, zaviněných opisovačem. — Srv. *J. Jireček, Jiří Hanuš*, v Č. Č. M. 1883, 472 nsl.

⁴⁾ Po smrti děkana týnského Petra Hubky stal se Eliáš Šud týnským děkanem. Nastoupil úřad svůj asi 19. května 1609. Srv. výše 438, 1.

⁵⁾ Václav Clemens. Srv. dále str. 474, 6.

⁶⁾ Ze jmenovaných kněžských evangeličtých asi on jediný neměl svěcení vitemberského. Byl ordinován v Srbsku. Srv. výše, str. 363.

⁷⁾ Srv. dále v hlavě 71.

byl utužen, což mají za snadné, že „na to se není potřebí ohlédati“, „poněvadž v hlavních artikulech a podstatných se srovnávají“. Proto by kněží evangeličtí rádi vyzdvihli společný organizační a i bohoslužební řád. Očekávají, že Bratří s evangeliky „o to se z strany ceremonií a ordinování kněžstva, služeb a jiných věcí budou moci srovnati; oni od něčeho svého upustí a s námi dělit se nebudou. A dále podadouce ruce našim a naši jim, v lásce za jednoho u víře a ceremoniích, na kterýchž nemnoho záleží, budeme“. I rádi svolati poradu kněží, totiž aby k takovému porovnání bylo shromážděno z pánův, rytířstva i z měst kněží, i z jejich řádu (t. j. z Bratří) k tomu zvolených, asi ve čtyřech nedělích, a tu aby byla zřízena Agenda podle užívání konfessí Augšpurské, jak by se kněžstvo při všem všudy i Bratří s námi srovnali,¹⁾ pod propadením vyznání ven z země,²⁾ tak aby nebylo rozdílu nižádného, aby druhá strana neměla sobě do nás stěžovati“. A jako vrchol celé jednotné organizace představují si kněží, aby v čele konsistoře postaveni byli dva administrátory, totiž vedle duchovního návrhují „druhého světského“ administrátora, „a tu při sv. Jiří“ aby jim místa vykázána byla.⁴⁾ Při tom všem je nápadné, že kněží evangeličtí nedovolávají se České konfesse, nýbrž stále konfesse Augsburské, což jest tím podivnější, ježto mezi nimi byli zastoupeni⁵⁾ nejen lutersky smýšlející, ale i četní přívrženci směru orthodoxního, a to i se sklonem ke kalvinismu. A přece všichni vzájemně se snášejí patrně v pokoji a společně podpisují „toto naše křesťanské a povinné správcův církevních k konfessí Augšpurské se přiznávajících (o níž na tomto generálním sněmě se jedná) ohlášení“. Tato záměna obou konfessí souvisí asi s tím, že obě konfesse vůbec byly často zaměňovány, kněží pak v Německu ordinovaní byli zřízeni k úřadu svému obyčejně právě na základě vyznání Augsburského a tudíž měli na mysli, třeba na sněmu se mluvilo o konfessi České, že o to se jedná, jak sami praví, „aby jen konfessí Augšpurská s řády a ceremoniemi, jakž jí říše užívá, přijata byla“.

¹⁾ Ve smyslu tohoto návrhu svolány porady kněží koncem července, aby sepsali společné řády.

²⁾ V té věci kněžstvo žádalo více, než bylo možno, a než stavové, aspoň jako celek, schvalovali. Proč takovou jednotnost žádali, vysvitá ovšem z dalšího, — aby protivníci a vláda nemohla jim co vytýkati.

³⁾ Tedy kol 24. dubna. Tato zmínka rovněž prozrazuje, že „Ohlášení“ bylo sepsáno nejméně čtyři neděle před 24. dubnem. Odporučuje Ohlášení, aby volební porada se konala „asi ve čtyřech nedělích“.

⁴⁾ Co s dosavadní konsistoří, o tom praví: „Některí při konsistoří nic jiného neumějíce, jediné mši . . . . sloužiti a různice tropiti, mohou J. M. C. a arcibiskupu k ochraně poručeni býti.“

⁵⁾ Jest pozoruhodno, že v „Ohlášení“ kněží zmiňují se s úctou nejen o Husovi (viz výše str. 471, 2), a hned pak i o Jeronymovi a Martinu Luterovi, ale i o Bucerovi, Oecolampadiovi, Zwinglim, Kalvínovi a Bezovi, asi tak, jako to činil Pav. Pressius (srov. výše str. 138, pozn. 4, ze str. 136). Byli asi podobného směru, jako kdysi Pressius, a jako on snášeliví. — Stran „konfesse Augsburské“ viz výše 465, 4.

Toto Ohlášení bylo předloženo stavům 12. července 1609, tedy v den, kdy jim byl vydán Majestát. Proto jednání o jiných věcech, týkajících se Majestátu, nedopustilo stavům obšírněji se obíratí tímto pamětním spisem. Aspoň není o tom záznamů. Ale z dalších událostí je zřejmo, že stavové věnovali mu plnou pozornost a v celku dle něho se zařídili, pečující o vytvoření společné organizace a společných řádů pro celou církev českou, co možná v plné dohodě s Bratřími.

Než byla-li tak strana evangelická nebo-li pod obojí, v celku dosud v Čechách neustálená a nezorganizovaná, dbalá vyzdvížení jednotných společných řádů, pečovala Jednota bratrská se vším úsilím o to, aby si uchovala to, nač kladla hlavní důraz, totiž svůj řád, svou organizaci a své zvláštnosti bohoslužební, třeba se u vyznání podřídila již České konfessi. A tu je ovšem pochopitelné, že nebylo možno, aby při vši zásadní jednotnosti a příbuznosti mohli evangelíci a Bratří a všechny ty různé směry mezi evangeliky hladce se dohodnouti o všech důležitějších podrobnostech dalšího církevního života.

Ve smyslu „Ohlášení kněží“ pomýšleli brzy potom direktoři na svolání komise k sepsání společných řádů. Ale nebylo snadno ani vybrati zástupce všech stran do komise té, aby se nikdo necítil odstrčen.¹⁾ I pozvali direktoři 4 kněží z Bratří, 4 z kněží podřízených dřívější konsistoří a 4 z kněží ordinovaných v Německu. Dne 30. července²⁾ ve čtvrtek počali se scházeti pozvaní členové komise, která

¹⁾ Když od direktorů zváni byli kněží — zprvu 12 — do komise, jež by se radila o konsistoří, horšili se kutnohorskí šepmistři, že k poradám těm byl sice povolán kutnohorský kazatel u sv. Barbory, Gallus Phaeton (Havel Žalanský), ordinovaný v Srbsku (viz výše str. 47, 6), ale nikoli sám arciděkan Stepha nides. Dne 24. července večer došel jich list direktorů, aby co „nejdříve kněze Havla Phaetona . . . k uvažování toho, jak by konsistoř v jistý řád uvedena býti mohla vedle slova Božího, do měst Pražských vypravili.“ Ihned druhého dne psali šepmistři kutnohorským poslům, J. Šultysovi a M. J. Beniciovi, do Prahy: „To je nám divné, že z Jednoty bratrské jsou čtyry osoby, z konsistoře Pražské, jež kališníky jmenují (tedy kněží konsistoriálních, kteří však přistoupili k České konfessi) tolik a tolik též z evangelických, však na větším díle mimo našeho ubikvisté volení a orthodoxi dokonce pominutí jsou. A tak byli-li bychom buď u pana hraběte Šlika nebo jinde některými tituly neb jmény, jež jiní v oškřivosti mají, traducováni, žádáme, že v tom nás i sebe chrániti a opatrovati budete.“ List šepmistřů z 25. července, den sv. Jakuba 1609. Archiv kutnohorský. Opis v zem. arch. Srv. Zik. Winter, Život církevní, str. 336.

²⁾ „Die 30. His diebus conveniunt hunc inde evocati ecclesiae ministri et consistorii renovandi et disciplinae ecclesiasticae rationem in collegio Carolino scribunt.“ Acta sub. dec. M. J. Campani. B. 21, fol. 83. — „30. Juli Kněžstvo odeslané jest z našich osob a z německých 5, Bratří 4, nějaký Cyrus pána z Rožmberka, Jaffet Bratr, Matouš a Corvinus. Ti traktaci mají o řády a ceremonie církevní ve velké kolleji. Pán Bůh dej, aby mezi nimi roztržitost naposledy se nestala, nebo Bratří chtějí, aby bez komží slouženo bylo.“ Paměti Karla Zikmundova, str. 449. (Glücklich, O histor. dilech Václ. Budovce z Budova, str. 102).

měla jednati o obnovení konsistoře a o sepsání církevního řádu, v kolleji Karlově a zahájili jednání. Toho dne z rozkazu¹⁾ pánů direktorů pod obojí přišel do kolleje Karlovy Tomáš Soběslavský, dřívější administrátor, a odevzdal²⁾ knihy konsistořské s jinými spisy komisařům od stavů určeným. Den pak na to, 31. července v pátek,³⁾ konána prvá schůze komise. do níž⁴⁾ toho dne povoláni byli i čtyři universitní profesori. A tak toho dne a v den následující konány schůze úplné již komise v kolleji Karlově. Přítomni byli z kněží konsistoriánských: Eliáš Šud ze Semanína, farář týnský, M. Jiří Hanuš, kněz z Malé strany, Jeremiáš Denhartus z Čes. Brodu⁵⁾ a Václav Clemens, děkan z Nymburka;⁶⁾ z Vitemberských byl Jan Březnicenus, děkan domažlický, dále z kněží evangelických Gallus Phaëton od sv. Barbory v Kutné Hoře s jinými třemi kněžními německými, t. j. v Německu ordinovanými. Z Bratří byl Mat. Cyrus, Mat. Konečný a jiní dva Bratří.⁷⁾ Z university pak vysláni byli rektor M. Bacháček, děkan M. Jan Campanus, prorektor M. Šimon Skála a probošt kolleje Karlovy M. Krist. Mathebaeus, celkem tedy 17 členů. Nad to⁸⁾ přicházeli mezi ně zástupci stavů po třech z každého stavu zvolení, „aby mezi nimi nějakou convenientiam, jestliže by se v čem srovnati nemohli, učiniti mohli“.

Hned 1. srpna bylo jednáno mnoho o konsistoři, o povinnosti administrátorově a jeho přísedících, o ordinaci kněžské a o církevní censuře. Druhého dne, 2. srpna, v neděli⁹⁾ konány služby boží. Mat.

¹⁾ Acta sub dec. M. Joh. Campani, B. 21, fol. 83.

²⁾ Karel Zikmundův, str. 449 dokládá: „Což to rád s ponížeností vykonal, . . . ten pak druhý dobrý Hendrice chodí jako Tenebrandus, žádaje přímluvy, aby přijat byl. Teprv bezděk dobrý naříká na konsistořskou nesprávu a mnoho vypravuje, ale vědí, že jest liška, má se předce z Prahy vyprodat . . . Kněze Hanuše slavně na Malou stranu za správce církevního přivedli.“ Hanuš byl tam do azen od sv. Václava a na Zderaze ra místo Tomáše Soběslavského. J. Jirůček, Č. Č. M. 1883, 488.

³⁾ List poslů kutnohorských při sněmě z 31. července 1609. Archiv kutnohorský. Opis v zem. archivu.

⁴⁾ Acta sub dec. M. Joh. Campani, B. 21, fol. 83. — Srv. V. V. Tomek, Paměti kollegiátů, Č. Č. M. 1847, II. d., str. 507. — A. Gindely, Geschichte der Ertheilung des böhm. Majestätsbriefes, str. 141.

⁵⁾ Byl děkanem v Českém Brodě. O jeho literární činnosti viz J. Jungmann, Historie lit. čes., str. 545. Po smrti Václava Štefanidesa r. 1620 zvolen byl Denhartus jeho nástupcem v Kutné Hoře, ale brzy potom musil odejiti do vyhnanství, „non multo ab electione interjecto tempore“. A. Dr. Regenvolscius, Systema, 340.

⁶⁾ „Venceslaus Clemens, Nymburgensis decanus, e Vittenbergicis Joh. Březnicenus, decanus Tustensis.“ Slova „e Vittenbergicis“ týkají se následujícího děkana Jana Březnického z Domažlic, a byli tedy v komisi čtyři kněží před tím jmenovaní z kněží biskupsky svěcených, pět z kněží evangelicky ordinovaných, čtyři Bratří a čtyři profesori universitní.

⁷⁾ Karel Zikmundův jmenuje (viz 473, 2) Jaffeta a Corvina; děkan Campanus Lanecia a Crucigera.

⁸⁾ List poslů kutnohorských z 31. července 1609.

⁹⁾ Acta sub dec. M. Joh. Campani, B. 21, fol. 83.: „Mathias Cyrus matutinam concionem, alius quidam pomeridianam habuit, et quia togis tantum suis, repudiata

Cyrus měl dopolední kázání, a jiný bratrský kněz odpolední. Poněvadž byli oblečeni jen ve své kněžské roucho bez komže, projevovali jim, když se vraceli domů, mnozí, zvláště ženy, svou nelibost.

V pondělí 3. srpna¹⁾ jednali v komisi dále. Nejtěžší spor byl o bílý kněžský šat, komži, kterou ostatní kněží si přáli podržeti, Bratří pak se jí vzpírali a také písemně důvody své předložili, chtějíce, aby bylo ponecháno na vůli, chce-li ji kdo z kněží nositi. Neméně tuhý byl spor o ordinaci. Bratří si přáli podržeti svou ordinaci. Kněží ostatní naléhali, aby ordinace byla jednotná, by snad nevznikla z dvojí ordinace dvojí konsistoř. Tak i v další dny jednali, až dospěli k dohodě a zvláště komži schválili. Strany ordinace stalo se dohodnutí, vyhovující oběma stranám.²⁾ I sami stavové v jednání zakročovali, aby se stala dohoda.³⁾ Nebylaf věc snadná dohodnouti se⁴⁾ o společných řádech, když přece přirozeně jedna i druhá strana nejraději by byla udržela své vlastní zvyky a pořádky. Tak i Bratří nikterak nemínili vzdáti se svých řádův a svého kněžstva a splynouti s ostatní českou církví pod jednotným řádem a jednotnou konsistoří. Jsouce však menšinou a bojíce se, aby nebyli přehlasováni a tak nuceni podvoliti se většině, snažili se jinak zdůrazniti své stanovisko.

quam vocant redeuntes convitia.“ — *Budoucovo diarium* o službách božích 2. srpna se vůbec nezmiňuje. — Karel Zikmundův pak dříve na str. 450: „2. Augusti, v neděli v Betlemě kněz bratrský Cyrus kázal . . . u sv. Havla kněz Havel od Hory Phaëton, u sv. Martina kněz jeden německý, a jinde ve všech kostelích přespolní, jak český tak německý.“

¹⁾ Acta sub dec. M. Joh. Campani, B. 21, fol. 83. O ordinaci: „Fratres eam retinere volebant, nostri vero ex eo dissidia metuebant, et ne duo consistoria videantur fieri, unam esse etiam ordinationem volebant.“ — Bratří v Polsku konali bohoslužby ne v obyčejném šatě, ale oděni „reverendou“, t. j. talárem, a to již kol r. 1580. Jar. Bidlo, Jednota bratrská, III., 140.

²⁾ O dohodě té viz dále ve *Snešení stavů pod obojí s Bratřími*, str. 477.

³⁾ Kněží němečtí, t. j. vlastně evangeličtí čeští, kteří v Německu došli ordinace, jako byl Gallus Phaëton a ostatní 4 v komisi, podali zvláštní návrh církevního řádu proti článkům, jež byly v komisi schváleny, ale návrh jich přijat nebyl. O tom podává zprávu Acta sub dec. M. Joh. Campani, B. 21, f. 84: „Die 4. veniunt ut promiserant in collegium Carolinum directores aliqui . . . dom. Joh. Sezima de Ouštěk, Radislaus Vchynský; dom. Teplicii, et Venceslaus Vilhelmus de Roupova, Joachim Šlik, comes de Pasoun, barones; Fredericus de Bila et Techenicenus, equites . . . Lecti articuli superioribus diebus conclusi magno silentio, perlectum postea scriptum a solis Germanis conceptum. Hic multi multa desiderabant . . . Cumque dom. Sezima actui finem impositurus dixisset, haec, quae ita sunt constituta, dominos directores lecturos et expensuros, Hanuscus admonitus a collegis, significavit scriptum prius lectum ab ordinibus delectis fuisse conclusum, illud vero alterum a solis Germanis conceptum.“ — Dne 17. srpna v pondělí měli bratřští stavové na radnici staroměstské schůzi a jednali o poměru svém k straně pod obojí. Byl jich „nemalý počet“.

⁴⁾ O těchto potížích dobře byl informován nuncius, jenž pak ovšem rád o tom podával zprávu do Říma. A státní sekretář v rozpor stavů evangelických kladl jedinou naději, jak psal zpět do Prahy nunciovi 3. října 1609. Jan B. Novák, O důležitosti zpráv nunciů, str. 81.

Václav Budovec s jinými bratrskými pány dopsal 12. srpna Petru Vokovi z Rožmberka, žádaje jej,¹⁾ aby jako přední pán nejen mezi Bratřími ale i v zemi vůbec podepřel jejich snahy, by zachování byli při svých kněžích a řádech. Za tím účelem napsali tito bratrství páni docela i k o p i i t a k o v é h o p s a n í, jež by si přáli, by pan z Rožmberka v jejich zájmu napsal stavům, a poslali mu ji, žádajíce, by nemeškal psaní to odeslati stavům. A Petr Vok z Rožmberka vskutku tak učinil a úplně v jich smyslu poslal psaní stavům do Prahy,²⁾ prohlašuje se za jedno se stavy v České konfessi, ale důrazně žádaje, by Bratřím ponechání byli jich řádové a kněží. A v tom směru — pod vlivem dopisu pána z Rožmberka — skutečně vedlo další jednání přece jen ke zdárnému výsledku. Dne 22. srpna čtena byla úplná pře d l o h a o spojení Bratří s ostatní církví českou³⁾ ve shromáždění všech stavů. Na dotaz, zda všichni tři stavové to sobě oblibují, jediný⁴⁾ dal na jevo, že si přeje změnu, vytýkáje, „že konsistoř bude dvojitá,“ a žádaje, „aby všudy mezi všemi byly jedny řády a ceremonie“. Ale všichni ostatní, direktori i všecka obec i přítomní kněží, prohlašovali jednomyslně, že snešení to je k vzdělání církve. A tak ten artikul byl stvrzen a vůbec vyhlášen. Byli to „Artikulové a snešení nás všech tří stavů... pod obojí přijímajících a k konfessi České se přiznávajících nyní na hradě pražském pospolu shromážděných

¹⁾ Dopis ten otiskl *Jul. Glücklich*, Václava Budovce z Budova korrespondence, str. 77 nsl.

²⁾ List ten má *Budovcovo diarium*, fol. 940—952, aniž se tu Budovec zmiňuje o souvislosti tohoto listu s listem Budovcovým právě zmíněným. List Petra Voka otištěn je v *Luntru* 1854, str. 1051 nsl. Petr Vok v něm prohlašuje, že všichni stavové, bratrství i pod obojí, „u víře křesťanské v též konfessi (České) obsažené, k níž se všichni skutečně přiznáváme, za jedno jsme, a mezi námi s strany víry a učení žádného rozdílu a odporu není a býti nemá.“ Ale „co se pak řádův a ceremonií dotýče“, navrhuje, aby „obyčejové, ustanovení a řádové církevní“ vždycky na křesťanské svobodě zůstávali, ježto „kněžstvo bratrské mají mezi sebou všecky řády a ceremonie podle slova božího a... od něčeho toho upouštěti... náležitě není.“ Však prý sněmem jest opatřeno, „aby molili kněží biskupského svěcení se všemi ceremoniemi užívati“, a „němečtí kněží také ordinování s těžkem budou v Praze v té konsistoři přijímati.“ Jako vzor odporoučí sjednocení, které se stalo v království polském mezi evangeliky a Bratřími, a navrhuje, by do konsistoře byli voleni dva administrátoři, jeden z kněžstva pražského a druhý z bratrských kněží, „a k tomu dva neb tři kněží bratrství. A ten neb ti, jenž z Bratří budou, aby toliko své vlastní kněžstvo zpravovali a řídili.“

³⁾ *Budovcovo diarium*, fol. 694. Na důkaz dohody mezi Bratřími a stranou p d c b j i B. M. Cyrus v Betlemské kapli a B. Korvín v kostele u sv. Benedikta „začali kázati slovo Boží v komžích“, k nimž byli přivolili. U sv. Benedikta konali Bratří bohoslužby německé, jež byly vyhledávány nejen Bratřími, ale i německými reformovanými, kteří v ten čas byli v Praze zvláště při dvoře přítomni z Německa. — Brzy potom, dne 4. září, žádali starší Bratří v Mladé Boleslavi oúadu městského, aby jim dům bratrský, r. 1603 zapečetěný, s příslušenstvím zase byl postoupen a odveden. Povoleno k tomu za náhradu peněz městem dříve za ně zaplacených. *Jiří Kazelius*, Kronika Mladoboleslavská. Opis v Čes. museu, I. E. 5, str. 268.

⁴⁾ Dle všeho hrabě Jáchým Ondřej Šlik anebo Jan ze Sezimova Ústí.

a u víře svaté sjednocených, kterak se... s kněžstvem svým jak při konsistoři tak i v řádích církevních... chovati máme“.¹⁾ Stavové evangeličtí, „k též konfessi České, kterouž někteří Augšpurskou jmenují, se přiznávající, s jedné“ s „milými pány přáteli, kteříž se z Jednoty bratrské jmenovali“²⁾ a se tolikéž k též víře svaté křesťanské v též konfessi obsažené... přiznávající, s strany druhé“, prohlašují, že hned léta 1575 stal se mezi nimi začátek toho porovnání a sjednocení, a že nyní spolu „jistě snešení a sjednocení takové učinili, že u víře svaté křesťanské podle též konfessi spolu za jedno jsme a býti chceme“. Podotýkajíce, že na větším díle i všichni kněží pražští pod obojí, kteří posavad kněžství své přijímali od strany pod jednou, „již nyní sami k nám sjednoceným stavům přistoupili a k též konfessi České se tolikéž přiznali“, osvědčují, že „se na tom snesli, poněvadž se všichni k jedné konfessi přiznáváme, a u víře sjednocení jsme, ... abychom všichni vespolek slouli a se jmenovali křesťané pod obojí“. Tak zásadně. Dále pak sjednocení stavové dohodli se o tom, v čem především bylo jednoty třeba, totiž strany konsistoře, ordinace a řádů. Usneseno, aby v konsistoři ze strany pod obojí byl administrátor a 5 kněží, z někdější Jednoty bratrské senior, jenž by měl místo hned po administrátorovi, a dva kněží, dále pak z akademie tři profesori. O svěcení kněží stanoven ten řád, že administrátor sám s kněžimi pod obojí má dle České konfesse examinovati a světiti své, při čemž senior má spolu vzkládati ruce na ordinované, a že senior a kněží z Jednoty mají z učení České konfesse examinovati a ordinovati zase své, na něž spolu má zase vzkládati ruce administrátor. Obě pak strany mají zůstatí při svých řádích a ceremoniích i způsobích.

Stavové pod obojí ponechali v tomto Snešení Bratřím značnou volnost v řádech a ceremoniích. S tím někteří páni smýšlení konservativního, jsouce asi v tom směru od jiných, zvláště kněze Jana Cicady, popouzeni,³⁾ ač sami z počátku o tom Snešení pracovali, pak zase nesouhlasili, vytýkajíce, že Bratřím povoleny výsady v řádech a ceremoniích a tím porušena byla jednota. Někteří z pánů těch byli, jako Jan ze Sezimova Ústí,⁴⁾ blízcí starotrakvismu, jiní, jako hrabě Šlik, smýšlení rozhodně

¹⁾ Text tohoto Snešení je v *Budovcově diariu*, IX. A. 8, t. 970—973, s nadpisem: „Obnovení konsistoře. Artikulové a snešení nás všech tří stavů...“ — Je otištěn v dodatku k *České konfessi ve vydání* r. 1610, str. 71—81 a to „z nové knihy konsistořské na listu 39.“ Srv. též *Skála*, Historie I., 249—253 a j. Latinský překlad uveřejnil *Niemeyer*, *Collectio conf.* str. 847 pod titulem: „Paragraphus de Unione omnium trium Ordinum Regni Bohemiae corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi sub utraque specie accipientium.“

²⁾ „Jmenovali se“ a tudíž již se nejmenují.

³⁾ *Karel Zikmundův* ve svých Zprávách, str. 669 (Srv. *Glücklich*, O historických dílech, str. 102): „Když se tyto věci mezi všemi pány třemi stavy nařídily, tedy čert v to kličku skrze holomka svého kněze Jana Cikáda, který někdy apostatoval od jezuitův..., vplítl tak, že on zřídil proti nařízení tomuto pana... Jana Sezimu z Sezimova Ústí, jeho, aby tomu svatému nařízení odpor učinil...“

⁴⁾ Viz výše str. 438, 5 a 479, 1.

luterského. Nebylo snadno, získati je pro ujednané Snešení.¹⁾ Zvláště pan Jan ze Sezimova Ústí horšil se velmi na ústupky učiněné

¹⁾ Podrobně ličí odpor proti Snešení a jak konečně přece jen sjednán byl souhlas všech. *Budovcovo diarium*, rkp. IX. A. 8, fol. 746 nsl. jakož i *Karel Zikmundův* ve svých Zprávách, str. 602 nsl. Dle Karla Zikmundova jednáno bylo o Snešení tom a ve spojení s ním i o rádech církevních, k nimž Snešení bylo jaksi předmluvou, mezi direktory dne 24. září a zvláště 25. září. „Ten den na Staroměstským rathouze předmluva a potom rádivé církevní od pánův direktorův korigování byli. Co se kněžstva dotejče, poněvadž někteří z těch rádivův mnoho nápravy a bedlivého pro obojí stranu jak Bratří, tak i nás vlastní pro budoucí nebezpečnosti potřebují, k rozmyšlení a na opravu obce odloženo, jichž přípis 21. septembris odeslán jest. Nebo pan hrabě Šlik o některé ceremonie in specie veliký odpor s pánem z Budova drželi a napomínal pána z Budova, aby trochu rovněji a živěji se Božských věcí ujmál, a připodobnil se (ačkoliv že kolikrát s hořem a horlivě přimluvy své oznamoval), že jest filius tonitru tak, že jeden hmotnější a druhý trochu živější jako Philippus Melanton a Lutherus proti sobě býti musejí. Však aby páni stavové za zlé jim jmítí neráčili, před nimi se omlouval.“ Zatím rukopis Snešení a rádivův církevních stal se předmětem jednání některých pánův blízkých staroutraktivismu jakož i smýšlejících přísně lutersky, kteří jej dostali do rukou. Václav Budovec vypráví v souhlasu s Karlem Zikmundovým: „V pondělí 28. září páni stavové pod obojí na rathouze zvěděvše, že starý pan Racek Vchynský a pan Joachim Ondřej hrabě Šlik a pan Kašpar Kaplíř již prve uvážený dávno ten artikul v domě pana Jana Oušeckého opravovati chtěli, vyslali z prostředku svého pana Karla z Vartemberka a jiných pět, že jest J. Mtem. s podivením, že tři nebo čtyři osoby smějí se o to pokusiti, aby to, což sou sami předešle u velikém počtu zavřeli, nyní opravovati chtěli, a že k tomu páni stavové přijíti nedopustí. A protož aby mezi ně přišli.“ Spolu žádali o vydání těch artikulů. Artikulové vydání. Ale pan Jan Oušecký omluvil se svou nemocí, a tak mezi stavy přišel sám pan Vchynský. I jednáno bylo o konečném schválení onoho Snešení všemi stavy. Přiznávali se k němu všichni a jména svá do rejstříku poznamenávali. „Když přišla na pana Vchynského přimluva, počal jest se toho zpřechovati. Potom jest se také s jinými srovnal, a tak se všichni do jednoho k těmž porovnání přiznávali a hlasy velikými mluvili, aby zlořečený, prokletý a nepřítel boží církve i vši země byl, kdo by to rušiti chtěl.“ Den na to, dne 29. září, jak o tom píše *Karel Zikmundův* ve svých Zprávách, str. 620, „hrabě Šlik velmi tuze se domlouval, že takovou turbaci páni z obce a nevědic proč učinili, na grunt těch věcí, oč činiti bylo, že se nezeptali, než tak prudce hned se podpisovali... Aby tehdy páni z vobce věděli... nad čím se i s některými pány pozastavovali, totiž protože ta předmluva (t. j. Snešení) a srovnání nás s Jednotou bratrskou, našimi milými přáteli, kteráž před rády církevními přečtena a J. M. C. podána býti má, v kterých klausulích proti majestátu a sjednocení našemu by čelila a jedny straně větší než druhý tím porovnáním našim svoboda zvláště v rádech a ceremoních by sloužila. Protože majice my za jednoho býti a jedni od druhých se nedělití, než v jednom klejchu evangelitském zůstávati, aby jeden před druhým nic víc nepředčil, než v rovnosti svornost, láska a sebe vespolek upřímné milování... aby zůstávalo, to nás pohnulo. A poněvadž to málem napraveno jest, na tom přestáno býti může.“ Dne 3. října v sobotu, (*Diarium Budov.* 752) sešli se stavové na radnici opět v počtu velmi velikém, aby Snešení bylo jim všem čteno a i dříve nepřítomnými schváleno. Tak se také jednomyslně stalo, ač pan Jan Oušecký podal návrh na vypuštění: 1. odstavců, týkajících se svolení, aby Bratří zůstali „při svých rádech církevních a kněžstvu svém“, aby mohli při osadách sobě kostely jednati, aneb nové, kdež se jim líbí, stavěti a aby jich senioři mohli své kněžstvo řídití, světiti, spravovati a do-

Bratřím a na poněkud ostřejší slova o učení staroutraktivistů a na sebevdomějšší slova o defensorech a jich poměru ke králi. S ním byli za jedno zvláště starý pan Racek Vchynský, Kašpar ze Sulevic, Jiří Vančura, Jaroslav Kaplíř, Václav Magrle, Jiří z Talmberka¹⁾ a j. Ale smířlivým a pevným jednáním veliké většiny stavů byly všechny tyto nesnáze překonány. Hrabě Šlik se spokojil, když ve stilisaci Snešení se jeho námitkám vyšlo vstříc. Také ostatní tito páni — až na Jana ze Sezimova Ústí a Jiřího z Talmberka, oba to staroutraktivisty — byli získáni pro další dílo pokoje a svornosti. To usnadněno bylo již tím, že onoho odporu se účastnila jen nepatrná menšina, a snad i tím, že nejen strana smířlivá mezi novoutraktivisty byla velice mocná, ale že i Bratří sami byli v Praze svými stavy a stoupenci v ten čas velmi čteně zastoupeni, jak se ukázalo i při jich bohoslužbách v Betlemě a u sv. Benedikta, zvláště pak dne 27. září.²⁾ I bylo Snešení toto,

sazovati, 2. zmínky o staroutraktivistických kněžích pražských, že přistoupili „k konfessi České a připověděli se všech bludův, ceremonií a učení té konfessi České odpor-ných vzdalovati“, 3. zmínky, že císař dal defensorům moc ustanovovati řady konsistoře a akademie. Spis tento podepsaný pánem Oušeckým, hrabětem Šlikem, Jiřikem Vančurou, Jaroslavem Kaplířem, Václ. Magrlem a j. stavové zavrhlí. Aby pak docíleno bylo souhlasu i těchto pánů k ujednanému Snešení, zvoleno 12 osob, mezi nimi 6 Bratří, a ti se sešli 5. října a „a o všecko se pěkně narovnali, při čemž pan hrabě Šlik opravdově také pracoval“. Toho dne čteny byly oba spisové Snešení a Řady církevní a usneseno, aby se na řisto přepsaly a potom kněžstvu přednesly. V úterý 6. října bylo celé Snešení na radnici čteno a tu již „se stalo ve všem pěkně porovnání, tak že i ti, kteří k tomu předešle odporovali, to s radostí a chutí Pánu Bohu z toho děkujíc podpisovali“. Ale pan Oušecký a Jiří z Talmberka vzdalovali se pak dalšího náboženského jednání. (Viz dále str. 490, 1).

¹⁾ Jiří z Talmberka, soudce zemský od r. 1598, stal se r. 1613 nejvyšším sudím a r. 1618 nejvyšším komorníkem. Prokurátor jesuitský r. 1618 nazývá jej Husitou, tedy staroutraktivistou. Srv. *Alois Kröss*, Příspěvky k dějinám vypuzení jesuitů z Čech, r. 1618. (Sborník hist. kroužku, 1907, str. 164).

²⁾ Dle zprávy Budovcovy (*Bud. diarium*, f. 746) v tu neděli 27. září sešel se při bohoslužbách v Betlemě, kde bylo i posluhování večerí Páně, „veliký počet panstva, rytířstva i Pražanův“, „tak že jich k posluhování obojího pohlaví přes tisíc osob šlo, k tomu veliká síla lidu byla posluchačův, mezi nimiž i Jezovitové spatřeni byli... A Němcům kázalo se u sv. Benedikta též od kněze z Jednoty bratrské, jménem Jana Corvina, kde také mnoho panstva ode dvora, též i kupcův bylo“. — V neděli pak 25. října kázal Němcům „u sv. Benedikta v Starém městě Pražském“ B. Martinus Gratianus, jenž z Polska byl přišel na ten čas do Čech a tu s českými Bratřími měl mnoho jednání. Kázal „s velikým tobo lidu, který se ledva do kostela shromážditi mohl, podivením: totiž o odpuštění hříchů a jistotě spasení našeho v Kristu, kdež i večerí Páně posluženo bylo, k níž přes půl druhého sta osob přistupovalo, mezi nimiž mnozí vzácní lidé ode dvora J. M. C. i některá z říše poselstva byli.“ *Budovcovo diarium*, f. 816. — Na hraběte Šlika měl Budovec podezření, že Bratřím kostel v Betlemě a u sv. Benedikta snad nepřije. Proto rád poznamenává (fol. 829), že když ve dnech 6., 7., 9. a 10. listopadu „mezi pány direktory ano i z obce všech tří stavů rozmlouváno bylo“, „kde by němečtí kazatelové též i starší s svým kněžstvem v Pražských městech měli kázati“, hrabě Šlik nejen schvaloval Malostránské, že opravdově a horlivě k tomu se mají, aby u sv. Jana z té sbírky, kterouž

již 28. září ve výboru stavů přijaté, 3. a pak opět 6. října ve velikých shromážděních stavů schváleno a podepsáno. Tím nabylo spojení strany pod obojí a Jednoty bratrské zákonné formy a platnosti.¹⁾ Obě strany, i evangelíci i Bratří,²⁾ přijali stejně Českou konfessi za normu učení, a cítí se na jejím základě jednou církví. Bratří tvoří však v této společné české církvi užší společnost, jež setrvává při svém církevním řádu, organizaci a kázni a také podržuje své zvláštní bohoslužební formy, ale při tom stojí s ostatní církví českou pod společnou vrchní konsistoří. Proto se od r. 1609 počínají Bratří nazývati „Kněží pod obojí řádu seniorova“.³⁾

69. Nová organizace české církve.

Když tak byla náboženská svoboda zaručena a vzájemný poměr strany pod obojí a Bratří již zásadně na základě České konfesse byl upraven, mohlo býti přikročeno k zorganizování celé církve. Za tím účelem sešli se stavové na radnici staroměstské dne 24. září⁴⁾ a rokovali, jaká by instrukce měla býti dána budoucím defensorům, dále o nařízení řádů církevních, a také ujednáno, aby se všechno kněžstvo v Čechách obeslalo od svých vrchností a kollátorů ke 3. říjnu do Prahy k volbě administrátora a konsistoře. Zatím co o řádech církevních dále bylo jednáno,⁵⁾ svolali stavové kněží pod obojí z celých Čech do Prahy.

Kněží přišli⁶⁾ v hojném počtu, někteří 2,⁷⁾ jiní 3. října. I povolání na den 5. října do velké kolleje v Karolinu. Když se tu shromáždili v určený den a očekávali⁸⁾ dalšího oznámení stavů, o čem by měli

by z sebe učinili, dva kněze vychovávali, ale i prohlásil, že se k tomu chce „upřímně a věrně přičiníti“, „aby kostel Betlem staršímu knězi Cyrovi s jeho kněžstvem zůstatí mohl.“ Tamže 829 a 830.

¹⁾ J. Müller praví v předmluvě Ohlášení, str. XXI. sl.: „Rozvoj ukončen formální listinou sjednocovací mezi novými utrakvisty a Bratřími ze dne 28. září 1609. Touto listinou upraven poměr mezi Bratřími a novými utrakvisty tímto způsobem: Bratří v Čechách vzdávají se svého zvláštního vyznání a přiznávají se pro budoucnost ke konfessi České z r. 1575. Dále podléhají vůbec konsistoří utrakvistické. Naproti tomu podržují svůj zvláštní řád a církevní své zvláštní způsoby bohoslužebné (aspoň v podstatě) ...“

²⁾ J. Müller, tamže, str. XXII.

³⁾ Komenský, v Ohlášení (Müller) str. 109.

⁴⁾ Budovcovo diarium, IX. A. 8, fol. 744. — Zprávy Karla Zikmundova, str. 602.

⁵⁾ O řádech církevních jednáno bylo hned po sepsání Snesení a v souvislosti s ním, jak o tom vyprávěno výše, str. 478, 1.

⁶⁾ Budovcovo diarium, IX. A. 8, f. 758 nsl. — Zprávy Karla Zikmundova, str. 633 nsl. — Acta sub dec. M. Joh. Campani a Acta decanatus M. Nic. Troili Hagiochorani, B. 21, fol. 91 nsl., (srv. výše str. 444, 2). — Srv. V. V. Tomek, Paměti kollegiátů kolleje Karlovy v Č. Č. M. 1847, 509—510.

⁷⁾ Viktorin Vrbenský, Obrana Konfessi České pravé Angšpurské z r. 1615 (Otiskl M. Samuel Martinius ve své Obráně, str. 348 nsl. — srv. tamže str. 351) dí, že z Náchoda dostavil se 2. října.

⁸⁾ Zprávy Karla Zikmundova, str. 633.

jednati, počali se pražští kněží biskupy svěcení vaditi s přespolními. Doneslo se to direktorům radícím se na radnici staroměstské. I poslali pána z Roupova z panství, pána z Těchenic z rytířstva a pana Abrahama Angela z měst, a pán z Těchenic promluvil k nim, napomínaje k svornosti a pokoji, že asi za hodinu oznámí se jim příčina, proč byli povoláni. Na to odvětil arciděkan horský Václav Štefanides jménem jiných, že chtějí pokoj, ale že „pražští kněží“ k nim nějaké zášti mají a jich se jako štítí“. Kněží pražští však tomu odpírali, obviňující z téhož štítění se kněží venkovské. Zatím ujednali a připravili direktori na staroměstské radnici, co by se mělo kněžím předložiti, a poslali¹⁾ dvanácte osob, 6 z direktorův a 6 z obce, mezi kněží, aby to vyřídili.²⁾ Jich jménem mluvil Radslav ze Vchynic ke shromážděným kněžím česky a německy, zvláště dáváje poučení, jak by měli zítra voliti administrátora a členy konsistoře, vybízejí,³⁾ aby volili muže pokojné, nepodobné těm, kteří byli v dosavadní konsistoří. Jménem kněžstva⁴⁾ odpověděl Eliáš Šud, druhdy děkan nymburský, ale tenkrát již farář kostela týnského v Praze, prohlašuje, že se tak všichni zachovati chtějí. K tomu pak připojil se děkan horský Václav Štefanides, latinsky a pak česky si stěžuje stavům jménem kněží venkovských, že pražští kněží se jich štítí a tak k nim se ukazují, jako by nechtěli s nimi nic míti činiti. Z toho prý jest rozuměti, „že by přece ty schismatae a calumniae a překřtívání jedni druhých přestati nechtěly, nýbrž že by jedni druhé chtěli jmenovati Husity, Luteriány, Cvingliány, Calvinisty, což když by tak býti mělo, že by nemohlo býti žádného vzdělání“. Poukazovali na to, „že oni, kdyby toho potřeba kázala, testimonia svého pořádného kněžstva i posvátného obcování slavných akademii a obcí chtějí přednésti a ukázati“.

¹⁾ S tím srv. Ohlášení kněží evangelických z 1. července 1609, o němž výše str. 469.

²⁾ Diarium Budovcovo, fol. 758.

³⁾ Zprávy Karla Zikmundova, str. 634—635: „S tímto oznámením: Předně, aby se ta jejich volnost vděčně přijala, že jsou se tak poslušně dali najíti, a jim poděkováno bylo; druhé, aby se jim oznámilo, že jest Pán Bůh dobrého pánům stavům spůsobiti a jak J. M. C. k tomu, aby jim té milosti uděliti a majestát na konfessi Českou a vedle ní svobodné provozování náboženství z milosti své císařské a královské dáti ráčil; třetí, aby se jim konfessi Česká přečtla a po přečtení, aby se k ní všichni přiznávali, a kteříž by se přiznati nechtěli, aby ihned vystoupili; čtvrté, aby se i majestát J. M. C. přečetl; páté, aby jim poručeno bylo, aby předně tři osoby z prostředku svého, muže hodné a učené a příkladné, z kterýchž by jedenkaždý administrátorem slušně býti mohl, bez přijímání osob a vedle dobrého svědomí obrali a volili, z kterýchžto tři osob J. M. C. páni direktorové a páni z obce jednoho za administrátora vyhlásiti a jiné dvě osoby ihned, poněvadž na přední místa, do konsistoře posaditi chtějí ráci, potom aby opět jiných 9 osob, mužů též hodných a příkladných, z kterých by se tři vybrati a k oněm třem za konsistoriány posazení býti mohli, též volili a hlasy svými k již dotčeným všem osobám do zejťka na hotově byli.“

⁴⁾ Acta sub dec. M. Joh. Campani, B. 21, fol. 91.

⁵⁾ Zprávy Karla Zikmundova, str. 635—636.

I žádal za ochranu a opatření. Tak propukl zjevně spor mezi kněžstvem pražským, biskupsky svčceným, jež dosud bylo vládou jediné uznáváno za pravé kněžstvo a proto si na svém svčcení zakládalo, a jiných, zvláště Bratří a Kalvinistů,¹⁾ si nevážilo a nedovedlo se vpraviti v nynější rovnost všech, a mezi kněžstvem venkovským, jež bylo napořád ordinováno na německých evangelických akademiích, zvláště ve Vitemberku, Lipsku a Srbišti, bylo ohromnou většinou a těšilo se z přízně stavů. Pán z Těchenic potom jménem stavů vybízel kněží, aby volili administrátora svorně a aby zachovali dobré svědomí bez šetření všeliké osoby a přízně, při tom se vyslovuje ostře proti předešlé konsistoři.²⁾ Než tu se ozval za kněží s biskupským svčcením kněz Cicada od sv. Jindřicha, že³⁾ se to jim kněžím, kteříž jsou pořádně svčceni od pořádných biskupův římských, děje k potupě, aby⁴⁾ oni při konsistoři nové „v nic nebyli potahováni“. Slova ta způsobila bouři. Rozumělí jim mnozí tak, že Cicada jmenuje sebe a své druhy kněžím pořádnými, jiné všecky má za nepořádné. Tím ovšem cítili se dotčeni kněží evangeličtí v Německu ordinovaní, kteří se také proti tomu hned ozývali. Z pánů pak pan Litvín z Říčan a jiní ujali se slova, a příkře kárali kněze Cicadu, že jsou ti kněží pořádnější než on, a kdo⁵⁾ jest Bohu nevěrný, komu má býti věrný, a že jak živ apostaty věrného a pokojného neviděl. Když se pak vzrušení upokojilo, schylovalo se k večeru. A tak čtení konfesse, Majestátu a jiných listin odloženo na zítřek.

V úterý 6. října⁶⁾ konáno bylo další hlavní shromáždění kněží v Karolinu, do něhož se dostavili opět zástupci stavů. Napřed čtena byla shromážděnému kněžstvu Česká konfesse i s Majestátem, a to nejprve český text konfesse⁷⁾ a pak i německý⁸⁾ pro přítomné kněží

¹⁾ Proto také, jak výše pověděno na str. 477, Jan Cicada, některé pány přiměl, aby se vzepřeli Snešení ujednanému s Bratřimi. S tím srv. výše str. 469.

²⁾ „Ji bouřlivou, vožralou a neuctivou jmenujíc.“ *Karel Zikmundov*, str. 636.

³⁾ Acta sub. dec. *M. J. Campani*, B. 21, fol. 91: „Se et suos (intellexit Pragenses) ordinarios et ab episcopis Romanensibus ordinariis consecratos, ideo se posthabendos non esse. Cum ille se aliorum quoque nostrorum e iussu dicere diceret, quae sivero barones, an ita se haberet; omnibus tacentibus graviter quidam in Cicadam invecti.“

⁴⁾ To patrně bylo vskutku účelem výtek, jež v tom shromáždění vysloveny byly proti dřívější konsistoři. Stavové se asi obávali, aby snad dřívější konsistoriáni nebyli přece jen zvoleni. I chtěli tomu zabrániti.

⁵⁾ Cicada byl původně katolickým knězem, byv vzdělán od jesuitů. Pak se připojil k staroutraktivistům, a konečně se přiznal k České konfessi.

⁶⁾ *Diarium Budovcovo* IX. A. 8, fol. 759 nsl. — *Zprávy Karla Zikmundova*, str. 637 nsl.

⁷⁾ „A tu předně ta konfessi Česká od kněze Cypriána z katedry bakalářské čtena.“ *Zprávy Karla Zikmundova*, tamže. Knězem Cypriánem jest snad míněn Cyprián Pešín, rodem z Žatce, 1607—1608 farář na Horách Kutných. Srv. *J. Jungmann*, *Historie lit. čes.*, str. 609.

⁸⁾ *M. Vrbenský* vypráví ve svém spisu: „Obrana Konfessi České pravé Augšpurské 1615“ (*Martinius*, *Obrana*, str. 351), jednání to podrobně, podotýkáje však nesprávně, že to bylo ve středu, tedy 7. října. — Srv. *rkp. univ. arch. A. 17*, str. 156:

německé. Dávalíť němečtí kněží na jevo, že se k České konfessi nemohou přihlásiti, pokud by byla na odpor konfessi Augsburské, poněvadž Augsburskou konfessi přijali za učení pravé a podle ní byli i ordinováni a také v církvích učí. Jménem direktorů prohlásil pan R a c e k s t a r š í z e V c h y n i c a opětoval to několikráte, že Česká konfesse je pravá Augsburská, aby se kazatelé mohli v svém úmyslu ubezpečiti. I projevili pak všichni souhlas s Českou konfessí. Čtení¹⁾ řádův církevních odloženo na druhý den a kněží vyzváni, aby provedli volbu. Obecný a světský lid odcházal, aby kněží mohli volbu provéstí bez překážky. Toliko šest osob ze stavův direktory určených bdělo, aby mezi kněžstvem, jehož tu bylo osob do čtyř set, něco nevzniklo. Ale volba provedena pokojně. Zatím co sestupoval se stupňů ten, který byl četl německý text konfesse, již hromadně kněží hrnuli se ku předu a odevzdávali připravené volební lístky, opatřené třemi jmény, panu Litvínovi z Říčan, jenž je sbíral do zapečetěné krabice. Krabice ta pak odevzdána stavům do staroměstské radnice.

Druhého dne, ve středu 7. října, shromáždilo se kněžstvo poznovu v Karolinu a mezi ně přišlo opět šest zástupců stavů. Nejprve promluvil V á c l a v V i l é m z R o u p o v a k shromážděnému kněžstvu, a to latinsky, ježto byli tu i němečtí kněží, kteří česky nerozuměli. Na to čteno kněžím S n e š e n í a sjednocení stavů pod obojí a Bratří k obsazení konsistoře a potom Ř á d c í r k e v n í.²⁾ Obojí vzbudilo plný souhlas, a kněz týnský Eliáš Š u d prohlásil jménem kněží, že kněžstvo obojí to oblíbuj e a chce se dle toho chovati. S radostí zpívalo kněžstvo: Veni sancte Spiritus, t. j. Přijď Duše svatý, a mnozí radost s pláčem proměšovali, těšíce se z dohody Bratří s evangelickou církví českou a z nového řádu, nadějice se dalšího rozkvětu církve.

Ř á d t e n, krátce před tím spolu se Snešením stavů zvolenou komisí připravený, jest samostatně zpracován na základě řádu sestaveného již r. 1575,³⁾ ale se zřením k poměrům novým. V řádu tom stanoví se jednak

„6. Octobris legitur primum confessio Boëmica... post germanica a germano... hoc autem taceri non debet: cunctis qui aderant, in confessionem lectam consensisse et eam amplexatos fuisse“ (*Zápis děkana Mil. Troila*). Dále se tu vypráví, jak hned „descendente germano ex suggestu, in quo Baccalaurei pro quaestionibus disserere consueverunt“, kněží se do předu hrnuli, aby odevzdali lístky volební se jmény administrátora a členů konsistoře.

¹⁾ *Zprávy Karla Zikmundova*, tamže.

²⁾ „O řádu církevním a správě duchovní konsistoře Pražské pod obojí způsobou tělo a krev Pána Ježíše přijímajících“. Řád ten je v rukopisu v *Budovcově diariu*, fol. 975—980. Otištěn je v přídavku České konfesse z r. 1609 a 1610, str. 82 nsl. a j. německy v německém vydání České konfesse z r. 1610 a j. O sepsání řádu toho srv. výše str. 478, 1. Řád ten i Snešení bylo definitivně schváleno stavy den před tím 6. října.

³⁾ O poměru tohoto církevního řádu z r. 1609 k církevnímu řádu z r. 1575 *Jan Felin* ve svém *Rozebrání Obrany Samuela Martinia* (vydání z r. 1902, str. 39) proti tvrzení Martiniovu, že do církevního řádu z r. 1609 nic nebylo převzato z řádů bratrských, ježto řád ten byl vlastně již r. 1575 sepsán a pak jen zmínkou o seniorovi,

povinnosti a práce konsistoře a vůbec se vytykají základy nové církevní organizace, jednak pak jsou tu vyřčeny zásady bohoslužebního řádu, a to předem všeobecně a pak i podrobněji stran jednotlivých způsobů bohoslužby a církevních funkcí.¹⁾ Jest pozoruhodno, jak tu všude je dbáno,

assessorech a svěcení kněží pozmeněn, uvádí toto: R. 1609 „všecko jiným... pořádkem psáno a kratčejí (než r. 1575), a některé věci přidány, jichž tam nebylo. Jako artikul V. o uvozování do církve kázně, artikul VI. o pozoru držení nad učením čistým, artikul X. o synodách, artikul XV. o odkládání neústupných od konsistoře na synod etc. Kteréž artikule poněvadž Bratří v řádích svých mají, falešně-liž v Ohlášení svém dotkli, že jich Milosti řád jeden druhým ztemperovali, aby svornost a podoba byla?“ O řádu z r. 1575 viz výše str. 157. S tím srv. obsah řádu z r. 1609 podaný v následující poznámce. Ze srovnání vysvítá, že řád z r. 1575 byl základem řádu z r. 1609, ale je zpracován a upraven dle poměrů z r. 1609 a rozšířen o zásady bohoslužebné. A právě v těchto zásadách bohoslužebných je zdůrazněna svoboda směrů v jednotlivostech méně závažných, pokud je jednota v hlavních věcech.

1) Řád z r. 1609 stanoví „I. řád dobrý z strany povinnosti a práce konsistořské“ a to v těchto artikulích: 1. „Administrátor a konsistoř povinni budou učení čistého a křesťanského vedle zákona Božího a konfessi České... se přidržeti a podle toho pravidla lid Boží vyučovati, i jiné kněží k tomu bedlivě přidržeti“. 2. „Má moc... kněží ordinovati a světití“. 3. „Povolání pak církevní k ouřadu kněžskému v tomto záleží: a) Aby osoba hodná... vyvolena byla a ta osoba od církve kněží, od kněze děkanovi a od něho potom konsistoři... commendována býti má“, b) „aby examinována byla od konsistoře“, c) „aby... ordinaci přijala“. 4. Povinnosti administrátora a konsistoře jest kněží a správce církevní na fary potvrzovati, „však toho kněze, kteréhož by sobě který pan kollátor, neb která osoba, město neb obec vyvolili“. 5. „Povinni jsou kážeň církevní... v církev uvoditi“. 6. „Nad učením čistým ruku držeti“. 7. „V každém krajském městě vrchního děkana s... uvážením panův defensorův a konsistoře řídit i jiné děkany a kněží“. 8. Při vrchním děkanu v každém kraji „jako menší konsistoř býti musí“, a vrchní děkan má „každého roku jiné kněží v svém kraji visitovati“. 9. „Administrátor s konsistoři má časem příhodným každého roku všecky církve navštěvovati a zvláště v hlavnějších městech a dohlédnouti k správě vrchních děkanů“. 10. „Synody anebo shromáždění církevní kněžstva v čas potřeby s povolením pánův defensorův mivati“. Rozepře, jež by vrchní děkanové mezi kněžími nemohli stovnatí, „to vše administrátor a konsistoř mají spraviti“. 11. Konsistoř má „po všech osadách, počna od měst Pražských... k duchovnímu správci přidávati čtyry neb více osob, jenž curatores ecclesiae slovou... kteříž by faráři svému k radě a pomoci byli pro zachování řádu dobrého a kázně“. 12. „Administrátor a konsistoř pánův defensorův v těžkých věcech... dotazovati se má“. 13. Konsistoř má „rozepře z strany manželstva vyslychati... Ty pak... souzeny býti mají podle pravidla práva Božího... a práva církevního ve vši říši od J. Mtí. staviv svatě říše pod obojí přijatého, od kteréhož práva duchovního... žádné odvolání... diti se nemá“. 14. Ve spory „o který artikul víry... má administrátor a konsistoř spolu se pány professory facultatis theologiae... vkročiti“. 15. Chtěl-li „by někdo na konsistoř sobě... stěžovati... takovému má k synodu... a před pány defensory ukázáno býti“. 16. Kněží jinde nežli v České konsistoři ordinovaní povinni budou se do konsistoře postavití. Kdo by byl „skrze examen za hodného uznán... může s povolením konsistoře dosazen býti, však aby slíbil jednomyslnost v učení... a k řádu dobrému poslušně státi“. 17. „Konsistoř se pány professory facultatis theologiae přehlédnouti má... aby „knihy nehodné... tištěny nebyly... Týmž způsobem každá facultas při vydávání knih její facultatis týž řád a způsob... ostříhati má“. 18. „Konsistořskou povinností jest i ta, aby kněží z zlého

by zachována byla jednota ve věcech hlavních, ale jak stejně důrazně je chráněna volnost ve věcech méně významných. Řád zřejmě počítá s růzností některých bohoslužebných a ceremonielních projevů a tím vychází vstřícně s uznání hodnou snášelivostí skutečným potřebám a poměrům ustáleným v české církvi.

Tento církevní řád týkal se celkem vlastně jen strany pod obojí, kdežto Bratří se týkala jen první jeho polovina, jednající o konsistoři. Zůstalať Bratřím i na dále jich dosavadní církevní organizace a samospráva, ovšem zařazená nyní v celek veškeré církve české. Směli podržeti i svůj vlastní dosavadní „Řád zvláštní“¹⁾

obcování zjevnou kázní trestala“. 19. „Spolu s defensory pečovati má o vdovy a sirotky po správci církevních... Každý kněz s manželkou i dítkami a jměním svým svobodným býti... má“. 20. Konsistoř spolu s p. defensory má kněžím „jistou Instrukci dávatí s Agendami“. 21. „Kterýž by kněz z místa svého se pohouti chtěl“, má to „půl léta před tím svým osadním a své vrchnosti a také vrchnímu děkanu neb konsistoři oznámiti... Tolikéž která církev neb její vrchnost svého kněze trpěti by nemohla, má půl leta napřed jemu dáti věděti“. Druhý díl řádu jedná „o ceremoních církevních“ a vyslovuje předem tyto všeobecné zásady: 1. Aby „nebyly proti slovu Božímu ani proti rozumu zdravému, ale k vzdělání... bez modlářství“. 2. „Že na svobodě křesťanské mají býti zanecháni a jedni druhých jimi obtěžovati ani se vespolek pro ně potupovati nemají“. 3. Ceremonií „od Krista Pána a jeho apoštolů“ ustanovených „se bezpečně užívati může... Kteréž církev ustanovuje... jsou na svobodě a mohou býti proměněny“. 4. „Ceremonie nikdy ve všech církvích jednotejně nebývaly a býti nemohou. A protož jak kde s vzděláním dobrým v které církvi býti může, při tom jedni druhých pokojně zanechati mají“. Dále pak dle „o ceremoniích in specie“: 1. Při službách Božích ve dny nedělní, sváteční a všední je „způsob známý všechněm církvím českým“. 2. Roucho kostelní všelijaké „se na svobodě zanechává, a... jedni druhých aby pro užívání neb neužívání jich aby netupili“. 3. „Svátkové křesťanství svěcení býti mají: neděle“, dále svátky připomínající události z života Kristova, tři svátky vzpomínající apoštolů podle písma a den „M. Jana z Husince. Kdo by ve dny sváteční, když svatých památky se dějí, po slyšení slova Božího svou práci... konati chtěl, to... ve zlé obráceno býti nemá“. 4. „Při křtu má býti zachován samý způsob ustanovený od Krista Pána“, obsažený „v konfessi naší České v art. 14.“ 5. Při večeri Páně užívati se má „chleba a vína... bez přilévání vody“. „Opuštěno má býti processí, monstrancí vystavování... elevací... Než zvonění při posvěcování a svíček nošení, to se na svobodě zanechává“. 6. „Manželství má býti v církvi prohlášováno“. 7. Pohřbové konati se mají „bez ceremonií pohoršlivých... Dítky nekrtěně mrtvé jako jiní křesťané... pohřbívání býti mají“.

1) Řád ten je v *Budovcovu diariu* IX. A. 8, fol. 981—992. — Vydal jej tiskem G. A. Škalský: Řád zvláštní mezi Bratřimi z r. 1609. Pardubice 1907. Na základě tohoto řádu z r. 1609 Bratří sestavili pak na synodě v Žeravicích r. 1616 svůj velký církevní řád, který pak dle usnesení synody z r. 1632 v Lešně byl vydán jako „Řád církevní Bratří Českých“. R. 1660 vydán byl v Amsterdamě latinsky. Vydán i později. „Starší a kněží Jednoty Bratrské“ r. 1632 v předmluvě píší, že r. 1609 dovoleno jest Bratřím, aby při témž řádu svém zůstávati mohli, „dokudž by dokonalejšího něco, což by všechněm společně bylo, neukázal Bůh“. Nově vydal jej G. Vávra, v Praze 1907, nákladem Comenia. XII. Srv. tamže v předmluvě Bratří zmínku o církevním jich řádu z r. 1609. Nyní byl vydán J. Müllerem v III. svazku Veškerých spisů J. A. Komenského, 1912.

„dokudž by dokonalejšího něco, což by všechněm společné bylo, neukázal Bůh“¹⁾)

Zatím 7. října komise stavů na staroměstské radnici provedla sčítání hlasů, z něhož měla vyjít nová konsistoř.²⁾ Administrátorem měl se stát jeden z těch tří, na něž by připadl největší počet hlasů. Z odevzdaných³⁾ asi 400 hlasů obdržel nejvíce Eliáš Šud ze Semanína,⁴⁾ farář chrámu týnského, totiž 103 hlasy. Hned po něm nejvíce hlasů na sebe soustředil Václav Štefanides Therminus, arciděkan kutnohorský, totiž 87. Dále připadl 51 hlas na kněze Matyáš Romenecia v Nĕm. Brodě. Tu vznikla nemalá roztržitost mezi stavy o to, kdo by z nich měl být jmenován administrátorem. Někteří totiž byli pro Eliáše Šuda, jiní pak pro Václava Štefanidesa.⁵⁾ Ale proti Štefanidesovi a jeho volbě nejen za administrátora, ale i do konsistoře vůbec ostře se ozval stoupenec směru výlučně luterského Kašpar Kaplíř ze Sulevic, jeden z těch, kteří již dříve se vzpírali Snešení s Bratřími. Nyní prohlásil,⁶⁾ že prý děkan horský a někteří jiní, kteří vedle něho byli losem zvoleni za konsistoriány, nemohou a nemají být v konsistoři a zvláště

¹⁾ O vzájemném poměru obou těchto řádů dí Komenský ve svém Ohlášení (Müller, str. 135): „Ten řád nebyl proti našemu, ale vedle něho postaven a jeden druhým ztemperován, protože Jich M. páni direktorové k jednání o náboženství nařizovali náš řád sobě odvedený měvše, jakž odjinud, tak i z něho vybírali, co by se hodilo, aby svornost a podoba byla...“ Stavové přáli si totiž, aby Bratři sestavili a jim předložili, co zvláštního stran kázně a církevních řádů mají a čitější podržeti až do konečného a úplného porovnání. Bratři sestavili tudíž krátce tento svůj církevní řád.

²⁾ Úřední titul její býval: „Nos administrator, senior, parochi, magistri et professores Academiae Caroli, assessores consistorii“, aneb: „Administrátor, starší i konsistoriáni konsistoře“, anebo „Kněz Eliáš Šud z Semanína, administrátor, i konsistoriánové konsistoře Pražské pod obojí“. Rkp. *Kniha konsistořská*, v zem. arch. 62. B. 7.

³⁾ O počtu kněží a hlasů odevzdaných zmiňuje se Karel Zikmundův ve svých Zprávách, str. 640.

⁴⁾ Byl synem M. Mikuláše Šuda ze Semanína, astronoma císaře Ferdinanda I. Vychován byl ve škole jezuitské. Pak vstoupil do kláštera sv. Vavřince u Mělníka. R. 1569 došel biskupského svěcení. Byl knězem řádu augustiniánů. R. 1570 přestoupil ke straně pod obojí. Od r. 1571—1582 byl farářem v Sadské, později pak farářem v Nymburku. Roku 1592 prodal v Nymburce svůj dům za 210 kop míš. a r. 1595 koupil si dvůr u Nymburka za 160 kop. R. 1596 vypravili Nymburští jeho syna Jana Šuda do Lipska, aby tam byl ordinován. R. 1609 Eliáš Šud se stal farářem v Týně. R. 1609 2. června přihlásil se k České konfessi. Zemřel 29. května 1614. Srv. *Zik. Winter*, *Život církevní*, str. 334 nsl., jakož i *Poděbradsko*, díl I., 230, 237, 241.

⁵⁾ O jeho životě zachován je zajímavý záznam v kutnohor. archivě, a otiskl jej Ot. Hejnic, *Listář k dějinám školství kutnohorského*, str. 97 nsl. — Václav Štefan Teplický byl kolegou na škole v Kutné Hoře u Vysokého. Svatební veselí měl r. 1590 s pannou Esterou, jež byla švadlí u Mandaleny Kaznarky. Měl syny Augustina, Daniele a Samuela. „Svým pobožným chováním k tomu přišel, že nejprve za faráře u sv. Barbory a potom i za archyděkana u Vysokého“ byl povolán.

⁶⁾ *Diarium Budovcovo*, IX. A. 8, f. 763.

děkan horský, ježto je „hrozný kalvinista“. Než všickni ostatní stavové vzepřeli se panu Kaplíři a na tom stáli, aby podle platného Snešení ti přece zůstali, na které los padl, a najdou-li se při nich jací bludové proti České konfessi, že páni defensorové každého času budou moci o to k nim hledět. Než pan Kaplíř za souhlasu tří nebo čtyř osob hlučně protestoval, aby děkan horský a i někteří jiní do konsistoře byli dosazeni, nežli ti, kteréž on jmenoval, a kteří na větším díle byli prý jen „bouřliví kněží“¹⁾ Ale stavové nepovolili, ale všichni proti němu se ozvali, a též všechna města královská, začasť ohlašující, aby podle losů zůstalo. A tak zůstalo při zvolených kněžích,²⁾ kteří seřazeni dle počtu hlasů.³⁾ Administrátorem uznán od stavů Eliáš Šud, za ním hned postaven Václav Štefanides a dále Matyáš Romenecius. K nim přidání hned dle počtu hlasů na ně připadlých, tedy patrně bez další volby, kněží Jiří Hanuš, dále Jiří Tesák⁴⁾ a pak Adam Clemens. Soustředili tedy kněží v největším počtu hlasy své právě na ty, které kněžstvo před sedmi měsíci⁵⁾ označilo za nejzpůsobilejší k tomuto úřadu. Stavové pak z Jednoty bratrské, zřejmě v dohodě s seniory a bratrskými kněžními, naposledy také volili ze svého kněžstva tři osoby do konsistoře,⁶⁾ a jmenovali seniorem, jenž by měl místo

¹⁾ To později pověděno i o knězi Adamu Procházkovi a děkanu chrudimském Blažejí Borovském, kteří byli stanovisku páne Kaplířovu blízcí. Snad tu Kašpar Kaplíř vskutku myslil na ně.

²⁾ Byli to: 1. Eliáš Šud ze Semanína, farář týnského kostela, administrátor; 2. Matěj Cyrus z kněžstva, jež se jmenovalo z Jednoty bratrské, jako starší; 3. Václav Štefanides Therminus, arciděkan v Kutné Hoře; 4. Matyáš Romenecius, farář v Nĕm. Brodě; 5. Jiří Hanuš z Lanškrouna, farář u sv. Mikuláše na Malé straně; 6. Jiří Tesák, farář v Kouřimí; 7. Adam Clemens, farář ve Vraném; 8. Jan Cyrillus a 9. Jan Corvinus oba z kněžstva, jež se nazývalo z Jednoty bratrské. — *Historie o těšských protivěnstvích* (1870, str. 32) rozeznává mezi kněžními ze strany pod obojí tři Husity, tedy kněží s biskupským svěcením, a tři evangelické kněží, ordinované v Německu. Biskupské svěcení měli, jak je zřejmo ze svědectví kněží (srv. výše str. 471) Eliáš Šud, Jiří Hanuš, a Jiří Tesák, v Německu pak, ve Vitemberku, byli ordinováni Václav Štefanides, Matyáš Romenecius Pražský a Adam Clemens Plzeňský.

³⁾ *Zprávy Karla Zikmundova*, str. 641.

⁴⁾ O Jiřím Tesákovi podává zprávu Aug. Sedláček, *Paměti Jiřího Tesáka Mošovského a jeho syna*, v Č. Č. M. 1909, str. 57 nsl. — Od r. 1607 či 1608 byl děkanem v Kouřimí, r. 1609 byl dosazen na faru u Matky Boží na Louži, r. 1611 podán byl k faře u sv. Haštala, zemřel 27. srpna 1617. Pohřební kázání měl Havel Phaeton Žalanský od sv. Jiljí.

⁵⁾ Srv. výše str. 471 a 408, 1.

⁶⁾ O obsazení místa seniora v konsistoři jednáno bylo mezi Bratřími hojně. Senior Bartoloměj Němčanský, o něž by zajisté bylo šlo především, v ten čas právě zemřel, dne 1. června 1609. Byl pohřben počestně 9. června. „Byl muž učený, prozřetelný a příkladný,“ praví o něm Jiří Kezelius v *Kronice mlado-boleslavské* (I. E. -5, v Čes. museum opis, str. 256), dokládaje se zřetelem k Mladé Boleslavi, že „ten se nejprve mezi kněžními bratrskými ženiti začal“. Nemajíce vhodného seniora v Čechách, vyjednávali Bratři čeští s Bratřími v Polsku, aby B. Jan Turnovský z Polska převzal místo seniora v konsistoři pražské. O tom jednáno ve

hned po administrátorovi, B. Mat. Cyra, dále členy konsistoře B. Cyrilla a B. Korvina. Když pak se tak usnesli, šli stavové¹⁾ u velikém počtu do kolleje veliké, aby vyhlásili administrátora a konsistoř. Po jich příchodu zpívalo kněžstvo: Veni sancte Spiritus. Jménem stavů promluvil ke kněžím pan Děpold Švihovský, oznamuje příčinu, proč stavové mezi kněží se dostavili, načež pan Fruvein prohlásil jména zvolených, administrátora i členů konsistoře. Eliáš Šud počal slzeti, a arciděkan horský tuze se vymlouval. Ale bylo jim pověděno, že jest veliká potřeba, aby konsistoř osazena byla muži hodnými, i musili volbu přijmouti. Nový administrátor pak žádal stavu o ochranu konsistoře a všeho kněžstva, což jménem stavů pan Děpold Švihovský také slíbil.

Potom stavové napomenuli kněžstvo a obec, aby pěkně se spořádající šli do kostela týnského a aby potom jedenkaždý u administrátora se podepsal²⁾ vlastním jménem a příjmím, a poznamenal, kde a na čích gruntech jest. A tak šli všichni do Týna, aby zakončili slavnostními bohoslužbami. Nával byl ohromný. Začali písní: „Bože Otče, sešliž nám nyní Ducha svatého“. Arciděkan horský Štefanides kázal. Začal modlitbou, kterouž z paměti říkal, a všecken lid po něm kleče se modlil. Potom z evangelia minulé neděle³⁾ přečetl text: „Bůh navštívil lid svůj,“ (Luk. 7, 16.), a na jeho základě vykonal kázání.⁴⁾ Po kázání kněží u oltáře zpívali: „Te deum laudamus“ a pak všecken lid zpíval: „Tě Boha chválíme,“ a bohoslužby zavřeny písní: „Amen rcemež již společně“. Pan Kašpar Kaplíř s 5 či 6 jinými nechtěl do kostela jíti, že prý nemůže Kalvína slyšeti. Ale všichni stavové jeho kázání sobě velice

schůzi Bratří starších v Lešně 5. října 1609 a B. Jan Turnovský zůstal v Polsku. Bratří z Čech poslali p tom do Polska B. Václava Cornu a B. Václava Erasta. Ve schůzi Leščinské polští Bratří starší 16. listopadu 1609 jednali obsírně o této věci. Bratří Čeští vyřizovali „1. že ačkoli se poněkud sjednotili s evangelíky, jednak že to se stalo bez porušení pořádku Jednoty, a že tím od nás (polských Bratří) se nedělí, ale jako dosud nás milují i si váží jako Bratří“. 2. předložili list, v němž si stěžují, že jim Bratří polští B. Turnovského do konsistoře nedali, a oznamují, že se rozhodli, aby B. Gratian — jenž před tím byl v Třeboni a i v Praze — z Polska byl do Prahy obrácen. O tom jednali obsírně a svolili k tomu, bude-li B. Gratian v Praze třeba, a za určitých podmínek. Než nedošlo k tomu. Obsírné zápisy o jednání obou schůzí Bratří starších jsou v rkp. v Čes. mus. IX. E. 51. *Akta synod bratrských* zvláště polských od r. 1586.

¹⁾ *Zprávy Karla Zikmundova*, str. 641 a 642.

²⁾ Tak se také stalo. *Zachariáš Bruncvik*, Kšaftu večere Páně svatá starožitnost, 1613, str. 207 zmiňuje se o bohoslužbě v kostele týnském a dí: „Za tím na faře Tejské skrz ruky podání poslušnost P. administrátoru jsme slíbili a do knih nových konsistořských každý ze jména jsme se podepsali.“

³⁾ *Ad. Regenvolscius* ve svém *Systema*, str. 339, dí, že Štefanides kázání svému podložil text Lucae 1, 07: „Deus visitavit pop. s. ad praecedentis Dominicae evangelium“, a pak uvádí celý obsah kázání. Ale má býti: Luk. 7, 16, kterýžto text je vskutku z evang. perikopy předcházející neděle, totiž 16. post Trin.

⁴⁾ Obsah jeho podrobně podává *Budovcovo diarium*, IX. A. 8, fol. 708.

libovali. pravice, poněvadž se k České konfessi přiznává, že není Kalvinem, ale dobrým křesťanem.¹⁾

Dne desátého října²⁾ zvoleni byli defensoři, po 8 z každého stavu, tedy v celku 24,³⁾ z největší části z řady direktorů. Bratří byli mezi nimi velmi čteně zastoupeni: asi polovina, ne-li více, byla z Jednoty. Za to ze strany konservativní nebyl zvolen nikdo z těch, kdož stáli v popředí odpůrců Snešení s Bratřími.⁴⁾ Úřad předního direktora svěřen však byl hraběti Šlikovi,⁵⁾ patrně aby jeho odpor proti Bratřím byl tak znemožněn. Ale vlivy opačné, zvláště výlučně luterských kruhů v Drážďanech, jen jej dráždily a posilovaly v odporu. Drážďanský hlavní dvorský kazatel Polykarp Leyser, ač nemocen, měl za svou povinnost téměř posledním dechem varovati hraběte Šlika před Bratřími a jej popuditi proti zjednanému Snešení. Psal hraběti Šlikovi 10. října 1609 — anebo spíše něco později — dopis,⁶⁾ v němž trpce nařiká na dosavadní

¹⁾ Tak *Budovcovo diarium*, f. 708. — Těž *Komenský*, Ohlášení (Müller, 105). — Stanovisko věroučné Václava Štefana Teplického bylo dle všeho nejbliže melanchthonskému. Ve svých spisech „Vejkład na Abakuka proroka kratičce učiněný“ 1606 a „Vejkład krátký na Aggea proroka“, (po roce 1609), a ve výkladu proroka Micheáše z r. 1614 počíná si zcela věcně beze všeho konfessijního zbarvení. Z reformátorů se tu zmiňuje, a to jen jednou, o Viklefovi, Husovi a Luterovi společně.

²⁾ *Budovcovo diarium*, f. 769—770. Mezi defensory z pánů byl poznamenán také hrabě Šlik. Když se však vzpíral toho k sobě přijíti, byl vypuštěn a na jeho místo jiný dosazen. Ale potom požádali ho stavové, aby se stal předním direktorem, tedy jich předsedou.

³⁾ Defensory byli: pári Jan Jiří ze Švamberka, Děpold Švihovský z Ryzmberka, Karel z Vartemberka, Jan Litvín z Řičan, Hěndrych Mates hrabě z Turnu, Vilím starší z Lobkovic, Václav Vilím z Rupova a Václav Budovec z Budova; dále rytíři Kryštof Vratislav z Mitrovic, Jiřík Gerstorf z Gerstorfu, Matyáš Štampach ze Štampachu, Oldřich Gerstorf z Gerstorfu, Kristof Fictum z Fictum, Bohuslav z Michalovic, Jindřich Otta z Losu a Jan Milner z Milhausu; měšťané Václav Magrle z Sobíšku, Martin Fruvein z Podolí, Šimon Humburk z Humburku, Jilji Perger z Částolovic, Dr. Adam Huber z Risenpachu, Melichar Haldius z Naienperku, Jan Theodor Sixt z Ottersdorfu a M. Valentin Kochan z Prachvé. — Artikule o moci dáni defensorům nad konsistoři a akademií byly již 5. září zavřeny. *Budovcovo diarium*, fol. 725. O instrukci pak pro defensory jednáno bylo 24. září, 19. a 21. října na staroměstské radnici. Tamže f. 744, 784 a 785.

⁴⁾ Srv. výše str. 477 a 478. Ze všech těch, kdož jsou jmenováni mezi odpůrci Snešení s Bratřími, nebyl zvolen nikdo až na Václava Magrle ze Sobíšku.

⁵⁾ V pondělí po sv. Diviši, dne 12. října, předložili stavové pod obojí supplikaci císaři, v níž oznamují jména zvolených 24 defensorů (bez hraběte Šlika), žádajíce, by je ve smyslu Majestátu potvrdil „žádného z nich nevypouštějíc“, a dokládají: „Pro lepší pak těch všech věcí fedruňk, poněvadž ne všickni vždycky v městech pražských za příčinami rozličnými býti můžeme, dožádali jsme se Joachima Ondřeje Šlika, hraběte z Pasounu, aby on v těchto věcech defensorství strany náboženství se týkajících předním direktorem a správcím byl a ty věci, které by k vyřízení potřebné byly, přednášel, i také s jinými defensory na místě a konci postavoval.“ *Zprávy Karla Zikmundova*, str. 643.

⁶⁾ List ten ukazuje nad jiné zřejmě, jak rušivě zasahoval vliv drážďanského dvorského kazatele do poměrů v Čechách. Zní takto (*M. Sam. Martinia z Dražova*

výsledek jednání stavů ve věci náboženské a zvláště na volbu defensorův a členů konsistoře a vůbec na společný postup s Bratřími. Čině nárok na svobodu náboženskou v Čechách jediné pro směr přísně luterský, napomíná Šlika, aby se Luterští oddělili od Bratří, jichž učení jest jen koukolem v luterské pšenici. Takové listy a vlivy nemohly jednotný postup stavů nijak posilňovati, nýbrž jen těžce mu škoditi,¹⁾ zvláště když pan Ouštecký

Obrana 1636, str. 172 nsl.: „Před čtvrt letem psal jsem V. H. M. list s vínem . . . pro šťastné (jak jsem se tehdy domníval) skoncování při dvoře cis. toho artikule o náboženství. Nyní přinucen jsem jiné psaní učiniti . . . žalostiplné . . . pro tu divnou . . . proměnu . . . v příčině téhož náboženství . . . Čeho jsou od J. M. C. . . . stavové tolika supplicacemi . . . žádali, čeho skrze přímlyvy . . . kurfiřta saského . . . vyhledávali? Zda-li aby . . . svobodu obdržela jakákoli kacířstva? . . . Tomu bych nikdy nevěřil! Snad raději o to pilně pracovali, aby svoboda v náboženství podle čisté a pravé konfessí Augšpurské obdržána . . . býti mohl! K tomuť jsou cíli všechny kurfiřtské a knížecí přímlyvy měřené . . . Obávali se sic hned od počátku muži opatrní, aby se tu třeba něco škodlivého nekrylo; poněvadž v království Českém mnozí koutové Pikharty a Kalvinisty naplněni jsou, aby ti jistí poněkud pod pláštěm Augšpurské konfessí se neukryli, potom pak . . . nevyškočili a . . . jedu kalvínského semotam nerozsili. . . . V té věci račte se upamatovati dobře P. H., jak jste nám dobrou naději dávali, že se toho není potřeby obávati. A že se sic nalézají Pikharté v Čechách, ale ti že se na větším díle ukrývají, náboženství své vůbec zřídka provozují, budou Bohu děkovati, když jen Vaším titulem se obsáhnou; jsouce muži dobří, tiší, sprostní, poddaní, budou moci vyzískání býti a někdy v poslušnosti času cele k naší konfessí že přistoupí, poněvadž sotva svou vyznávají a někdy i jí se odpirají a k Augšpurské přihlašují, obzvláště když konsistoř vyzdvižena . . . bude . . . A co se stalo? Že všech mysl obrácena byla k Augšpurské konfessí . . ., až J. M. C. laskavě k tomu svolení dáti ráčila. Což velikou radost nejen v kurfiřtství saském, ale po všech německých zemích mezi čistého náboženství následovníky způsobilo . . . Ale . . . jak jen bylo 24 defensorů konsistoři zvoleno, hned jak tu v konsistoři tak i v kostelích kalvínský neb pikhartský duch svou moc pronesl. Nebo, jak slyším, v konsistoři takové spletení se stalo, že z Pikhartů, Husitů, Luteriánů osazena jest. Dobrotivý Bóže, jak pěkně se srovnávají budou jejich rady (Husity vynímám) k zachování jednoty víry . . . 2. Kor. 6, 14. Nebo v pravé pravdě Kalvinisté jsou ti nevěřící, kteří nic jiného nevěří, než co jim jejich smyslové a rozum ukazují. A co, soudíte, pomyslí sobě náš kurfiřt aneb i slavný císař, jestliže o tom zví! Jestliže vás Pikhartí počtem a mocí převyšují, proč se časně od nich neoddělíte? V politických a domácích věcech přátelé byste mohli býti, v církevních každý následující svého religionu a vyznání. A tak byste ani svědomí neobtěžili . . . Jistě Kristus Pán odejme vám to veliké dobrodiní, kteréhož roku tohoto skrze J. M. C. Rudolfa propůjčil. Nebo zda-liž se domníváte, aby měl Kristus Pán dopustiti, aby pikhartský koukol luteriánskou pšenici potlačil a udusil? Jistě toho nikdy nedopustí. Toto píšu v těžké své nemoci a jako poslední síličku cítě.“ — V Obraně *Marlinia z Dražova* jest list datován 10. října. Ale list sám se zmiňuje o volbě defensorů 10. října jako o události již minulé, jež měla také své důsledky. To ukazuje na dobu pozdější, snad na listopad. Srv. str. 492. Odkaz Leyserův na přímlyvu kurfiřta saského za vyznání Augsburské vyvrací *J. A. Komenský* v Ohlášení (Müller, str. 112), odkazem na prosbu stavů pod obojí ke kurfiřtovi o přímlyvu, kteří tu výslovně praví: „Damit uns das liberum exercitium vermöge unserer Confession, so mit der Augsburgischen dem sensu nach übereinstimmet etc., confirmiert werde.“

¹⁾ S tím asi souvisí, že Jan ze Sezimova Ústí (Ouštecký) a Jiří z Talmberka, oba staroutraktisté, o nichž již svrchu byla řeč

a s ním asi i někteří jiní staroutraktistickému směru blízcí neradi viděli, že svobody dané plně užívají i Bratří.¹⁾ Takoví kazimírové, třeba nechťic, pracovali v zájmu strany katolické, která nic si nepřála toužebněji než právě roztržku mezi evangelíky a Bratřími.²⁾ To dobře věděli stavové, a proto — zvláště rozvážnější mezi nimi — velmi těžce to nesli,³⁾ že „takový starožitný pán — ze Sezimova Ústí —

(str. 433 nsl.), neúčastnili se dalšího náboženského jednání. De 22. října (*Diarium Budovcovo*, IX. A. 8, fol. 809 nsl.), ve čtvrtek, poslali stavové pod obojí k panu Janovi Oušteckému a Jiřímu z Talmberka, proč se vzdalují těchto věcí strany náboženství, když při uvažování jich byli i je podpisovali a připověděli v tom setrvati. Oba odpověděli, že „v konsistoři jest dvojí kněžstvo a že nemělo býti než jedno, které by se jedněmi rády a ceremoniemi spravovalo a bratřští kněží že jsou se těmi jejich rády měli spravovati. Nyní pak že při svých rádech jsou zanecháni. K tomu že defensorové jsou na větším díle z Bratří a to že se státi nemělo.“ — Nadarmo je stavové 23. října a znova mezi sebe zvali. Pan Ouštecký se vyslovoval i proti Řádům při obnovené konsistoři (to jest proti Snesení stavů pod obojí a Bratří) i proti Instrukci defensorům dané, i proti svolení kontribuce ve prospěch akademie i proti Plnomocenství strany Coniuncti se Slezáky, vytykáje posledním dvěma bodům, že mu to připadá, „jako by se proti králi puntovali“. Dne 24. října sám hrabě Šlik, zmocněn stavy, snažil se získati pana Oušteckého, by se nevzpíral společnému jednání. Vykládal mu, že sám dříve „mnohem více nad tím horlil nežli pán Ouštecký aneb kdokoliv jiný, usiluje o to, aby se všechno kněžstvo jedněmi rády spravovalo; ale když to nemožné jest, dosti má strana pod obojí v Čechách na tom, že se všichni k jedné konfessí přiznávají; protož aby pan Ouštecký od svého předsevzetí ustoupil“. — Pan Ouštecký odpověděl, že „není on sám v tomto nedorozumění, ale že jest jich více. Protož vezma radu, že v pondělí přijde mezi pány“. Dne 26. října v pondělí přišel sice mezi stavy do radnice, ale přece odepřel podpis i Řádům při obnovené konsistoři, i Instrukci pánům defensorům dané i Plnomocenství strany Coniuncti slezské, mimo dřívější důvody dokládaje, že v tom Řádu konsistořském „je doloženo, že kněží pražští ke konfessí České přistoupili a připověděli od nálezků lidských véti a čistým slovem božím a konfessí se spravovati. Tím prý by předně byl uražen biskup římský, poněvadž to kněžstvo arcibiskupem bývalo svěceno. A zřízení zemské zapovídá haněti. Též že by se veliká potupa tím dala lidem, kteří se těmi kněžími spravovali, jako by ti kněží ani oni žádného požehnání božého neměli. Také prý se činí zmínka jen o pražských kněžích, a o Bratřích nic, aby sobě tu konfessí Českou oblíbili“. — Nadarmo se snažil Budovec vše mu vysvětliti. Pan Ouštecký nepovolil. Na cestě pak domů vyvrtila se mu noha, i musil ulehnouti. — Dne 27. října přišlo k němu 21 delegátů pánů stavů a jednali s panem Oušteckým v jeho bytu, ale bez výsledku. I ohlásili se mu s vyhrůžkou.

¹⁾ V tom smyslu psal *Václav Budovec* Ludvíku hraběti hanavskému dne 9. listopadu 1609 (*Jul. Glücklich*, Václava Budovce z Budova Korrespondence, str. 81): „Inquieta ingenia . . ., quae, quia vident ab orthodoxis evangelium Christi praedicari et omnibus licet libertatem evangelii praedicandi concessam, qui Bohemicae confessioni addicti sunt, itaque mallem nonnulli potius priori iugo archiepiscopi Pragensis subiecti esse, quam orthodoxos inter se pati; sed vincet veritas, nam huic coniunctioni, quam ad te mitto, maior pars omnium ordinum regni et omnes regiae civitates subscripsere.“ Budovec tím naráží na ty, kdož se nepodepsali, tedy na pana Oušteckého a snad některé jeho přátele.

²⁾ Srv. výše str. 459, 3 a 475, pozn. 4.

³⁾ *Zprávy Karla Zikmundova*, str. 702.

a nejstarší soudce zemský, velikou roztržitost při zavírání těch věcí božských učinili smí“, a s bolestí pozorovali vše, co mohlo jednotný postup stavů porušiti. A proto, když zvěděli,¹⁾ „jaká těžká psaní do Prahy doktor Polykarpus učinil“, „velice to lítostivě rozjímali ve středu 18. listopadu, a jeden druhému toužil, že doktor Polykarpus smí se naši České konfessi hrubě dotýkati“ a praviti, že by v ní mnohé bludy byly, a že měla Augšpurská Confessi za pravidlo Čechům vystavena býti, za níž jest se kurfiřt jeho a ne za Českou přimlouval.“²⁾ Mnozí ze stavů pod obojí nesli to velmi těžce, že takový nepokojný doktor ven z povolání svého v jiné země a království vkročuje.³⁾

Zatím ve středu po sv. Martině, 11. listopadu, byl administrátor, senior a assessoři uvedeni ve svůj úřad⁴⁾ ve velké kolleji Karlově.⁵⁾ Také byli zvoleni tři assessoři z universitních profesorů, rektor university M. Martin Bacháček z Nouměřic, M. Šimon Skála z Kolínce, nejstarší mistr kolleje Karlovy, a M. Jan Campanus Vodňanský, probošt kolleje všech svatých, vesměs tedy osobnosti vynikající. V úředním slibu připověděl administrátor, senior a assessoři, že ve všem se chtějí věrně chovati, jakž konfessi Česká, Snešení všech sjednocených pánů stavův, i také Řádové církevní ukazují, a že chtějí kněžstvo zdržovati podle zvláštní Instrukce na to dané.⁶⁾

¹⁾ *Diarium Budovcovo*, IX. A. 8, f. 839 nsl. Dle všeho psal Polykarp Leyser do Prahy ještě jiné listy, v nichž kritisoval i Českou konfessi.

²⁾ Dále vytýkali — a tím naznačili obsah onoho dalšího dopisu —, že psal: „A on že jest měl slušně neb někdo z kolegů jeho k obnovení konsistoře povolán býti. Což když jest se nestalo, že jsou konsistoři zmíchali s Pikharty a Calvinisty a tak Krista s Belíalem spojili, a učinivše zmenšení velikému ďáblu jezovitskému, že jsou menšímu ďáblu pikhartskému a Calviniskému folk pastili, proti němuž že on se psáti strojí, též i proti té České konfessi a tomu konsistoře obnovení.“

³⁾ V témž smyslu i v Anhaltsku, když Pol. Leyser neschvaloval křest princezny z r. 1589 bez exorcismu, ohradili se, že Polycarp Leyser není ustanoven ani radou ani kazatelem v Anhaltsku. *Gust. Frank*, *Gesch. der prot. Theol. I.*, 1862, str. 310.

⁴⁾ *Diarium Budovcovo*, IX., A. 8, f. 830. Srv. *Jul. Glücklich*, *O historických dílech Václava Budovce*, str. 26 nsl.

⁵⁾ „A tu jim ihned kniha velká pozlacená pěkná, v níž konfessi Česká, řádové církevní a Instrukci, dána, jak se chovati mají.“ *Zprávy Karla Zikmundova*, str. 710.

⁶⁾ *Budovcovo diarium*, fol. 832 a 833. — Dne 29. ledna 1610 zvoleni na místě německobrodského děkana Mat. Romanecia a kutnohorského děkana Václava Štefanidesa, kteří asi nemohli do Prahy dojížděti (Romanecius asi někdy v ten čas zemřel. Aspoň v exempláři České konfesse, vydání z r. 1610 v *Čes. museu 36 A. 9, str. 95* jest značka úmrtí při jeho jméně od pisatele z té doby, a sice při něm jediněm ze všech assessorů. Zemřel z nich asi prvý), jiní dva assessoři z duchovenstva, Zikmund Crinitus, farář v Doubravcích, a německý farář z Malé Strany, Tobiáš Winter. Tak dostali v konsistoři jedno místo i němečtí Luteráni. *Acta decanatus M. Nic. Troili*, B. 21, fol. 121. — *A. Gindely*, *Geschichte der Ertheilung des Majestátsbriefes*, 174 jmenuje místo Crinita Boreckého.

Ve smyslu Majestátu a platného Snešení mohli konečně Bratři konati veřejné služby loži i v samé Praze.¹⁾ Již hned po vydání Majestátu²⁾ bratrství kněží konali v Praze veřejné bohoslužby. B. Matěj Cyrus konal je pohostinně v kapli betlemské, a německy B. Jan Corvin v kostele sv. Benedikta.³⁾ Brzy byl poskytnut bratrským členům konsistoře i chrám;⁴⁾ a to nad jiné památný a vhodný. Ač osada betlemská tomu se vzpírala, byl kollegiáty kolleje Karlovy v dorozumění se staroměstským purkmistrem Petrem Nerhofem navržen z a k a z a t e l e v Betlemě senior Matěj Cyrus, a defensoři a celá obec ze všech tří stavů 3. prosince potvrdili B. Cyra kazatelem v Betlemě k „prokázání skutečnému toho svatého mezi stavy pod obojí sjednocení“. Dne 4. prosince 1609 byl Cyrus přes odpor císařského rychtáře Jana Kirchmaiera slavnostně uveden jako místní duchovní správce do kostela betlemského, propůjčeného Bratřím universitou ne právem dědičným, ale do vzájemné dohody i Bratří i mistrů.⁵⁾ Pan Karel z Varternberka v zastoupení defensorů měl u vchodu proslov k B. Cyrovi a rektor Bacháček odevzdal místnímu duchovnímu správci klíče od kostela a fary. Vstoupili do kostela v zástupu a zpívali: „Veni sancte Spiritus“. Na to Cyrus stoje u oltáře učinil „přepěkné napomenutí“, jež uzavřel obšírnou modlitbou z paměti. Na konec dal lidu požehnání, jež „zavřela pěkná musica“.

Konečně byli také zvoleni defensoři, o jichž potvrzení císař se nijak nevslovil, ve smyslu Majestátu uvedeni v úřad⁶⁾ dne 16. ledna 1610, a vydána jim byla příslušná Instrukce o jich povinnostech a právech.⁷⁾ Hrabě Jáchym Ondřej Šlik prosil dne 16. ledna 1610, aby pro nedostatek zdraví byl ze svého defensorství propuštěn.⁸⁾ Cítil asi, že čelné jeho postavení stalo se neudržitelným od té doby, co se dostalo do veřejnosti, že jeho vlivem administrátor⁹⁾ jednal při ordinaci kněží proti své přísaze a Instrukci

¹⁾ Do té doby konány byly bratrské bohoslužby v Praze jen po domích, tedy víc jen soukromým způsobem. Obstarával je duchovní správce z Tuchoměřic, nebo i z Ml. Boleslavě. Srv. výše str. 421, 1 a 424, 1.

²⁾ Srv. 474, 9; 476, 3; 479, 2.

³⁾ Srv. 476, 3; 479, 2.

⁴⁾ *Zik. Winter*, *Děje vysokých škol Pražských*, str. 92. — *Budovcovo diarium*, IX., A. 8, f. 854 nsl.

⁵⁾ Zápis děkana M. N. Troila, (*Riegger*, *Arch. d. Gesch. u. Stat.* 1793, II. str. 461).

⁶⁾ *Budovcovo diarium*, fol. 892 nsl. — Svoji truhlicí s privilegii, uložili do fišky v Karolinu a dali v opatrování profesorů. *Zik. Winter*, *Děje vysokých škol*, str. 94.

⁷⁾ Byla již dříve připravena. Srv. výše str. 480; 492, 6. *Budovcovo diarium*, fol. 955—956. Otištěna je v dodatcích *České konfesse* z r. 1610, jakož i v *Apologii druhé* (Šubert, str. 140—143).

⁸⁾ O tom podává obšírnou zprávu *Acta decanatus M. Nic. Troili*, B. 21, f. 113.

⁹⁾ *Budovcovo diarium*, IX. A. 8, fol. 862 nsl. Hrabě Šlik jednal tu patrně pod vlivem z Drážďan, hodlaje poměr Bratří a ostatních pod obojí uvolniti a Českou konfessi s Augsburskou ztotožniti ve prospěch Augustany.

od stavů mu dané. Nezavázal kněze z Němec příslého slibem, že se řídití bude Českou konfessí, kněze toho spolu s jiným knězem českým¹⁾ ponechal bez slibu, že se budou řídití dle Instrukce kněžím pod obojí od stavů dané, a staršího z konsistoře, B. Cyra, ač přítomen byl, nepovolal, aby spolu s administrátorem na ty kněží vzkládal ruce. Stavové, zvěděvše to, 21. prosince 1609 vyzvali administrátora k zodpovědnosti. Když pak on oznámil, že z rozkazu hraběte Šlika to učinil, domlouvali nemálo hraběti Šlikovi, že takové svěcení je nepořádné. Důsledkem toho všeho bylo, že hrabě Šlik vzdal se defensorství i svého čestného úřadu, který pak převzal Jan Jiří ze Švamberka.

Když důležitý tento sněm²⁾ po dlouhém a tak velice úspěšném zasedání dne 23. února 1610, v úterý masopustní, byl skončen,³⁾ stavové „jedni druhým rukou podávali, sobě štěstí a dalšího požehnání od Pána Boha vinšovali, proměšující někteří radost s slzami a Boha z jeho dobrodiní oslavující“. Cítili dobře, že nastala nová doba, doba náboženské svobody, „Zdálo se⁴⁾ všechněm pokojným lidem, že Bůh uvedl do vlasti naší milé ten starodávňý zlatý věk“.

70. Evangelíci a Bratři ve společné české církvi.

Vzpomeneme-li, jak až do r. 1575 vůdčí osobnosti v Jednotě viděly mezi Jednotou a novoutrakvisty propast, která se jim zdála téměř nepřeklenutelnou, musíme přiznati, vidouce jich snešení z r. 1609, že se obě tyto evangelické církve na základě České konfesse do r. 1609 velice sblížily a směřovaly k spojení ještě těsnějším. Vyvíjel se vzájemný poměr tím směrem, že víc a více se splňovaly podmínky, jež Blahoslav a jeho stoupenci, mělo-li by dojiti ke spojení, kladli novoutrakvistům, — pokládajíc ovšem podmínky ty u novoutrakvistů téměř za nesplnitelné. Dosáhnuvše Majestátu a tím i svobody pro Českou konfessi, zmocnivše se university, postavivše si v čelo defensory a konsistoř a ustanovivše pevné řády, položili novoutrakvisté pevný základ, na němž by celá církev

¹⁾ Týkalo se to asi M. Tobiáše Wintra a Jana Mathiada, o jichž ordinaci viz dále na str. 503, pozn. 4.

²⁾ Srv. list *Budovců* J. J. Grynaeovi z 25. února 1610. *Jul. Glücklich*, V. Budovec z Budova, Korrespondence, str. 80.

³⁾ *Budovcovo diarium*, IX. A. 8, f. 938. — Všechna usnesení tohoto sněmu byla jako obyčejně uveřejněna nejvyšším písařem království Českého *Janem z Klenového* v obsáhlém spisu o 225 stranách vedle rejstříku pod titulem: „*Titolo artikulo v é na sněmu obecném, kterýž držán byl na Hradě Pražském . . . 1609 v pondělí po neděli Rogaticnum . . . a zavřin . . . 1610 v outerý masopustní . . . , svolení a zavřin jsou.*“

⁴⁾ *Skála*, Historie II., 11. — S tím srv. *Ecclesiarum Evangelico-Bohemicarum status modernus . . . Wittebergae 1632*: „*Aurea secula tum redire videbantur. Ecclesia florere, academia resurgere, totum regnum vires atque robur acquirere feliciter incipiebat.*“

česká mohla býti pevně a zdárně stavěna, zavedli do církve své pořádek i v učení, i v kultu a učinili zdárný počátek i v kázni. Nemohlo ovšem vše najednou býti uspořádáno. U kolem dlouholeté církevní práce mělo býti, aby řády takové pronikly celou církev. Ale nelze upříti, že učiněn byl výborný počátek.

Na druhé straně *Jednota* od r. 1575 nemálo se změnila. Značně vzrostl počet jejích stoupců ve šlechtě i v městech, a vedení přešlo v otázkách církevně politických ve značné míře v ruce bratrských pánů a rytířů. Jednota sama opustila dřívější svou uzavřenost proti cizím vlivům a pozbyla i mnoho ze své svéráznosti i v theorii, v církevním učení, i v praxi, v přísnosti životní kázně. Tak se Jednota i ve své podstatě sblížila s novoutrakvisty. Přišli si vstříc. *Novoutrakvisté* v posledních padesáti letech rozhodně postoupili značně výše a tak se sblížili i vnitřně s *Jednotou*. Pokud pak Bratři měli ještě něco zvláštního, na čem si zakládali, stavové pod obojí jim úplně ponechali volnost, aby si vše to uchovali, pokud na to jich síly stačí.

Byl vzájemný poměr *Jednoty* a ostatní evangelické církve urovnán tak,¹⁾ že Bratřím ponechána byla i nyní, když pospolu tu stáli jako jediná církev, přece jen značná samospráva. Vzdali se sice svého vlastního vyznání, také se podřídili společné konsistoři, — ale tak, že uprostřed české církve měli svou vlastní organizaci s vlastní administrací, vlastním řádem a bohoslužebným pořádkem, vlastní kázeň, a do jisté míry i s vlastní partikulární konfessí jakožto souhlasnou s vyznáním společným Českým.²⁾ Tvořili tedy jakousi *ecclesiola in ecclesia*.

¹⁾ *Václav Budovec* psal 9. list. 1609 Ludvíkovi hraběti hanavskému o této věci velice případně takto: „*Multum interfuit, unitos quidem in illa confessione Bohemica ordines regni, verum in ritibus et disciplina ecclesiastica inter se diversos, quoque firmo vinculo sanctae in Christo pacis et charitatis, tum etiam libertatis christianae in rebus adiaphoris unire ad erigendam nimirum puriarum ecclesiarum cum aliis coniunctionem et sanctorum communionem.*“ *Jul. Glücklich*, V. Budovec z Budova Korrespondence, str. 82.

²⁾ *Komenský* praví o tom v Ohlášení (Müller, str. 98): „*Tím však ani konfessi Augšpurské ani Bratrské, ani řádu partikulárního, jednoho neb druhého, nevzdvihujíc, ale stranám na svobodě bez překážky druhé strany zanechajíc . . . Tohle bylo sjednocení a porovnání a ne smíchání.*“ A dále (str. 112): *Naše konfesse „nám skrze společně Českou tak málo v rukou vyražena jest, jako vám Augšpurská, poněvadž se od sjednocených stavů o všech třech konfessích zmínka činí v předmluvě na konfessi Českou.“ To jest správně toliko s tím omezením, že Česká konfesse jako zákonně uznaná úřední konfesse a jim všem společná, vystoupila do popředí, zatím co Bratrská konfesse, s Českou zásadně shodná ale veřejně neuznaná, z veřejného církevního života v Čechách ustoupila do pozadí a zůstala v soukromé potřebě. Vyznání Augšpurské však, jsouc uznáno v říši, bylo i ve vyznání Českém i v Majestátu postaveno v nejužší poměr ke konfessi České, „kterouž někteří Augšpurskou jmenují.“ To mělo důsledkem, že pak někteří, zvláště směru přísně luterského, Českou konfessi zaměňovali rádi s konfessi Augšpurskou. — *J. Müller* praví v předmluvě ke zmíněnému Ohlášení, str. XXIII. a XXIV.: „*R. 1609 provedeno bylo povrchně, na papíře, spojení Bratří s novými utrakvisty v jedinou českou církev evangelickou,**

od stavů mu dané. Nezavázal kněze z Němec příslého slibem, že se řídití bude Českou konfessí, kněze toho spolu s jiným knězem českým¹⁾ ponechal bez slibu, že se budou řídití dle Instrukce kněžím pod obojí od stavů dané, a staršího z konsistoře, B. Cyra, ač přítomen byl, nepovolal, aby spolu s administrátorem na ty kněží vzkládal ruce. Stavové, zvěděvše to, 21. prosince 1609 vyzvali administrátora k zodpovědnosti. Když pak on oznámil, že z rozkazu hraběte Šlika to učinil, domlouvali nemálo hraběti Šlikovi, že takové svěcení je nepořádné. Důsledkem toho všeho bylo, že hrabě Šlik vzdal se defensorství i svého čestného úřadu, který pak převzal Jan Jiří ze Švamberka.

Když důležitý tento sněm²⁾ po dlouhém a tak velice úspěšném zasedání dne 23. února 1610, v úterý masopustní, byl skončen,³⁾ stavové „jedni druhým rukou podávali, sobě štěstí a dalšího požehnání od Pána Boha vinšovali, proměšující někteří radost s slzami a Boha z jeho dobrodiní oslavující“. Cítili dobře, že nastala nová doba, doba náboženské svobody, „Zdalo se“⁴⁾ všechněm pokojným lidem, že Bůh uvedl do vlasti naši milé ten starodávný zlatý věk“.

70. Evangelici a Bratři ve společné české církvi.

Vzpomeneme-li, jak až do r. 1575 vůdčí osobnosti v Jednotě viděly mezi Jednotou a novoutrakvisty propast, která se jim zdála téměř nepřeklenutelnou, musíme přiznati, vidouce jich Snesení z r. 1609, že se obě tyto evangelické církve na základě České konfesse do r. 1609 velice sblížily a směřovaly k spojení ještě těsnějším. Vyvíjel se vzájemný poměr tím směrem, že víc a více se splňovaly podmínky, jež Blahoslav a jeho stoupenci, mělo-li by dojít ke spojení, kladli novoutrakvistům, — pokládajíc ovšem podmínky ty u novoutrakvistů téměř za nesplnitelné. Dosáhnuvše Majestátu a tím i svobody pro Českou konfessí, zmocnivše se university, postavivše si v čelo defensory a konsistoř a ustanovivše pevné řády, položili novoutrakvisté pevný základ, na němž by celá církev

¹⁾ Týkalo se to asi M. Tobiáše Wintra a Jana Mathiada, o jichž ordinaci viz dále na str. 503, pozn. 4.

²⁾ Srv. list Budovců J. J. Grynaeovi z 25. února 1610. *Jul. Glücklich*, V. Budovec z Budova, Korrespondence, str. 86.

³⁾ *Budovcovo diarium*, IX. A. 8, t. 938. — Všechna usnesení tohoto sněmu byla jako obyčejně uveřejněna nejvyšším písařem království Českého Janem z Klenového v obsáhlém spisu o 225 stranách vedle rejstříku pod titulem: „Tito artikulo vé na sněmu obecném, kterýž držán byl na hradě Pražském . . . 1609 v pondělí po neděli Rogaticnum . . . a zavřin . . . 1610 v úterý masopustní . . . , svolení a zavřiní jsou.“

⁴⁾ *Skála*, Historie II., 11. — S tím srv. *Ecclesiarum Evangelico-Bohemicarum status modernus . . . Wittebergae 1632*: „Aurea secula tum redire videbantur. Ecclesia florere, academia resurgere, totum regnum vires atque robur acquirere feliciter incipiebat“.

česká mohla býti pevně a zdárně stavěna, zavedli do církve své pořádek i v učení, i v kultu a učinili zdárný počátek i v kázni. Nemohlo ovšem vše najednou býti uspořádáno. Úkolem dlouholeté církevní práce mělo býti, aby řády takové pronikly celou církev. Ale nelze upřítí, že učiněn byl výborný počátek.

Na druhé straně Jednota od r. 1575 nemálo se změnila. Značně vzrostl počet jejích stoupenců ve šlechtě i v městech, a vedení přešlo v otázkách církevně politických ve značné míře v ruce bratrských pánů a rytířů. Jednota sama opustila dřívější svou uzavřenost proti cizím vlivům a pozbyla i mnoho ze své svéráznosti i v theorii, v církevním učení, i v praxi, v přísnosti životní kázně. Tak se Jednota i ve své podstatě sblížila s novoutrakvisty. Přišli si vstříc. Novoutrakvisté v posledních padesáti letech rozhodně postoupili značně výše a tak se sblížili i vnitřně s Jednotou. Pokud pak Bratři měli ještě něco zvláštního, na čem si zakládali, stavové pod obojí jim úplně ponechali volnost, aby si vše to uchovali, pokud na to jich síly stačí.

Byl vzájemný poměr Jednoty a ostatní evangelické církve urovnán tak,¹⁾ že Bratřím ponechána byla i nyní, když pospolu tu stáli jako jediná církev, přece jen značná samospráva. Vzdali se sice svého vlastního vyznání, také se podřídili společné konsistoři, — ale tak, že uprostřed české církve měli svou vlastní organizaci s vlastní administrací, vlastním řádem a bohoslužebným pořádkem, vlastní kázeň, a do jisté míry i s vlastní partikulární konfessí jakožto souhlasnou s vyznáním společným Českým.²⁾ Tvořili tedy jakousi ecclesiola in ecclesia.

¹⁾ *Václav Budovec* psal 9. list. 1609 Ludvíkovi hraběti hanavskému o této věci velice případně takto: „Multum interfuit, unitos quidem in illa confessione Bohemica ordines regni, verum in ritibus et disciplina ecclesiastica inter se diversos, quoque firmo vinculo sanctae in Christo pacis et charitatis, tum etiam libertatis christianae in rebus adiaphoris unire ad erigendam nimirum puriarum ecclesiarum cum aliis coniunctionem et sanctorum communionem.“ *Jul. Glücklich*, V. Budovec z Budova Korrespondence, str. 82.

²⁾ *Komenský* praví o tom v Ohlášení (Müller, str. 98): „Tím však ani konfessí Augšpurské ani Bratrské, ani řádu partikulárního, jednoho neb druhého, nevyzdvihujíc, ale stranám na svobodě bez překážky druhé strany zanechajíc . . . Tohle bylo sjednocení a porovnání a ne smíchání.“ A dále (str. 112): Naše konfesse „nám skrze společní Českou tak málo z rukou vyražena jest, jako vám Augšpurská, poněvadž se od sjednocených stavů o všech třech konfessích zmínka činí v předmluvě na konfessí Českou.“ To jest správné toliko s tím omezením, že Česká konfesse jako zákonně uznaná úřední konfesse a jim všem společná, vystoupila do popředí, zatím co Bratrská konfesse, s Českou zásadně shodná ale veřejně neuznaná, z veřejného církevního života v Čechách ustoupila do pozadí a zůstala v soukromé potřebě. Vyznání Augšpurské však, jsouc uznáno v říši, bylo i ve vyznání Českém i v Majestátu postaveno v nejužší poměr ke konfessí České, „kterouž někteří Augšpurskou jmenují.“ To mělo důsledkem, že pak někteří, zvláště směru přísně luterského, Českou konfessí zaměňovali rádi s konfessí Augšpurskou. — *J. Müller* praví v předmluvě ke zmíněnému Ohlášení, str. XXIII. a XXIV.: „R. 1609 provedeno bylo povrchně, na papíře, spojení Bratří s novými utrakvisty v jedinou českou církev evangelickou,

To byla rozhodně veliká změna proti dřívějším poměrům, kdy tvořili dvě různé církve vedle sebe. Jednota postavena doprostřed české církve, mohla nyní na společnou církev českou mocně působiti svou svérázností, svým řádem a kázní. Tak se mohly obě strany víc a více vnitřně sblížovati, až by mezi nimi nastala úplná jednota i v řádech a kázní. Plán seniora Augusty¹⁾ se tak tedy v pravdě víc a více uskutečňoval, ne ovšem najednou, ale splňováním požadavků, jež Blahoslav činil podmínkou spojení. Jednota bratrská přese všechny někdejší odpor seniorů sblížila se s novoutrakvisty, ba docela v rozhodné době byli to právě členové Jednoty, zvláště Budovec, kteří myšlenku spojení obou církví sledovali s největším porozuměním a s velikou horlivostí zasazovali se o její provedení, vidouce ve spojení tom zájem i Jednoty samé i celé evangelické církve české. V roce 1609 jednali Bratři značně jinak než roku 1575. A právě tím, že v této době tak vážné r. 1609 všemožně se přičiňovali o sjednocení obou stran ve věcech nutných a hlavních — zachovávající při tom volnost a svobodu ve věcech ostatních — umožnili Bratřím vítězství náboženské svobody ve smyslu České konfesse.

K dalšímu sjednocení a třeba i splynutí obou stran mohlo dojíti teprve v budoucnosti, a to postupně. Na ten čas nedalo se více docílit při zdravém organickém vývoji. Nebylo správně, chtěli-li jednotlivci vši mocí a hned prosadit úplné splynutí,²⁾ zvláště když sami v ničem nechtěli ustoupiti, trvajíce neústupně na svém stanovisku a horšice se, když druzí ve všem se nepodřídili, a když nebyla hned všude plná harmonie.³⁾ Ve vývoji náboženských stran nelze všechno uniformo-

totiž toliko pokud se týkalo konfesse a obecné správy církevní...“ Tvrdí-li Komenský, „... že tím nebyla Bratřím odňata vlastní jejich konfessí, neshoduje se to arci ani se zněním ani se smýšlením sjednocení — vnitřně však... Bratři a noví utrakvisté zůstali si cizími... Považovali zajisté poměr svůj k novým utrakvistům spíše za spojení než sloučení... Není jim konfesse jejich podstatným základem Jednoty, není podstatou jejího utvoření.“ To jest správné potud, že Bratři a novoutrakvisté v ten čas ještě nebyli ovšem úplně za jedno a tedy sloučení, ale přece jen postoupili značně ve směru k tomu cíli. Již nejsou si cizí, ale Bratři tvoří ecclesia in ecclesia, a to znamená velmi mnoho, vzpomene-li poměrů dřívějších.

¹⁾ Jos. Müller, Ohlášení, XIX.: „Třebas o obsahu toho spisu (Augustova o novém zřízení konsistoře utrakvistické) nic dále nevíme..., vysvětluje, že Augusta měl zcela určitý program církevně politický, totiž zřízení jednotné evangelické národní církve české.“ Tamže XXII.: „Nebyl tedy úmysl Augustův sice úplně proveden, ale přece ještě spíše, než program Blahoslavův.“ S tím srv. výše str. 38—39.

²⁾ Hrabě Jáchym Ondřej Šlik psal 16. července 1613 příbuznému Juliu Šlikovi, tenkrát rektoru pražské university: „Unio nostra non est radicalis sed verbalis, vix annos ingredietur pubertatis. Diversitas enim confessionum non unit corda in unum.“ M. Sam. Martinus z Dražova, Třicet pět důvodův. (J. Müller, str. 14).

³⁾ R. 1612 vydali Bratři v Herbornu svoji konfessí latinsky. Vytýkáno jim, že nepřestávají na konfessí České. R. 1613 podepsali se Bratři v nové m y d á n í b i b l e in folio jako „senioři Jednoty bratrské“, a podobně i ve spisu „Pravda vítězí“ z r. 1614, kdež nad to doložili, že odpovídají jen na ty útoky, kteří se Bratři týkají, „nebo co o Augšpurské konfessí, jejich spisovatelích, artikulech i církvích spis ten bezbožný a nevážený (z r. 1613) mluví, nepochybně

vati. A zvláště ne najednou.¹⁾ Bylo potřebí těsnější spojení přenechatí dalšímu organickému vývoji.

Zatím bylo dosti vykonáno: Evangelíci a Bratři stanuli na společném základě České konfesse, utvořili společnou organizaci církevní pod společnou konsistoří, vytkli si úkolem směřovati k těsnějšímu sjednocení a k cíli tomu nastoupili správnou cestu náboženské snášlivosti a theologické volnosti v mezích snášlivé České konfesse. Šlo jen o to, zda se dovedou vskutku důsledně všichni tou cestou bráti a zda splní i další podmínky zdárného rozvoje, zvláště pak zda dovedou si zřídit společné teologické učiliště, společný to pramen náboženského vzdělání, a konečně zda vládá k tomu jim poskytnou zaručenou svobodu a volnost.

jest, že na to ti, jichž se tu vlastně dotýče, odpověď náležitou dají.“ M. Sam. Martinus z Dražova kárá to ve spisu „Třicet pět důvodův“ (Müller, str. 14) jako jini před ním. Ale Komenský k tomu podotýká v Ohlášení (Müller, str. 116): „Knihy pak ty obě tištěny byly v Moravě (kdež větší díl Jednoty, kněží i lidu vždycky byl), kteříž k tomu sjednocení a konsistoři české immediate nepřináleželi... Neměli-liť Bratři v Moravě svého jména užívati, jakéhož pak užívati měli?“ — Není správné, že by B. M a t. K o n e č n ý, spisovatel Pravdy vítězí, v ní „potíral konfessí augšpurskou.“ Její hájení ponechal jejím stoupencům, ale sám se jí v ničem nedotkl. Srv. J. Jakubec, Dějiny literatury české II., 1910, str. 119.

¹⁾ Není ovšem pochyby, že by to bylo bývalo i v zájmu celé církve české, i v zájmu samé Jednoty, kdyby přece jen bylo bývalo možno již v roce 1609, ne-li již dříve, aby česká církev evangelická a Jednota bratrská se spojily nejen ve vyznání, ale i v řádech a organizaci církevní, ponechávající však značnou volnost svým údům a jednotlivým farnostem v mezích České konfesse a společného řádu. Na to poukazuje tato poznámka zachovaná ve Zprávách Karla Zikmundova na str. 632: „Přímluva o Bratřích. Mý prostý zdání jest, kdyby se Jednota bratrská... blíže evangelického cíle položila, že netoliko svatý Benedikt, ale víc kostelův pro rozšíření slávy Boží povoleno a poručeno býti mohlo. Ale... není té sovy pod nebem, která by nepřisáhala, že jsou její mladé nejpěknější... V outery den památný sv. Michala archangela (29. září) anno 1609. Jirík Funk.“